

CATACOMB MARTARTE

Mizoram State Library
11696

Chawngzika

SYNOD LITERATURE AND PUBLICATION BOARD

DATE LABEL

MIZORAM STATE LIBRARY

The book taken from the Library is to be returned within 7 days. A fine will be charged under the rules of the Library for each day the book is kept beyond that time.

Date of Issue	Due Date	Date of Issue	Due Dato

N.B. :- Book lost, defaced or injured in any way shall have to be replaced by the borrower.

CATACOMB MARTARTE

*Heng hi hrehawm nasa tak ata
chhuak hote kha an ni a, an
puante Beram No Thisera
sain an tivar ta.*

**Buatsaihtu
Chawngzika**

SYNOD LITERATURE AND PUBLICATION BOARD

Published

by

***The Synod Literature and Publication Board
Aizawl-796001
Mizoram***

Chhut khatna 1970
Chhut hnihna 1972
Chhut thumna 1978
Chhut lina 1995
Copies 2,000
(All rights reserved)

MIZORAM STATE LIBRARY

Acc. No 11696

Acc. by _____

Class by *M...*

Date by _____

Sub-heading by _____

Printed by _____

at location No _____

Synod Press

Aizawl-796001

Mizoram

A CHHUNGA THU AWMTE

Phek

Chhuahtu Board Thuchang	iv
Thuhmahruai	v
1. Coliseum	1
2. Praitorian Sipai ho Buk	15
3. Appia kawng	24
4. Catacomb	32
5. Kristiante thuruk	41
6. Thlirtute chhumpui	50
7. Rinna puan chhuahna	59
8. Catacomb chhunga khawsak	68
9. Tihduhdahna	72
10. Inmanna	80
11. Aia inpekna	87
12. Pollio chungchang	96
13. Pollio thihna	103
14. Thlemna	110
15. Lucullus-a	118

Mizoram State Library

11696

CHHUAHTU BOARD THUCHAHG

Synod Literature & Publication Board hian leh-khabu thar hlak bakah tun hmaa lo chhuah tawhte zinga a tha zualte chu a chhuah nawn thin a. Leh-khabu chhuah nawn hi thahnem tham fe a awm ve a ni.

Catacomb Martarte tih bu, Upa Chawngzika buatsaih hi Press & Bookroom hmingin vawi thum lai chhut nawn a ni tawh a, chung chu kum 1970-ah te, kum 1972-ah te leh kum 1978-ah te khan a ni a; a vaiin copy 6,500 lai tichhuah a lo ni tawh a ni.

Kum 1980 hma lam kha chuan Synod Literature Committee leh Synod Press & Bookroom te hian a hrangin lehkhbu chhuahtu nihna an keng ve ve a. Synod Literature & Publication Board din a lo niha, kum 1980-a hna a thawh tan atang erawh kha chuan Mizoram Presbyterian Kohhran Synod aiawha leh-khabu chhuahtu angin a lo thawk ta a. Tun hma lama lehkhabu lo chhuah tawh thinahte pawh neitu chan a chang ta a ni.

Catocomb martar-te tih bu hi a ngaihnawm mai ni lovin, a bengvarthlak bakah tunlai huna ringtute fuih theitu lehkhabu tha tak a ni a. A bu buatsaihtu dam lai ngeia vawi li lai chhut a ni hman hi a ropui hle a. Mite tan malsawmna a la nih zel beiseiin chhut lina hi kan han tichhuak leh a ni e.

Sd/-

C. Sangzuala

Secretary & Editor

Literature & Publication Board.

THUHMAHRUAI

He lehkhahu tē tak tē hian hmanlaia Rom sawr-karin Kristiante a tihduhdah laia Kristiante chhelzia leh huaizia te, hrehawm leh manganga an awm pawha thlamuanna leh lawmna mak tak mai an neih sizia te tihlan a tum ber a. Isua Krista an rinna avanga tihduhdah tuara martara thi ta te, hmanlai mi leh tunlai thleng pawhin an chanchin hi Kristiante tan a ropuiin a ngaihhlutawm ngawt mai. Amaherawh-chu, a ngaihuawm hrim hrim atan he bu hi chhuah a ni lo va. Tunlai hunah pawh hian Kristiante chungab, kan rinna avanga tihduhdahna leh hnawh-chepna te a lo la thleng zel dawn tih hriain, “Kan hmaa mi huai kalte kha an ding nghet he hmunah hian. Kei pawh ka Lalpa tan rinawmin ka awm ang,” ti ve tnei tur leh Isua Krista hming avang chuan hrehawm tuar tlaka ruat kan nih ve theihna tura min fuihtu atan chauh a ni zawk e.

Isua Krista tana tuartute chuan tihduhdahna leh hnehchhiabna awm tawh lohna, ram tha lehzuah chu chāk leh beiseiin an rum thin a. Khawvel nawmna leh taksa himna mai te chu bengkhawn sela chuan pumpelhna kawng an hai bik lo vang. Lalpa ngeiin “Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan nuna Lallukhum ka pe ang che,” a tih chu hre reengin, an nunna chu ngainepin thi khawp hialin Lal Isua thu an zawm ta a ni.

An rinna avanga fak lo hlawh tawhte hi keini thangthar zela Kristiante tan hian an rinna chu zir ve tura min fuihtu lo ni rawh se.

Mission Veng
18.2.1970

Chawngzika

BUNG 1

COLISEUM

Inthah ni hi Rom mite hlimhlawp ni a ni

ROM khawpuiah chuan an kût pui ni a ni a. Kawithlêr tin atangin mipui nasa tak mai, pan lam thuhmun panin an kal dûl dûl mai a. Capitoline tlang piahah, Bazar pui kal tlangin Remna Temple te, Tita lungphun te leh lalber in ropui kal pêlin Coliseum hmun panin an kal nguah nguah mai a. Chumi hmun an va thlen chuan in bial lian pui mai kawngkapui pawh za lai neiah chuan an lut bo ta dual mai a.

Chu lai chu a hmun ngawt pawh hmuhdawm tham a tling a. A chhuat hmun zawl zau pui chu, mipui thutna tura indawh chhâwng sang tak thleng-in a hual chhuak po mai a; a pâwn lamah phei chuan a bang chu hlam sawmhni h laia sang tur hi a ni a. A chhunga thutna hmun âwl zawng zawng chu mibring chi tin, mi lian mi tê, a pui a pangin an khat tlat mai a. Mipui chu zozai tlim hmur mai chu hmuhdawm a tlingin a makin a mak a ri. Chu-tah chuan mi nuaikhat aia tam an pung khawm a. Eng ti turin nge? Thisena tuihâlin, insâm a, inthat lai ena an thinlung titlai turin chu hmunah chuan an lo pung khawm a ni. Hmanlai Rom, hnam fîng hmasaa inchhal siin, chutiang chu hmuhdawm an tih zawng leh an thinlung titlaitu a ni tih han briat tluka thu rapthlak dang a âwm thei ngai ang em le?

He ennawm thlirtute zingah hian pasaltha huaisen, ram dang dang rûnnaah pawh lo tel hrep tawh a, pasaltha leh mi huaiente thiltih dan lo hre thang tawhte pawh an awm. Mahse chu ennawm atana an tih, mi pawikhawih lo leh hriam pawh nei hlei lo, hmeichhia leh naupangte ni lehngal, nunrâwng zeta ram sakawhte leh mihringten an han sawisak laite chuan, chung pasaltha huaiente thin chu zuk tiur hauh si lo va. A piah deuhvah chuan mi ropui leh zahawm, an pi an pute atang tawha mi ropui leh zahawm lo ni tawhte an awm bawk. Anni pawh hian heng nunchhiatthlak thiltihte hi an hnam ropuina leh zahawmna tihmelhemtu a nih rêng zuk hre bik lo va. Mi finge te, hla phuah thiam te, puithiam te, roreltu te, Rom khawpuia mi ropui ber berte leh mi hnuaihning ber berte pawh an thu khat tlat mai. Mi chhe bawrlawk au pawr fu fute ai mahin a mi tha leh zahawmte rawl chu a ring lehngal. Nunrâwn leh nunchhiata ingghaisak hi a mite rilru tlaina leh hlimna a nih si chuan, Rom khawpui tan hian eng beiseina dang nge maw awm ang le?

Ennawm chhuahna hmun langsar leh ualau lai takah chuan hmun dawh san bikah hian lalber Decius-a chu a thu a, a bulah chuan Rom ram chhunga a mi ropui ber berte an thu a. Hengho zingah hian Praitorian sipai pawlho Officer-te an awm a, ennawm chi hrang hrang an rawn tihchhuah te chu hmusit leh deusawn tak hian an sawisel a, ring tak takin an nui hawm hawm mai a. An incheinate chuan an vela mite mit chu a la khawp mai lehngal a.

A hmatheha en tur chi hrang hrang an han tih zawh chuan, a suaḷa insuaḷ an han bei ṭan ta a. Kuttum ngawta inbeihua a ni a. Hetiang chi-ah mai pawh hian mi tam fe chu thichhâwngin an awm thei ṭhin a, mahse a thlirtute mit titlai khawp a la tling ta lo va; a aia rapthlak zawk thlir chakin mipui chu an la za ta chung mai. Pa pakhat chuan mipui ngaibsan leh fak a hlawh kher mai, chu pa chu Africa mi Mauritania rama mi a ni a, hrawl zet mai leh sek deuh mai hi a ni a. A chak ang bawkin inbeih vel dan pawh a thiam kher mai a. A ngunhnam tawi tê chu thiam em em mai hian a vai vel a, a khingpui apiang mai chu a hneh zat zat mai a. Batavia rama mi ngunhnam vai thiam, amah tluk bawka sa ṭha nel nawl leh chak zet mai nen an han inbitum ta a. An inkhing dun chu an danglam hlei viau mai. Africa mi chu hang thêl thûl, sam kir chuat mai, mit meng de ru mai hi a ni a. Batavia mi chu a ngo va, a sam a buang thâng a, a mit a pâwl râm mai a. An inbei tawh hmel em avangin a tu zawk nge dingchang ang tih hriat a harsa hle a ni. Amaherawbchu, Africa mi chuan a hmain mi eng emaw zat a lo beih tawh avangin chan chau zawk tura tlang ngaih chu a ni.

An han inbei ṭan ta a, an fimkhurin ṭhahnem an ngai dun tawn hle mai a. Batavia mi chuan nasa deuh mai hian a ngunhnamin a han vai ṭhin a, a khingpuipa chuan thiam zet mai hian a lo dang thla zat zat zel mai bawh a. Africa mi chu a ṭan

rangin a kawlh pawh a kawlh a; mahse a khingpui-pa, rilru dai dapa lo inveng thin chu engtin mah a ti thei lo.

A tawpah chuan bâng rih turin thu an han pe a, ngunhnam vai tniante chu an hruai bo ta rih a, an chauh tawh em avanga khawngaihi chawltir phei zawng an ni lo; Rom mipuite mit leh thinlung titlai khawpa thisen an la inchhuah loh avang mai zawkin an chawltir a ni. Hruai chhuahin an la awm leh ngei dawn tih hriat sa a ni. A dawtah chuan mi tam tak mai, ennaawm chhuahna laiah chuan an rawn hruai chhuak a. Heng mite hi ngunhnam nen inthum vek an ni a. Thawklehkhatah an inbei tan ta mai a. Tang leh tang awma inbeihna a ni lo, inphêksual a ni. Mi tinin an bul theuhva mi chu an bei mai a ni. Hetiang chi-ah hi chuan thisen a laing tumia a riphlak ber pawl a ni, rei lote chhung mai pawhin mibring tam tak nunna a boral ta thin a ni.

Pa valai chak áwm theh thawh hlir zanga roal zet mai hi an inbei ta mur mur a. A changin kil khatah an indang chingchivêta, an invai thi puat puat mai hlawm a. Mi ruang hi kar lovah a let phung zel mai a ni. A chak leh a huai huai chu an dingchang zel a, a tawp lamah phei chuan an lo chau ta em em a, an tlem telh telh a, mi zanga zingah mi za chauh an la dam a, chung ho pawh chu chau leh hiam thi hne hne hlir an ni ta a. Thawklehkhatah chingchihna a de zawk a, chu velh leh-

lun lehlama mipui zing atang chuan mi pahnih an lo zuang chhuak a, ennawm chhuahna hmun zawlah chuan an lo kal a. Chung mita chu Africa mi leh Batavia mi kha an nia. An lo chawl bahdam tawh bawh a, chung mi za la dam chhun chau leh hliam hne hnu, mahni pawh inveng him zo tawhawm lote chu khawngaihna tel miah lo hian an ngunhnam chuan an rawn sat ta bawrh bawrh mai a.

An thah mang tak hnu chuan an pahnih chauh tual zawlah chuan an ding a. Mipui sang tam tak mai hlim chu le, an auri hluah hluah ta mai a. An thah tawh ruangte kha an thiar chhuah zut zut lai chuan anni pahnih pawh chu an inbei dun leh ta a. A hmaa thinrim thaa an inbei ang bawka nasain an inbei a. Africa mi chuan a han nawr vak a; mahse, Batavia mi chuan a lo dang thuai a, kawlphe ang maia rangin a bei let ve a. Africa mi han sawt leh zauh chuan a ngunhnam a thlah ta hlah mai a, chutih lai tak chuan a khingpuipa chuan a ban vei lamah a rawn vit thu ta ruah mai a. A han tluk veleh chuan le, entu mipui nuai khat zet mai chu lawmin an au ta dur dur mai a. A hnehtu zawkin a rabbeh lai chuan ennawm chhuahna hmun enkawltute an lo kal a, mi hliam chu an va hruai chhuak a; amah khawngaih vang ni hauh lovin, hun rem-chang danga la hman leh atan a nian lak kian rih ni.

Thlirtute sipai Officer rual awm khawmho zinga pakhat chuan, "Marcellus, Batavia mi sawn inbeih a thiam saw maw le," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Ngawi teh Lucullus, kei pawh thiam ka ti kher

mai, sawtiang ngunhnam vai thiam reng reng ka la hmu ngai lo, an pahnih hnih sawn an thiam dun a ni." a ti a. "Saw mite pahnih aia thiam saw a la awm asin," pakhat chuan a han ti a. "E heu, chu tu nge ni?" "Ngunhnam vai thiam Macer-a a ni. Ka hmuh azawngah a la thiam ber nge ngein ka hria," a ti a. Marcellus-a chuan, "An sawi hi chu ka hre tawh thin a; mahse, ka la hmu hauh lo va.

Vawiin hian a tel ve em le?" a ti a. Pakhat chuan, "Tel dawn e, ka hre chiang alawm," a ti a. Chutianga Officer-ho an inbe mawlh mawlh lai chu, ram sakawlh an khung khawmua hmun atanga sakawlh rûm ring zet mai hian a rawn tichat ta hlah mai a, sakawlh rawl ngei, a rilam thinur rawl a ni. An khungna bawm thir kawngkhar chu chung lam atangin an han pawt hawng a. Ennawm chhuahna tual zawlah chuan sakei a lo chhuak a, a rawn veh pheï ta thum thum mai a. Africa rama mi an lak a ni a, hemi ni hma lawka an rawn lak thlen a ni a. Ni thum chung chaw pe hauh lova an khung tawh a ni bawk a, a rilam thinur chu rapthlak khawpin a hlahawm a ni. A mei a hêm vut vut mai a, thlirtu mipuite chu seh chak tih hriat reng reng hian a thlir vual vual mai a, Chutih lai chuan kil lehlam atangin mi pakhat a lo kal ta zan zan mai a. Ngunhnam tawi tê chauh a keng a, saruakin puan chauh a veng a, a lai lam pan chuan a lo pên pheï chhat chhat mai a. Mipui chauh an thlir thuap mai a, "Macer, Macer," tiin an au huai huai mai a. Sakei chuan a han hmuh veleh a ngur ta chhur

chhur mai a. Macer-a chu a ding rân a, sakei chu ngun takin a en rân mai a. Sakei chuan arawn pan a, a mei a hêm vut vut a, zuan tumin a awp ta suai mai a. Thawklehkhatah a zuan ta phut mai a. Mahse, Macer-a chu lo inring rên rawn a ni bawka, vei lampangah kawlphe ang maja rangin a sawt kiang dawrh a, sakei chuan a zuan thelh avangin leiah a tla thlawrh mai a, chuveleh Macer-a chuan a ngunhnamin a thin hnun ngeiah a a vit tlang ta zawk mai a. Sakei kawlh thi tur chu a tal buan buan a, a au uar uar a, a thi ta a. Mi-pui lawm chu le, khawpui ri ang maiin an au ri leh ta dur dur mai a. Marcellus-a chuan, "A va han mak em! Macer-a tluka thiam leh huaisen ka la hmu ngai hauh lo mai a," a ti a. A kianga mi chuan, "A dam chhungin inbeimi a nih dawn saw," a lo ti bawka.

Sakei thi ruang chu an la bo chauh tih chuan thiir kawngkhar chu an han hawng ri leh rût mai a. Tun tuma mi hi chu sakeibaknei a ni thung a. Muang zet hian a lo chhuak zûl zûl mai a, mak ti âwm zet hian a dâk vel vual vual mai a. Sakeibaknei chi-ah chuan a lian ber chi a ni a, a taksa pawh hrawl zet mai a ni a, a bitum tawktur, mi chak bik bei tura hun rei tak an lo khék khal tawh hi a ni a. A hma lawka sakei lian tak thi tawh angte kha chu pahnih pawh bei thei khawp tura lian a ni. Macer-a pheichu a bulah chuan naupang chhia ang chauh a ni. Chu sakeibaknei chu an lo hreng ril tam rei tawh hle na a, sakei ang kha chuan a ril tam thinurna reng reng a tilang lo va. Ennawm chhuahna

tual zawl zau pui chu a han vei tlang ngulh ngulh a, tlan chhuahna zawng ni awm tak hian a han tlan deuh hloh hloh va. Kil tin mai chu a ping tlat mai tih a hriat hnu chuan a lai lamah a kal a, lei lam bih rûnin ring em em hian rei deuh m. i a han hûk kulh kulh mai a. Coliseum in sak lungremte chu a nghing ta vek emaw tih tur hian a hûk ring a.

Macer-a chu che miah lo hian a ding ngar mai a. Zâm hmel reng reng a pu lo, ngun taka thlirin a ngunhnam chu inring rânin a keng a. Rei lo deuh hnuah chuan sakeibaknei chuan a lam a lo hawi ta ngut mai a. Sakawlh leh mihring chu inhmatawnin an inmelh ta rûn mai a. Chutia mihringin lo thlir ve reng chu a thin a ur ta a ni chêk ang a, a bakbuk hmul chu a din a, a mei a hêm vut vut a, zuan tum-in a awp ta suai mai a. Mipui chu zozai chu awm lo ang brimin an reh thuap mai a. Hetiang chi ngei hi a ni an mit titlai a, hmuhnawm an tihzawng chu ni. Sakeibaknei chuan a han zuan thut ta mai a; mahse, ngunhnam vai thiam leh inveng thiam a ni bawk a; a sir lamah kawlphe anga rangin a sawt per nalh a, a ngunhnam chuan sakeibaknei nâkah a vit hman a. Mahse, a ngunhnam chu a thlah ta hlah mai a. Sakeibaknei chu rin aia a hliam nat loh avang-in a thin tiur tawk lek a ni ta mai si a. Mahse, Macer-a chu, chulai hun pawimawh takah chuan chi-ai mai lovin rilru nghet tak puin a awm a. Hriam eng mah a nei tawh si lo, sakeibaknei kawlh thinurin a rawn beih nghak chuan a ding ta rân mai a. Sakeibaknei chuan a zuan a zuan mai a; mahse, inthazo tak leh thiam taka invengin a tawlh zel a. A ngunhnam a

thlaubna lai chu eng emawti tiin a th'eng leh ta hlauh mai a, a chhar leh ta thuai a. A ngunhnam keng chuan arawn zuan leh tur nghak chuan a ding rân mai a. Sakeibaknei chuan arawn bei leh ta ngei a; mahse, Macer a chu a che fuh ta. A thinhnunah ngei a lo vit thawih mai a, ramsa kawlh pui mai chuan tuarin a vial ta tawp tawp a. A han tho ang uaih uaih thin, a tlan vel ruai mai a, a lo chhuahna thir kawngkhar bulah chuan rum chur chur chungin a thi ta a.

Macer-a chuan chawlh botir leh ta rih a. Rom-ho hi zawng thl chi hrang hrang ngaina mi ngang an ni a. Batavia mi khaan rawn hruai chhuak leh ta a. A sual atân sakei tê deuh hi an rawn chhuah a, a lo tihlum thuai mai a. Sakeibaknei an han chhuah leh a, sakeibaknei narân deuh mai ni mahse, a kawlh kher mai a. Batavia mi chuan Macer-a chu a tluk hauh lo tih a lang reng a. Sakeibaknei chuan a han zuan a, a lo sât hliam hlauh va; mahse arawn beih nawn lehnaah chuan a man fuh tâk ale, kâr lovah Batavia mi chu a pawt sawm ta vek mai a. Tichuan Macer-a chu an rawn tir chhuak leh a, ani chuanawl zet hian sakeibaknei chu arawn tihlum ta mai thung a. Chutia mipui fakna leh chawimawina tâwp hlei thei lo dawnga Macer-a chu a din reng lai chuan, a hma zawn lam atang hian mi pakhat a lo lût ve ta a. Chupa chu Africa mi kha a ni a. A bân hliam te kha tuam hleih loh, la thi hnuang chung chuan Macer-a lam chu arawn pan pheii a. Rom mite chuan tihlum atan an rawn tir chhuak leh a ni tih an hre sa vek mai. Chu mi

khawngaihthlak ngei pawh chuan a inhria. Chutih avang chuan a khingpuipa tur bul a lo thlen chuan a ngunhnâm ken chu leiah a dah a. Mangang leh thlaphâng au aw ring zet mai hian, "Min han tihlum thuai teh, na bre tawh hauh lo turin min han siam thuai rawh," tiin a au va.

A entu mi tin mak tih mai turin Macer-a chuan bei ta lo chuan a hnungtawlh a, a ngunhnâm chu leiah a dah ve ta mai a. Chuti mai pawh ni lo chuan mak an tih leh zual turin Macer-a chuan lalber thut-na lam chu a hawi a, a bân a phar a, "Lalber Augusta, Kristian ka ni a, ram sakawhlte chu eng ang pawh ni se ka sual peih zel a, ka mihringpui chungah erawh chuan ka kut ka lek dâwn lo ve. Ka beih loh avangin ka thih phah thei. Mahse chutiang pawh lo ni dawn mah ila, ka that dâwn lo," tiin a au ta a. Mipui chu le, an phun ta mur mur mai a. Marcellus-a chuan, "Eng nge maw a sawi chu le, 'Kristian ka ni,' a ti maw, eng hun laiin nge maw a lo nih chu le?" a ti a. Lucullus-a chuan, "A tâna piadana a awm laiin beng Kristian hmuhsitawmho hian an va tlawhin, an pâwl tenawm tak hi a zâwm ve ta a ni. Mihriag chi hi an tikhaw lo zo vek asin mawle," a ti a. Marcellus-a chuan, "Va beih ai chuan thih a duh zawk tihna a ni maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Hetiang mi â ho hi chuan, chutiang chu an tih dan zuk nia," a ti a. Thlirtu mipuiho chu, chutianga ngunhnâm vai thiam satliah mai maiin an hmuh duhzawng ang ti duh lova mipui a han tihrilhhai ta mai chu, an thinur a so nasa ta mai a, "An inbei ngei tur a ni, Macer-a khan a beih

duh loh leh a hnu leh chu ama thu a ni mai ang a, a chawh ting mai tur lah ni," an ti sup sup mai a. Mahse ani chuan a tum ngai a tum tlat mai. Hriam nei lovin Africa pa awmna lam chu a va pan a, a kuttum ngawt pawha that thei tur hi zawng a ni nâ a, tum si hek lo. Africa mi hmêl chu ramhuai hmêl ang mai hi a ni a, chu hun remchâng a nei chu lâwmin a ngûnhnâm dah tawh chu a zuk chhar leh a, Macer-a thinnhûnah ngei chuan a chhun tlang ta zawk mai a.

Thisen chik puat puat chung chuan, "Lal Isu, ka thlarau la ang che," tiin mi khawngaih thei, Krista bretu huaissen, Macer-a chu Martar huai ho rual kal tate zawm ve turin khawvel hi a chhuahsan ta. Marcellus-a chuan, "Hetiang hi an awm tam thin em?" tiin a han zawt a. Lucullus-a chuan, "Tehreng mai, Kristiante an tel ve phawt chuan hetiang hi a awm chhawk thin. Ram sakawhte chu eng zât pawh an bei duh ang. Nulate pawhin sakeibaknei te, sakeite huai takin an tâwn ngam zel; mahse heng mi â ho hian mihring chu zuk bei duh ngai lo va. Macer-a pawh hi ngûnhnam vai thiam ber leh mi huaissen a ni nâ a, Kristian a lo nih hnu hian mi â chêtin a che ta a nih hi," a ti a. "Ngûnhnâm vai thiam si, hetiang a awmtir theitu chu sakhaw mak tak zawng a ni phawt mai a," Marcellus-a chuan a ti vang vang a. Lucullus-a chuan, "An chanchin hi hriatna remchang i la nei deuh deuh dawn e," a ti a. "Eng tiziain maw?" Uai, i la hre na nge? Kristianhote hi zawng chhuak vek tura ruat i nih tawh kha.

Mithi khua kan tih mai thin (Catacomb) lei hnua
pakeh an cheng a, zawn chhuah vek tur an mi asin,"
a ti a. Marcellus a chuan, "An man tawk fang tawh
Moin ka ring e, tukinah pawh khan sawmnga zet
chu an hail hlum kha," a ti a. "E, hapta hnasa
pawh khan mi za laian lu an tan tawh kha. Mahse
chung chu eng tham a ni hlei nem, an la pung zel
asin. Lalber chuan sakhaw hlui kha tundin that leh
a tum tlat a. Hetla Kristiante an lo chhuah takah
hian a ram lakte pawh hian kiam lam a pan tain a
hria a. Anniho hi thah chimih a rilruk tlat a ni.
Anchhe dawngho hi, an phu ang ngeia sawisak tur
an mi. I hre chiang thui dawng e," Lucullus-a chuan
a ti a. Marcellus-a chuan, "Hre turin Rom-ah hian
ka awm rei tawk lo bawka. Kristian hote hian eng
nge maw an rinchan tak meuh tih hi ka la hre lo
a ni. Thil sual tih apiang hi an puh zelin ka hria
a. Engpawh ni se, i sawi eng a nih chuan ka la
hre chhawm ang chu," a ti a. Chutih lai chuan en
tur thil dang a lo chhuak leh ta a.

Putar pakhat, kul khun tawh, a samte pawh
tuk var vo tawh hi enawm chhuahna tual zawlah
chuan an rawn hruai chhuaka. A hmel leh a nung-
chang chu zahawm hlela lang mah sela, mipui chuan
hnusit leh diramin an nuih eu ruih ruih mai a. Aoi
chu a han dak chhuak a, tlu tlem te eng emaw hi
a sawi a. Marcellus-a chuan, "Kristian pawl ten-
awm zirfirtu Alexander-a a nih kha. A luhul khawp
a, a pha duh hlela wng e. Ngawi leh, eng nge maw
a sawi le," a han ti a. Putar chuan, "Rom mite u,

Kristian ka ni e, ka Pathian chu ka tan tuarjin a thi ta a. Ka nunna chu a tan lawm takin ka pe ve dawn a ni—," a han ti a. Chu veleh mipui thinur te vel leh au aw chuan a aw chu a chhilh bo ta thuai a. Thu a sawi leh hma chuan keite kawlh pathum hi an rawn chhuah a, an rawn hual ta mai a. Ani chuan a kut a kuangkua a, van lam hawiin jawngtaia phun ni awm tak hian a hmui a phun a. Chutia a ding lai chu sakawlhthe chuan an rawn zuan thlu a, kar lovah an pawt sawm ta vek a.

Sakawlh rual dang an rawn chhuah leh a, mipui entute daidanna thir palahte chuan an lawn uaih uaih mai a, anmahni leh anmahnite an han inseh vei thin, an kawlh em em mai. Chung ho zingah ngei chuan Kristian nula rualho an mante chu an rawn nawr lut rawk rawk ta mai a. Chutiang meuh han hmuh chuan, mihring thinlung pangngai pu tan chuan khawngaihna leh lainatna thinlung putna ngei tur chi hi zawng a ni. Mahse, Rom mite thinlungah chuan khawngaibnain hmun a nei mawlh lo. Chung nula rual tan chuan, chuti khawpa rapthlaka thihna han hmachhawn tak chu hlauva kimkitna chawih chawih awm reng a ni. Mahse, an rinna chuan an thinlung a tihuai a, kut insuihin vanvadakin, ring takin.....

"Min hmangaiha, ama thisen ngeia kan sualte tleng faitu, kan Pathian leh Pa hnenah, lai leh putthiamahthe min siamtu hnenah ngei chuan ropuina leh lalna, chatuan thlengin lo awm zel rawh se. Halleluia, Amen," tiin van lam hawiin hla an sa a.

Sakawlh rual chuan an han bei ta ale, mangang au aw te, fakna au aw tea inpawlh ta ruai ruai mai a ni. Chung nula thianglim, thih thlonga rinawma huai taka tuartute thlarau chuan chung lama tlansate fakna hlaa zawm vein; an thisen, an taksate chu tual zawlah chuan a thal ta phung mai a ni.

BUNG 2

PRAITORIAN SIPAIHO BUK

(Kornelia, sipai zahotu, mi fel tak, Pathian tih mi)

MARCELLUS-A chu Gades khuua piang a ni a, Rom sipai khirh tak thununna hnuai lo sei lian a ni. Africa ramah te, Suria ramah te, Britain ramahte rammu in a awm hrep tawh a. Chung a va awmnaah chuan indonaa a huaisen vang chauh pawh ni lovin, a remhriat leh a fin vangin a lar hle nghe nghe a. Hengte avang hian chawimawina leh kaisanna a hlawh a ni. Rom khuua a lo kir leh hnu pawh hian lalber a tihlawm em avangin, Praitorian sipai pawlho zingah hotu pawimawh tak pakhata dah (ruat) a ni a.

Lucullus-a chu Itali ram pawn lamah a la chhuak reng reng lo va, Rom khawpui pawh a chhuahsan khât kher mai Rom mi ropui leh zahawm chhungkaw pakhat fa a ni a, chuang chuan a hausain mi ngaih ropui a hlawh a ni. Marcellus-a huaisenna leh awm dan fel chu a ngaihsanzawng tak mai a ni a. Heng tlangval pahnihte hi inthian nget tak an lo ni ta nghe nghe a. Lucullus-a'n khawpui chhung a hriat chik em emna chu, a thianpa Marcellus-a'n a tangkai phah hle nghe nghe a. Bung khatnaa sawi tawh ennaawm chhuahna hmun hming Coliseum pawh kha Lucullus-a'n a hrui azarah Marcellus-a chuan a hmuh waw khatna a la ni a. Praitorian-ho awmna chu khawpui hungna lung bang hrulah (rinchhara) sak zawm a ni a. Sipsite chu pindan hrang hrangah an cheng hlawn a. Mi pian thiam leh fel hlii thian

khawm an ni a, thahnem tak an ni. Khawpui chhunga an hnathawh turte avanga thiltihtheihna leh mi chunga thuneihna nasa tak pek an ni a, chutih avang chuan khawpui chhung sawrkarna chu hmanlai ata tawh an thu hnuaia awm a lo ni tawh thin a. Praitorian-ho zinga tel chu hlawhtlinna kawngngei a ni thin. Marcellus-a pawhin tun hnua chawimawina dawn leh zel theihna tur dnhmun thaa dingin hma lam a thlir thei tawh ang.

An ennawm en ni zawh tuk zingah chuan Lucullus-a chu Marcellus-a bahrik-ah a va leng a, an ennawm en tak thute an titi dun a. Marcellus-a chuan, "Khatiang thilte kha chu, kei ka en duh chi a ni lo ve, a dawizep hna deuh alawm maw, inzir thiam ve ve, briam inang reng hmanga inbei a ni hmuh ka chak ni. Khatiang nunrawng taka inthahna Coliseum-a in neih angte kha chu tenawm a tling alawm. Eng yangin nge Macer-a thah a nih, mi huaisen a ni si a, a huai dante kha ka ngaihsanzawng tak a ni. Putar leh nula hote kha eng vanga ram sakawhte seh hlumtir nge an nih?" a ti a. "Dan thupek a ni. Kristianten an nih avangin," tiin Lucullus-a chuan a chhang a. Marcellus-a chuan, "Chutiang chuan min chhang leh mai thin a. Kristianten thil tih eng nge an neih? Khawyei hmun tinah heng ho hi chu ka hmu tawh thin a, buaiga siam chhuaktute zinga an tel ka la hre ngai reng reng lo," a ti a. Lucullus-a chuan, "Mihring pawho azawngah hian an tha lo alawm saw lo," a ti a. "Chutiang chuan an ti chawh a, an nih leh nih leh fiahna tak mawh a awm em?" "Fiahna a? Fiang briat sa alawm, sawrkar dante leh

sawrkar sakhua hi a ruka an phiar thin hi an thil tih sual a ni. Kan sakhua leh kan tih dante hi huat tak tein an hua a, kan pathiante hnena inthawina blan ve ai chuan thih thak pawh an duh zel. Juda mi an khenbeh tawh, tuna nung leh taa an rina chauh lo phei chu lal emaw, awptu dang emaw neiin an mhre hlei nem. Keini hote pawh hi nakinah chuan hremhmunah chatuana nghaisakin kan awm dawn ni awm tea an sawi tlat te hian kan chungah thil tha lo tih an duhzia an tilang alam," Lucullus-a chuan a ti a. Marcellus-a chuan, "Hei hi a dik a ni thei e, ka hre lo va. An chanchin reng reng hi eng mah hriat ka la nei lo a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Khawpuiah hian an pung zel a, kan ram lak'e th'engin an tibuai a. Hei hi chhin-chhiah rawh: Kan ram lak tiavai mek te hi mi zawng zawngin an hmu a, pawl an tiin an ui em em a, chak lohna leh helna a pung mek a, kan ram rite a zim zo ta...Kristiante pung zel hian heng hi a tipung zel a nih hi. Heng thil tha lo, lo thlengte hi anmahni vang a nih nak lohvin eng dang vang nge ni tehlul ang?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Heng hi engtin nge an tihchhuah?" a ti a. "E le, an zirtirna leh an chio dan tenawm zet mai avang hian maw le. Indo leh insualte hi thil tha lo a ni, sipaite lah hi mi hmu sitawm berte an ni. Kan sakhaw ropui kan hmu ingit phahna te hi anchhia, kan pathian thi thei lote lah hi anchhe dawng ramhuai an ni, tiin an zirtir tlat alam. An zirtirna chuan, kan felna leh kan tih dan thate hi tihlingleh veka, tihchhiat hi an tum asin. Thil sual, tha lo ber leh bawihhlawh berte hi fianriala

an thil chin thinte zuk nia. Hmun biru, loh chbuaah theih lohnaah anmahni chauh an inkburkhung thin a, a chang erawh chuan an thusawi khawlo tak tak leh an bla zahmawh, tenawnte kan hre ru thei thin a ni," tin Lucullus-a chuan a sawi bawrh bawrh mai a.

Marcellus-a chuan, "Chung zawng zawng chu thu namai zawng a nih loh tak chu, a dik tak meuh chuan, na fea hrem an phu a. Amaherawhchu, i sawi tâk ang tak kha chuan anmahniho chauhva awm thin an ni a, an chanchin hriat tam ni lo awm tak. A nih leh, nimina tuara thi tate kha hetiang ang mi ni awmin an lang em? Putar thi ta kha, mi suaksual leh nunrawng a nih avanga thi ta ni awmin a lang em? Khang nulaho sakeibakneiin a seh blum nghaka an hlasak : "Min hmangaiha, ama thisen ngeia kan sualte tleng faitu," an tih te kha bla zahmawh, tenawm a ni em ni?" tjin, a beng a ri a la hriat rengte chu zawi tê hian a ban sa ve a. "A, ka thian, ka inzêp lo ve, anniho kha ka tuarpuiin, ka khawngaih tak meuh a ni. Rom sipai lo ni lo phei ila chuan, ka tap chhuak meuh ang. Han ngaihtuah mah teh, heng Kristiante chungchang hi hre Chiang hlei lo ho laka i hriat lehchhawn ni awm tak khan min hrih a. Khawvela hnawmhawh leh bawihhlawh, zahpuiawm mai an ni i ti tlat baw a. Mahse, thihna hma-chhawna an han awm kha chuan, mihriana ze ropui leh sang tak mai neiin, thihna chu huai takin an su a; ropui takin an thih tak mai si kha. Rom ram hian a chanchinah reng reng nimina mite thuka inpe zo leh ropui ang kha a chhuah ngot lo vang e. Si-

paite an haw hle i ti a, mahse, an hlau hauh si lo; mantirtute niin min hrilh a; mahse, sawrkardan an dodal si lo. An bawhlhlawh e i ti a, khawvelah hian thianghlimna hi a awm a nih phawt chuan, nimina nulaho thi tate neih kha ni ngei tur zawng a nih kha," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Chung huawhchhuahho tan chuan thahnem i ngaih phian hi maw le," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chutiang lam a ni lo ve, Lucullus, thu dik hriat ka duh a ni. Hetianga an sawi hi chu ka hre vek tawh a, mahse nimin atang khan dawt a nih ka ring lo lem ta lo a ni. Tunah hian dilchbût takin ka zawt vel che a, i lo hriat thimna chu eng mah lova inghat mai mai a ni tih ka chhar chhuak ta. Khawvel pumah hian heng Kristian bote hi mi nelawm leh rinawm an ni tih ka hre reng a ni. Intualvaknaah emaw, intihbuaina reng rengah emaw an tel ngai lo va, heng thil sual tia an puhnaah hian a dik ngei tih fiahna pakhat tê mah a awm hlei nem. Chuvang chuan, engah tehlul nge tihhlum an nih fo bik ang?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Lalber chuan a tih turah hian rinhlehllohna tûr, chuan tha tak a nei a ni," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Mi fang lo emaw, mi nunrawng emaw, thurawn veltu ni siten an fuihpawrh a ni lek ta ve ang," a ti zela. Lucullus-a chuan, "Ama remruat liau liau niin ka ring tlat," a ti a. "Tihhlum tura an tih takte reng an thahnem tawh mai," Marcellus-a chuan a ti a. Lucullus-a chuan, "Tehreng mai, a sang tel maw le, a tam zawk an la awm ta cheu nia, eng pawh ni se,

heng ho hi chu man phak an ni lo vang. Ngawi teh, ka han hriat chhuah leh tak hlauh chu, hei, lalber thupek ka han keng tak asin maw le," tiin a sipai kaw iptea savun lehkha zial chu a han phawrh chhuak a, Marcellus-a chu a han pe a.

Marcellus a chuan phur fe hian a thlir vela, kai sang tura an ruatna thu a ni. Tin, chu lo chu Kristian hote an bihrukna hmun lei hnuai puk (Catacomb)-a mite ngei zawng chhuaka, rawn man vek tura thupek a tel baw a. Marcellus-a chuan ngun zetin a han chhiar a, dawhkanah a dah leh thak a, "I va lawm mang awm lo ve maw le," Lucullus-a chuan a lo ti vat a. Marcellus-a chuan, "He hna hi hna nuam a ni lo tih ka zep lo ve. Sipai ka ni a, putar leh naupang chak lo tē tē tihhlum atana zawng chhuaktu nih kher chu ka chāk lo zet mai; mahse, sipai ka ni a, thupek zawm tur ka ni miao mai si a le. A nih leh heng lei hnuai puk, mitthi khua Catacomb chanchin chu eng emaw tal min han hrih teh khai," a ti a. Lucullus-a chuan, "Catacomb chu he khawpui hnuai lei thuk tak maiah hian a zauzia hriat rual loh tura zau lei hnuai khua siam a ni a. Kristiante chu an tana hlauhawm tur a lo thlen apiang hian he hmun h hian an tlan lut thin a, an mit hite pawh he laia phum hi an ching viau baw a ni. He lai hmun an thlen tawh chuan. sawrkarin a man phak loh tawpah an aym a ni tawh thin," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Catacomb chu tu siam nge ni a?" a han ti a. Lucullus-a chuan, "Tuman an hre chiah lo. Hmasanga lo awm tawh a ni. Ka rin dan

chuan bilat lei chawhpawh atana tiau vaivut an laih chhuah thinna n'in ka ring. Tunlaia kan bilat lei pawh hi heng atanga lak vek hi a ni a, hnathawk-tuten khawpui chhunga an rawn phurh luh i hmu thin ang. Tunah chuan thuk deuh mai atanga an rawn phurh chhuah a ngai tawh a, hmakhawsang ata tawh a hnua i hi laih laih a lo nih tawh avangin khawpui inngahchhan pawh hi derthawng tak mai a ni tawh a; khawithlar ang mai chunga inngat a ni tawh a ni," "Chu, a nih leh luhna kawngka bik a awm reng em ni?" Marcellus-a chuan a lo ti var a. Lucullus-a chuan, "Kawngka chu chhiar sen loh a awm a, chu tak chu alawm a harsatna ni reng ni. Tlem tē awm ni sela chu mi tlan boho chu kan man phiar thei ang chu. Khawi lam pang atangin nge anniho chu va pawh tur tih kan hre thei tlat lo atin alawm," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Hen rin rilruk theih tur hmun bik lai a awm reng em?" ti a zawt leh a. Ani chuan, "Awn deuh ve, Appia kawng lam, mel hnih laia Cecilia Mantella thlan, in sang bial lian puia sak kiangah khuan mitthi ruangan chhar deuh fo mai a. Heng ruangte hi Kristiante ruang, ennawn siamna hmuna thi tate kha phum atana an lak chhuah thin nia ngaihruat deuh chu a ni. Sipaite an tawh hlaui chuan Kristiante chuan an mi ruang chu an thlaui va, an tlan ebhe bo ta thin a ni. Mah-se, heng thute hi chuan hnemhnanna a nei tam lo ve. Catacomb i han luh hnua chuan tun hma ai mahin i kal tumna chu i hnaih zawk chuang lo vang. A chhunga chengte tanpuina lo phe i chuan chutiang

bo kumkhua theihna hmunah mihring tumah loh rual a ni lo," a ti a. "A nih leh chutah chuan tute nge maw cheng reng le?" tiin Marcellus-a chuan a han zawt leh a. Lucullus-a chuan, "Lei laitu te, in sak-na atana fiauvt lai chhuak tuho an cheng a ni. Kristian deuh vek an ni a, Kristian thite phum nan thlante pawh an lai thin. Heng ho hi chuan an dam chhung, chung lai hmuna khawsa chawt chu an ni a, a kawngte chu an hre thang chauh pawh a ni hlei nem, rannung hriatna ang maia nget an nei a, thim-thamah pawh a pêng zawng zawng chu an hre vek zuk nia," a ti a.

"A nih leh Catacomb-ah chuan i lut tawh reng em?" tiin a zawt zel a. Ani chuan, "Hmanah vaw khat chu lut tawh e, lei laitu pakhatin min hruai a, rei lo te a ni ka awm ni. Khawvela hmun hlauhawm ber niin a nia ka hriat ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Catacomb hi chu an sawi chauh ka hre tawh a, mahse chianguang taka hriatna ka la nei hauh lo. A hria an tam lo hi a mak hle mai. Chung lei laitu chu, chu hmuna sipaite hruai tur chuan an tih theih lawm ni?" a han ti a. Lucullus-a chuan, "Theih loh, Kristiante chu an mantir duh reng reng lo," a ti mai a. "A nih leh an bei chhin tawh reag em?" a ti leh zel a. Ani chuan, "Bei tawh thin e, vaw khat pawh Officer-ho an hruai a, a ril deuh hlek an thien chuan an mangang chhe mai maw le. An meichher kente a han thi a, an thlabar nasa mai a, hruai chhuah leh thuai an ngen chung mai asin. Chuvang chuan a hruaitute chuan an chhuahpui leh vat mai a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Kristian-

hote chu an hmuh hma lohva hen bei zui zel peih an awm lul lo a ni maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Zawng zel tura tur luh an nih pawhin, lei laitute chuan kumkhuain an hruai mai ang le. Khawithlar ang mai, kaw vel chek chuk mai, ram zau tak mai awh si a ni a; kawng peng chhiar sen loh a awma, chungah chuan an hruai kawi an hruai kawi mai ang," a ti a.

Marcellus-a chuan, "A nih leh chung raltlan hote chu mantir duh tak tak pakhat tel hmuh tur an awm lo em ni?" a ti leh a. Ani chuan, "A chang chuan awm e, mahse chung pawh chu eng mah a ni lo. Vawi khat an han râkkel tawh chuan, Kristian ho chu a sir kawng kawkel lamah hmun hrang hrangah an bo duak zel mai thin a ni," a ti a. "Chutiang a nih si chuan han hlawhtlinna kawng a kaw awm lo mang e," Marcellus-a chuan a ti vang vang a. Lucullus-a chuan, "A kaw mang lo hle, mahse i huaina leh i finna avang hian i lakah beiseina a sang hle si a ni. He i thil beih turah hian i hlawhtlin phawt chuan, i hausak phah ngawt ang. Khai le, dam takin ka hriat ang ang ka hrilh tâkah che chuan eng emaw zawng i zir chhuak tawh ngei ang. Lei laitute a tang pawhin tam tak hriat tur i la hmu zel ang chu," tiin a chhuahsan ta a.

Marcellus-a chuan a lu dawm meuhvin a inngaihtuah vang vang a. Mahse, a inngaihtuah muk lai tak chuan, thibna hnehna hla ropui leh mawi a hriat tawh:

"Min hmangaiha, a thisena kan sualte tlengfai-tu," tin kha a rilruah lo ri ruai ruai hian a hria a.

BUNG 3

APPIA KAWNG

*Appia kawng lama mi ropui muhil tawhte vap
chu An thlan, lungrun taka cheite chuan a veng e.*

Marcellus-a chuan a tih tur pual chu tawi khaw-
tlai lovin a bei ta nghal a. A tuk aţang chuan a
zawng ţan ta a. Thil han zawh thlithlaina mai atan
a la tih bawk avangin sipai pakhat mah a hruai lo
va. Praitorian-ho bahrik aţang chuan a chhuak a,
khawpui pawnah Appia kawng lamah chuan a chhuak
ta a.

He kawng hmingthang takah hian a sir tuakah
thlân lungphun ropui deuh deuh mai a tlar zui mai a.
Chung lungphunte chu an chhungte'n fimkhur tak
leh uluk taka an enkawlte an ni hlawm a. Kawngpui
sir bla deuh hlekah hian, khawpui chhung ang maia
bitin in a awm tuar mai a, chen lobna ram hmun
awl chu bla zet a ni mai. A tawpah chuan kawng-
kapui (Gate) aţanga mel hnih laia hlaa in sang bial
lian pui awmna chu a va thleng ta a. Lung chang
chher hrawl zet zet mai rema sak a ni a, mawi tak-
in an chei a. A sak vel danah chuan, inrawk leh
inrûn chin hun lai pawhin a him tawk tura an sak
a ni tih a lang hle a ni.

Marcellus-a chu heli hmunah hian a han chawl
a, a lehhawi vang vang a. Rom khuaa mikpual tan
chuan thlirna lam apiang hi thil thar leh beng lut tak
an ni vek mai a. Mik zual bik tak chu, thlân lung
tlar zui mai chu a ni. Hmanlaia mi ropui te, mi zah-

awm te leh mi huaiente an phumna hunah a ni. An lungphunte chuan, khawvela chawimawisa an blawhte leh an thlarau nun zel dan an thlirna chianguang lo tak chu a tilang hle a. An sum leh pai zawng zawngte chu heng thlân lungphun atan hian an tlakral zo ni ngei tur a ni. Marcellus-a chu Cecilia Mantella thlân lungphun bulah chuan a ding a; a piah hla deuh hlekah Calatinus leh Servili thlân lung a ding a. A hla leh deuhvah chuan Scipios, classic ziaktu hmingthang thlân lung a ding bawk a. Chuta a awm lai chuan a rilruah Cicero a thuchang "Porta Capena atanga i kal chhuah hunah, Calatinus te, Scipios-te Servilli te leh Mantella thlân te i hmu ang a an phum tâka te chu an hlim lo tih i hmu thei ang em?" tih hi a lo lut thar leh a. Chutiang lungphun tlar chuan thui zet mai a awh a, Caius Cestius hriatrengna lungphun Pyramid sang pui mai an chhun thleng ruah mai a ni. A vai mai hian an tluka lungphun mawi leh ropui hi khawvelah hmuh tur dang a awm lo a ni.

Kil tin maiah ram chu mihring chennain a khat tlat mai a, a chhan chu hmanlai leh zualin lai ber khawpui chu a hungna a puak darh a, chu chuan in tam tak a thlawh darh chiam mai a, chuvangin mi an awm darh hlen ta a ni. Khualzin tan pheichuan khawi laiah nge khawpui chu a intan a; khawiah nge a tawp tih pawh briat hleih theih a ni lo.

Ral khatah chuan khawpui chhung thawm chu a ri mur mur a, sakawrtawlailir tlan ri bawp bawp thawm te a briat a, a dinna vel lah chu lungphun

ropui tak takin a khat thup mai bawk si a. Mi nungte chenna ai mahin mitthi khua, thlanmual chuan mit a la zawk a. Mahse, khawvel nun nawmna, tawp leh mai thei leh chuai leh mai thin hlir a kawk a. Chatuan nun rinna lam rêng a lang lo. Marcellus-a chuan chutiang tê tê chu a ngaihtuah neuh neuh lai chuan Cicero thuchang bawk, "An mi phumte hi an hlim lo tih i ring thei em?" tih kha a hre chhuak leh a.

"Heng Kristianho, tuna ka zawn mekte hian, kan huam finna zawng zawnga ka zawn chhuah theih aia nasa hi anni chuan an hre vek tawhin a lan hi maw le. Thih hlaubna an hneh chauh pawh a ni lo va, lawm taka thih theih dan an zir vek tawh a nih hi. An zinga naupang ber leh chak lo berte pawh tihuaia, tichak theitu chu eng thiltihtheihna thuruk tak chu ni ang maw? An hla thu awmziate kha erg nge maw ni dawn chu aw? Ka sakhua ve hi chuan, hlim lovin ka awm lo thei tih min beisei-tir thei chauh va, annni hi chu thihnaah pawh hlim-na hla nen a hruai tut thei si a," tiin Marcellus-a chuan a ngaihtuah nauh nauh a. Mahse, Kristiante a zawn chhuah tut chu eng angin nge a beih zel dawn.

Mipui chu an insul zut zut mai a; mahse, amah han tanpui thei awm tumah a hmu lo va. A velah chuan in lian pui pui te, thlan lungphun ropui tak takte awm khup mah se, Catacomb nena han in-pawhna awm thei hmun reng reng a hmu thei lo va, thlangahna reng reng a hre ta lo.

Kawthler lamah a kal chhuk a, muang zet hian a kal a, a mi tawh apiang chu ngun takin a thir vawng vawng zel a. Pawn lam lang theiah chuan Catecomb han kal pawh theihna tur awm reng reng a hmu thei lo. Ni lah chu a liam sawt hlein, khua a tlai mai tawh dawn si. Catacomb luhna kawngka chu tam tak a awm tih a hre reng si a, a zawng zel a, khaw thim hmu a hmu chhuah talh a tum a.

A tawp a tawpah chuan a zawn chu a hlawhtling ta. Hmun tin a fan kual hnuah, niin kawl a liam tep tawh tihah hian kawng lehlam panga mi pakhat kal, mipa naupang tein a zui lai hi a han hmu a. Chu pa chu a inchei tawp hle a, a kawrahte chuan lei a kai luam mai a. A hmel chu lung ina rei tak khung tawh hnu ang maiin a dang duau mai a. An lam pan chuan a kal ta vat a, a kokiah a va vuan chawt a. "Lei laitui i nih hi, lo kal teh," a ti a. Chu pa chuan a han en a, sipai officer hmel a han hmu chuan a hlau ta hle mai a. A tal thut a, Marcellus-a'n a man zui hmu chuan kawmkar chepah a tlan lut bo ta daih mai a. Mahse, Marcellus-a chuan mipa naupang chu a man lui ta a. "Nang chu ka hnenah i lo kal tur a ni," a ti a. Mipa naupang chuan lungngai leh thlaphang hmel zet hian a en a, Marcellus-a pawh chuan a khawngaih rilru hle mai a. "Ka nu avang chauhvinn zah ngai teb, min man chuan lungngaiin a thi thei hial ang," tiin mipa naupang chuan thin phu hlawp hlawp chungin a ngen a. Marcellus-a chuan, "Ka vel dawn hlei nem che, lo kal teh," tiin mi vei lohna lai hmun fianrial deuhvah a hruai hrang ta a. "Khai le, thu

dik tak min hrilh teh, tu nge i nih?" a ti a. Nau-
pang chuan, "Ka hming chu Polio a ni," a ti a.

"Khawia awm nge i nih?"

"Rom khuaah."

"He laiah hian eng nge i tih?"

"Miin min tir a ni."

"Nichina mi kha tu nge ni?"

"Lei laitu a nih kha."

"Ani nen khan eng nge in tih?"

"Englo fun min kensak a ni."

"Eng fun nge?"

"Ei tur thilte."

"Tu tan nge in ken a?"

"He khaw pawn lama mi rethei tan."

"Khawiah nge a awm a?"

"Heta tanga hla vak lovah hian."

"A nih leh tlangval, thu dik tak min hrilh teh,
Catacomb chanchin hriat i nei rêng em?"

"Tlem azawng chu hria e," naupang chuan a ti
sap a.

"Chutah chuan i lut tawh rêng em?"

"Hmun thenkhatah chuan lut tawh e."

"Chuta chengte chu tu emaw tal hriat i nei em?"

"Thenkhat chu hria e, lei laitute chutah chuan
an khawsa a ni."

"Chuti chu a rual khan Catacomb-ah i kal
dawn a ni maw?"

"Tun ang hunah eng nge ka va tih ang?"

"Chu chu a nia hriat ka duh chu ni,

Chutah chuan i kal ang em?"

"Danin a khap tlat si a, engtin nge chutah
chuan ka kal ngam ang?"

Marcellus-a chuan, "E, khua a tlai ta, ti rawh, saw lai temple-ah sawn, tlai inkhawmah min va kal-pui lawk rawh," a ti ta thut a. Naupang chuan hreh fe hiar, "Ka hmanhmawh viau asin maw le," a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka man miao tawh si che alawm. Pathian biak hi ka thlahthlam ngai lo va, min kalpui ngei ngei tur a ni," a ti a. Naupang chuan, "Ka kal thei lo," a ti tlat mai a. "Eng vangin nge i theih loh?" "Kristian ka ni alawm," a ti a. "E, ka hre ta, Catacomb-ah chuan thiante i nei a, tunah pawh i kal dawn a nih hi," a ti ta a. Mipa naupang chu a kun ngaih mai a, a ngawi ta reng a. Marcellus-a chuan, "Tunah hian Catacomb luhna kawngkaah chuan min hruai la ka duh a ni," a ti a. Naupang chuan, "Aw ka pu, min khawngaih la, chutiang ti tur chuan min tilui lul suh. Ka ti thei lo, ka thiante ka mantir lo vang che," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chutianga i tih a tul lo, lei hnuaia luhna kawngka sang tam tak zinga pakhat chaub min han kawhnmuh chu eng mah a ni hlei nem. Veng-tute chuan mi tinreng an hre lo tih i ring lawm ni?" a ti a. Naupang chu a ngawi vang vanga, a tawpah chuan hruai chu a remti ta a.

Marcellus-a chuan a kutah a vuan a, an inzui dun ta a. Naupang chu Appia kawng ding lampangah berin hla vak lo an han kal a. Tu'ma luah loh in an va thleng a. A chhungah chuan an lut a, chhuat hnuaia-ah chuan englo dah rukna ni awm takah hian an lut a. Kawngkhar a lo awm a, naupang chuan a kawka, an ding dun ta a. Marcellus-a chuan, "Luh ka duh asin maw le," a ti tlat mai a, "Nangmah chauh

chuan i lut ngam dawn em ni?" naupang chuan a ti a. Marcellus-a chuan, "Kristiante chuan tual an that ngai lo an ti alawm, chuti a nih chuan engah nge ka hlauh ang? Khai, hmanhmawh rawh," a ti a.

"Meichher ka nei blei nem,"

"Keiman ka nei alawm, ka rawn inbuatsaih sa vek asin. Kal zel teh."

"A, ka duh tawh lo," naupang chuan a ti a.

"I hnial dawn elo?"

"Hnial dawn, ka thiante leh ka laichinte a chhungah hian an awm a, an hnena ka hruai ai che chuan, vawi za pawh thih ka huam zawk e," naupang chuan a ti ta a.

Marcellus-a chuan, "Tlangval, i huai hle mai, thihna hi eng nge a nih i hre lo a nih hi," a ti a. Naupang chuan, "Engah nge ka hriat loh ang? Ka thiante thi tam tak ka hmu tawh a, phûmnaah pawh ka tel ve tawh thih a, Kristiante chuan thihna an hlauw blei nera. Ka hruai zel lo vang che, i duh leh lung inah mia khung mai rawh," tiin lét chhuah leh a han tum a. Marcellus-a chuan, "Ka hruai bo che chuan i thiantem engtin nge an tih ang? Nu i la nei em?" a han ti a. Naupang chuan a lu a bu ngat a, a nu a han lam chhuah avang chuan a mistui a parawl ta teh mai a. Marcellus-a chuan, "I nei tih ka hria e, i hmangaih hle nghe nghe a nih hi. Min hruai lut la, i nu hnenah chuan i awm dawn na" a ti a. Mahse, naupang chuan, "Ka mawh dawa reng reng lo, ka thi hmasa mai nang

e. I duh ang angin min ti mai rawh," a ti a. Marcellus-a chuan, "An chungah thil tha lo tih tum ka nih chuan, sipai hrui lova ka kal i ring reng em ni?" a ti a. Naupang chuan, "Sipai te, Praitorian-hote chuan, Kristiante chu tihlum atan lo eng atan tehlul nge an han duh tur ni?" a ti tlat a. Marcellus a chuan, "Tlangval, an chungah thil tha lo tih ka tum reng reng lo ve, min hrui lub phawt chuan, i thian te, i chhungte chungah engmah thil tha lo ka ti lo vang tih chhia ka chham e. A chhunga kan han awm hnua phui chuan an tan bel chhunga sa ang mai ka ni ang a, an duh ang angin min ti thei zawk dawn alawm," a ti a. Naupang chuan, "Anmahni man reng reng lo turin chhia i chham duh maw?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Chham duh e. Kaisara leh pathian thi thei lote hming chhalin chhia ka chham e," a ti a.

"Chuti chu lo kal rawh le, meichher pawh ken a ngai lo vang, fimkhur takin min han zui zel la," tiia naupang chu lei hrui luhna kaw zim teah chuan a lut ta a.

BUNG 4

CATACOMB

*Eng awm lo, hmuh theih chhun lah thim,
Chungpikte chenna hmun atana siam,
Lungngaihna ram, thihna hlim,
Mitthite khawpui chu.*

THIMTHAMAH chuan an kal ta zel a, rei fe an kal hnuah chuan, an kalna kua chu a lo vâr zau deuh ta a. A aia hnuaia chhukna tur rahka an thleng a. Marcellus-a chuan naupang kawr chv vuan-in a zui zel a. Thlaphan theihna hmun zawng a ni ngei mai le. Lalber leh a sipaiten khawvel boruak dawng pha lo va, heng hmun hrehawma awm mai tura an hnawh bote kutah a zuk inbarh dawn chu a ni a. Anniho lahn an lo hmuh chuan nghaisatu leh tiduhdahtu ngei niin an hre dawn si. Chutiang rilru to han nei tak mah sela; Kristian bote chu mi zaidam leh nunnem an ni a, an lo tihnat chu a hlau hauh lo va. An chungchang leh an thuruk hriat chik duhin a kal a ni a, anmahni man hauh lo tur-in chhia a chham tawh bawh a ni.

Hun eng emaw chen an chhuk hnuah chuan, phei zawngin an kal leh a. A hrwaitu mipa naupang lah chu a lo kal thanna a ni bawh a, thim hle mah se bahlah niah lovin a kal zar zar mai a. Pindan lian vak lo, thuk mei awmna an va thleng a, a bulah chuan meichher a lo awm a, chu chu an chhi a, an kal leh ta zela. Chu lai vel hmun chu hmun dang a ang lo

hle a, inphûmna hmun ni awm tak hi a ni a. A hmun pawh a zim a, a hnâwng a, a vawt bawk a, hei ngei hi a ni Catacomb chhung boruak chu ni. Mi nung tan thihna thiltihtheih rapthlakzia hriat chianna hmun a ni. Mipa naupang Pollio chu Marcellus-a hmaah chuan a kal zel a. A thim em avangin an meichher pawh chuan a ên zau thei hauh lo mai. Kawng lah chu a kualin a kawî nasa hle mai a. Thui fe an kal leh ta tihah chuan Pollio chu a ding chat a, a hnuaî lam chu a kawî a. Marcellus-a chuan thimthamah chuan a han bih a, a mawng hmuh phak loh luhna tur kawng la chhuk ta zel chu a han hmu a. "Khu khuan khawî lam nge a la pan zel le?" a ti a. Naupang chuan, "A thuk lam zelah," a ti mai si a. "Khung hnuaiah khuan kawng a awm zel em?" a ti leh a. Naupang chuan, "E, awm tehlul mai e le, heng lai kan kal tawhnaa kawng a tam ang bawk hian, a hnuaiah pawh khuan a la tam asin, chhawng thum lai hnuaiah ka kal ve tawh nghe nghe a, lei laitû putar thenkhat sawi dan chuan, hmun thenkhatah phei chuan thuk em emah an lut-in an sawi asin," a ti a.

Kawng chu a la kual ta zel a, khawî lai hmun nge tih hriat rual a ni ta lo. Marcellus-a pawh chuan eng anga thuk leh bla nge an kal tawh tih a hre thei hauh lo mai. A rilru chavai vel chuan thil dang a ngaihtuah ta hlaub va, an kal pelh tawh lei bangah khan briatrengna lung phêk bel ni awm tak-te hi a hmu thin a; mahse han din chilha, han chhiar chu a hman si lo va. Kal paha a han chhiar

thuak thuakah chuan thu inang deuh hlek heng ang hi a zuk chhiar thei thin a.

"Honorio—thlamuang takin a muhil ta"...

"Fausta—thlamuang takin a kal ta," tih te hi.

Chung hriatrengna lung phek apiangah chuan, "Thlamuang" tih thu a hmuh zel avangin Marcellus-a chuan a rilruin, "Heng Kristian hote hi mi mak tak mai zawng an nih bi maw, hetiang hmun pik takah pawh hian thihna engmah lova ngaih theihna sang tak mai an nei tlat reng thei mai a," a ti nauh nauh a. Kawng chu a lo zim zual ta hle a, a chung a lo hniam bawh a, a chep zual ta hle mai a; chuvang chuan kûna zawi têa kal a ngai ta a. Lei hnua khur thuk, hnawng avangte chuan, hmun tin maiah pâ te hi a to en un mai a, a boruak rimte a lo dangin, an meichher khu pawh chu tuar harsa fe a ni ta mai a. Chutiang kawng sir peng za tam fe an kal hnua chuan Marcellus-a chuan, chung lam khawvel nen chuan intan hrang ta daihin, a nunna chu he mipa naupang kutah chauh hian awm niin a inhre ta a. "Mite hian kawng an bo thin reng em?" tiin a zawt ta chawt a. Naupang chuan, "Bo fo ve" a ti a. "Chutia an bo chuan engtin nge an awm tâk?" tiin a zawt leh a. Ani chuan, "An thiante an hmuh hma loh chu an vak an vak mai a. A chang pheih chuan an chanchiu hriat loh tur reng a awm ngai lo. Tun-lai erawh hi chuan a tam berte hian a hmun hi kan hriat bel em tawh avangin, han bo zauh thin mah ile kan hriat hnua kawng kan pawh leh thuai thei thin a ni," a ti a. Captain dangval Marcellus-a rilru khawh bik tak mai pakhat cea, thlan te tak te

te, tam tak mai a hmuhte chu a ni a. A hruaitu naupang Pollio chuan naupangho thlân a ni tiin a lo hrih tawh bawh a, a rilru a khawih em em a, "Naupang thianghlim, pawl khawih lote chuan he-tah eng nge an tih ve? Engah nge chung lam khaw-velah an phûm loh, an thlân-te chu mawi taka cheia, pangpar huan mawi taka chei âwm alawm? An nun khawngaihthlak takte he lai hmun thim hrehawmah hian an hmang ral em ni? Tihduhdahna pumpelh tura tlanchhiate zingah hian an tuar ve ta mai a ni dawn maw? An nun duhawm tak takte chu he lai hmun thim hrehawm leh boruak tha lote hian a ti-tawi zovin, an thlarau kai dum awm hauh lote chu an puitlin hmam an tihlum zo a ni dawn maw?" tiin a ngaihtuah rauh rauh a. "Kan kal rei tawh mang e, kan thleng dawn tawh em?" tiin Marcellus-a chuan a han zawt a. Naupang chuan, "Kan thleng thuai dawn tawh e," tiin a chhang a.

Marcellus-a chuan he khur thim a luh hmaa tlan chheho zawn chhuah dan tur a suangtuahte chu, a han luh meuh chuan eng ang pawhin han bei se a thlawn mai mai a ni dawn tih a hre chiang ta hle mai. Sipai rualte chu han lut thei mah se, Kristian-hote chu an hmu phak dawn hauh lo mai. An luh thuk zawh poh leh an bo nasa ting mai dawn. Kawng peng chhiar sen lohva an thih bo hma chu an vak darh mai dawn a ni zawk tih a hre chiang ta hle mai.

Nakin deuhvah chuan hla deuh hleka thawm ri chur chur a han hre ta a. Ri mawi tak mai, van

lam aw ni hial awm hian a hria a. An kal zela, chu thawm awmna hmun êng chuan a ên pha ta a. Rei lo te an kâl leh hnu chuan, chu hmun chu an hnaih ta hle a. Pollio chuan, "Ding rawh," tiin Marcellus-a chu a pawt a, a meichher chu a timit ta a. Marcellus-a chu a ding a, a thlir vawng vawng a. Pindan feet sawmpangaa sang, feet sawmthum bial vela zau ah hian za lai tur, mipa te, hmeichhia te, naupangte an lo awm khawm a. Kil khatah chuan dawhkân a awm a, chumi hnungah chuan putar un zet mai, an hquaitu ni awm tak hi a ding a. An awm khawmna pindan chu meichher hmun hrang hranga an chhit chuan a ên uar mai a. Mi awmte chu an chêrin an dawldang hle hlawm a, an hmelte chu lei laitu a lo hmuh tawh thînte hmel nen inang hlein a hria a. Mahse, tunah hi chuan, lungngaihna, manganna, beidawna hmel reng reng a lang lo. An mitmeng leh hmel dâng diu diauah chuan lawmna leh hnehna hmel a lang zawk a. Anin a neih ve hauh lo, huaisenna, beiseina leh muanna Kristiante hmela a lo hmuh thin ang ngei kha, hengho hmela a ban hmuh leh tak avang hian a rilru chhungril a khawih zual a. Chung mipuiho hla sak ri chu a ngaithla a:

Aw Lalpa Pathian, Engkimtithei,

I thiltithe chu a ropulin a mak a;

Nang, hnam tin Lalber,

I kawngte chu a felin a dik a ni.

Aw Lalpa, tu nge i hmieg zah lo vang a

Chawimawi lo vang?

Nang chauh i thianghlim si;
 I thiltih felte chu tihlan a nih tawh avangin
 Hnam tinrêngin chibai an rawn bûk ang cho."
 tih hi.

An reh ta thuap a. An hruaitu un pui chuan, leh-
 khabu ziala mi hi a han chhiar a. Thlarau thih theih
 lohzia, thih hnua nunna ropui a awm chianzia thute
 a ni a. Ngaithlatute chuan, nunna thu ngei nia hria-
 in tui ti takin an ngaithla a. A tawpah chuan thu-
 sawitu chu lawm em emin, ring takin, "Aw thihna,
 khawiah nge i tûr? Aw thihna, khawiah nge i hneh-
 na? Thihna tûr chu sual a ni a, sual thiltihtheihna
 chu Dân thu chu a ni; nimahsela kan Lalpa Isua
 Krista zâra hnehna min petu Pathian hnenah chuan
 lawmthu awm rawh se," tiin a au chhuak a. Mar-
 cellus-a chuan a thu awmzia tak tak bre thiam lo
 mah se, a thinlung a khawih em em a, a mur ur ur
 mai a.

Heng thute hian ngaihtuahna thar, chênna thara
 chêng turin a thinlung a hawng tan ta ni awm tak a
 ni. Sual, thihna, Krista, tih thute chu a thinlungah
 a châm ta tlat a. Kristian ho thurûk hriat a chak
 em em a hriat chhuah tak chuan a thinlungah mei
 angin a kang tan ta.

An hruaitu chu a vanvadâk a, a bân a phar a,
 thahnemngai takin a hmuh theih loh Pathian hnen
 ngeiah, an sualuat ngaihdam dilin; Krista thisena an
 sualte tlenfai a nih avanga lawmthu hrihlin, Thlarau

Thianghlimin an chhûngah thawka tithianghlim deuh deuh tur leh an lungngaihna ata chhanchhuahna te, rinna neia nung tur leh thihna hneh thei tur tein a tawngtai a. A tawngtai zawh chuan, mipui inkhawm-te chuan a hmaa hla an sa ang khan:

“Ngai teh, Pathian bâwktê chu mibring zingah a lo awm ta,

Ani chu an hnenah a awm ang a,

Anni chu a mite an ni ang a,

Pathian ngei chu an hnenah a awm ang a,

An Pathian a ni bawh ang;

An mit ata mittui zawng a hru fai ang a;

Thihna a awm leh tawh lo vang a,

Lungngaih te, tah te, nat te pawh

A awm leh tawh hek lo vang;

Thil hmasate chu an ral ta, Amen.”

“Malsawmna, ropuina, finna, chawimawina, thiltih-theibna leh chakna kan Pathian hnenah chatuanin lo awm rawh se, Amen,” tiin an zai a.

Inkhawm ho chu an jin darh ta mek a. Pollio chuan Marcellus-a hruai chuan a rawn pan phei ta a. Chutianga sipai inthuma lo kal an hmuah veleh chuan an hnung tawh duala, kawng brang branga tlan bo an tum a. Mahse, Marcellus-a chuan aw ring zet bian a han au a, “Kristiante u, hlau suh u, keimah chauh ka ni, in kuta awm ka ni alawm,” a han ti a. Chu chu an hriat veleh an lo kir leh ta a, chik fein an thlir thusp a. Putar, an inkhawm hruaitu chuan a rawn pan phei a, a han thlir vung vung a, “Tu nge i niha, khawvela kan chan phak ve tawh

hmun jawp ber thleng thlenga minrawnrawn chhuah
hnh hrâm hrâm le?" a han ti a.

Marcellus-a chuan, "Thil sual ti turah chuan min
ring suh u, sipai tumah dang kalpui lovin keimah
chauhvin ka lo kal a ni a. In zahngaihna hhuai
awm ka nih mai zawk hi," a ti a. Putar chuan,
"Praitorian sipai hotu meuhvin eng nge kan lakah
duh i neih? Anrawn um che nge, thil tisual tlan
bo i niin, i nunna hlauhthawnawmin aawm em ni?"
tin a han zawt leh a. Marcellus-a chuan, "Chutiang
chuan awm lo ve. Officer lian tak, thuneihna sang
tak nei ka ni a. Mahse thutak hi thahnemngai
takin ka zawng a ni. Nangni, Kristiante hi inchan-
chin ka hre hle tawh a, tunlai tihduhdahna hun lai
hi chuan Rom khuaah hmuhchhuah in har hle mai
a. He laiah hian karawn zawng che u a ni," a ti a.
Chu veleh putar chuan, chu mi lo kal tharchu chik
zawka a biak theih nan inkhawmbo chu tin darh
turin a han ti a. Rilru hahdam huaiin an tin darh
ta sung sung a. Nu pakhat, dang deuh diu diau
hian mipa naupang Pollio chu arawn pan a, a banah
a va hmer chawih a, "Taite, i va thang rei em!" a
ti a. Naupang chuan, "Ka nu, he Officer-pa nen
hian kan intawk a, min hrang khawtlai ta alawm
maw le," a ti a. "A va lawmawm em, him taka i
lo thlen leh hi, tu nge a nih a?" a nu chuan a ti a.
Ani chuan, "Mi rinawm tak a nih ka ring, en teh,
mi a rinzia hi," a ti a. Putar chuan, "Cecili, lo la
kal bo teh suh khai," a ti a. Chu nu chu aawm
ve leh ta rih a, mi dang pawh tlêm chu an awm ve

rih a, Putar chuan, Marcellus-a hnenah chuan, "Kei hi Honorius-a, Krista Kohhran Upa ka ni a, mi rinawm tak leh thahnemngai tak i nih ka ring a, eng nge duhna min neih, min han hrilh teh le," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Ka hming chu Marcellus-a a ni a, Praitorian sipai pawl Captain ka ni," a han ti a. Honorius-a chuan, "A va pawl em"! tiin hlauthawng hmel takin kut kuangkuahin a thutnaah chuan a thu ta hnawk a. Mi dangte pawh chuan, hlauthawng takin an thlir a. Cecili chuan, lungngai leh thlaphang awin, "Aw, Pollio, engah nge min mantir vek tak mai le aw?" a ti ta vawng vawng a.

BUNG 5

KRISTIANTE THURUK

"Pathian ngaihsakna thuruk chu...tisaah a lo lang."

CAPTAIN Marcellus-a chuan a hming an han hriata mite thlaphâng hmel lo lang ta mai chu mak tiin a ding ta reng a. "Engah nge chuti taka in hlah le? Keimah vang em ni?" a han ti a. Honorius-a chuan, "Heng himun thleng thlenga hnawb bo hi ni tawh mah ila, khawpui chhunga mite nen kan la inbe thei fo va. Chung atanga kan thu hriatah chuan keini ho hi nasa lehzuala nghaisak tur leh chu-mi atana min zawng chhuak ngei tur chuan Marcellus-a, Praitorian sipai Captain chu ruat a nih thu te kan hre vek asin. Kan hmelma hlahawm ber chu tunah kan zingah kan hmu ta mai si che a, han hlah loh ziazang em ni ang? Engah nge heng thleng thlenga min chhui zel le aw? A va pawl dawn tak em!" a ti ta vawng vawng a. Marcellus-a chuan, "In hmelma huatthlala ber lo ni pawh ni tehreng mah ila, min hlau hauh suh u. Tunah hian in thiltihtheihna hnuaiah ka awm a ni lawm ni? Min hren tlat in duh chuan, ka tlan bo thei dawn em ni? Min tihlum dawn pawh ni ula, ka dang thei dawn che u em ni? In zingah tanpuitu ka deiha hauh lohziaah hian hlahawm tur ka ni lo tih a chiang a ni lawm ni?" a ti a. Honorius-a chuan, "A dik e, i tidik ngawt mai, kan puih loh che chuan i chhuak leh mai mai dawn hauh lo reng a ni," a ti a.

"Chuti chu min ngaithla ula, ka han hrilhfiah vek ang che u. Rom sipai ka ni a. Spain rama piang ka ni a, thatna leh felnaa enkawl len ka ni. Pathian tih tur leh ka tih turte ti tura zirtir ka ni a. Ram tam takah ka awm tawh thin a, ka hnaah hian inpumpek tlat mi ka ni. Mahse chuti chuang chuan sakhua hi ka thlahthlam ngai lo. Kan inah chuan Grik leh Rom mite finna thu ziak zawng zawngte chu ka zir tawh a. Chung ka zirna atang chuan kan pathiante leh kan pathiannute chu tha zawk bik lo leh keimah ai maha tha lo zawk an ni a, hmusit-awm an nih ka zir chhuak ta a ni.

"Plato leh Cicero-a zirtirna atangin Pathian ropui tak pakhat a awm a, chu mi thu awih chu ka tih tur a ni tih ka hre ta. Mahse engtin nge amah chu ka hriat theih anga, a thu ka awih theih ang? Thih theih lohna ka nei a, ka taksa hi a thih hunah chuan thlarauvin ka awm ang tih te pawh ka hre chhuak tawh a, chu mi hunah chuan eng angin nge ka awm ang? Ka nuamsi dawn nge, ka hrehawm dawn? Thlarau nunah chuan engtin nge hlimna ka nei theih ang? Thi thei lo nun chu jawng hmang thlam takin an sawi thin a, mahse keimah ang bawka mi narante tan kawhhmuhna an pe ngai lo. Hemi hriat chian zel hi ka thlarauvin a chhak a ni.

"Putthiamin engmah min hrilh thei lo. Serh leh sang, dan hlui, amni pawhio an rin tak tak hauh si lohah an pawng nghet tlat mai a. Sakhaw hlui chu a thi tawh a, miin engah mah an ngai tawh lo. Ram hrang hrangah Kristiante chanchin hi ka hre tawh

thin a, khawi lai bukah emaw an inkhûrkhung a, an-mahniho hmuhna remchâng ka nei ngang lo a ni. Dik takin, tun hnai te tih lovah phei chuan anniho hi hriat ka lo tum tehchiam ngai lo va. An sualna leh bawhchhiatna te, an inzirtirna dik lo tia an sawisel dan tlangpui mai hi ka lo hre ve tawh thin a; ka lo ringin ka lo áwih ve mai thin a, tun hnai maiiah hian ka ngaih dan a dang ta. Hmanni lawk khan Coliseum-ah ka kal ve a, chutah chuan a hmasa berin, Kristiante nihna chu ka hre ta. Ngunhnâm vai thiam Macer-a, blaui hi eng nge a nih hre hauh lo khawpa huaisen chuan, thil sual nia a hriat tih ai chuan, lungawi taka a nun a pek lai ka hmu a. Putar pakhat pawh hlim hmel taka a thi lai ka hmu bawh a. Chu chang lo pawh nula rual ho, sakawlh seh hlum tur siin hlim tak maia - 'Mín hmangaih a, kan sualte min tlenfaisak a' tih hla sa chung a inpete ka hmu bawh a ni," tia Marcellus-a'n a sawi lai chuan an hmel awm dan a lo danglam ta a. Lawm em em hmel an pu a. Macer-a hming a han lam lai phei chuan, a ngaithlatute chu phâwk fein an in en a, putar thu a han sawi chuan Honorius-a chuan a lu a kun nguiah mai a; nula ho thu a han sawi a, an hla sakte a han sawi lai chuan an hmai an hup a, an tap zawih zawih mai a.

Marcellus-a chuan a sawi zawm zel a, "Thihna hi hneh a nihzia ka dam chhunga ka hmuh hmasakna ber a ni. Kei ngei pawh hian blau hauh lovin thihna chu ka tawh mai thei, sipai zawng zawng indona hmuna kalte pawhin blau lovin an tawh thei theuh

mai. Chu chu kan tih tur leh kan tawh a nih rêng vang a ni a. Mahse heng mite hi chu thihnaah hian an lawm tlat mai a nih hi. Sipai an ni lo va, nau-pang maite an ni lehngal si. Chuvang chuan eng mah dang ka ngaihtuah hlei thei ta lo a ni. Nang-ni hmangaihtu chu tu nge ni? In sualte tlêng faitu chu tu nge ni? Huaina leh beiseina sang tak neihtirtu che u chu tu nge ni? Tuna in han jawngtaite kha tu hnena jawngtai nge in nih?

“Sipaite hruaia, nangmahni zawnga tihlum vek tur che u-a tih ka ni a. Mahse in chanchin hi chianguang taka hriat ka duh hmasa rih a. Chuvangin, Chungnungbera hmingin chhia ka chham e, tuna ka rawn tlawhna che u hian tilungngai lo che u rawh se. Tichuan, Kristiante thuruk chu min han hriih teh u le,” a ti a. Honourius-a chuan, “I thu sawi chu tih tak zet a ni ngei ang e. Tûnah hian enthlatu emaw, hmêlma emaw i ni lo tih kan awih a, hun rei tak i lo zawn tawh chu hre chhuak turin Thlarau Thianghlim chuan he laiah a rawn tir zawk che a nih hi. Hlim takin awm rawh, Krista chuan a hnena lo kai chu tumah a hnawt chhuak ngai si lo va.

“Tuna i rawn hmuh fak, a hmei a pa, an thian te, an in leh lo te, an nihna ropui leh an sum leh paite kalsana he laia tlachhama, hlauva, lungngaia khawate hian, chungzawng zawng pawh chu Krista avangin engmah thamah an ngai lo va. An nunna mawh pawh engah mah an ngai lo asin. Anmahni hmangaihtu ta chuan engkhar an kalsan phal a ni.

Marcellus, heng thil an tih theihna tura thiltihtheih-na ropui tak neia i rin chu i ring dik ngawt a ni. Atna a ni lo va, bumna a ni hek lo, phurna mai lah a ni hek lo; Pathian nung hmangaihna leh thutak briatna a ni zawk e.

"I dam chhunga i lo zawn ngei chu tuna i neih ngei hi a ni. Kan thinlungah kan khawl khawm a, khawvelin a pek theih zawng zawng ai pawhin a hlu zawk daih asin. Heng hmun thim leh hrehawmah pawh hian hlim taka nun theihna min pe a, thihna min hnehtir a ni. Chungnungbera chanchin briat i duh a, kan rinna (Kristiante thurin) hi a inhriattir-na a ni e, he mi-ah ngei hian amah chu a inhriattir a, hmangaihna leh zahngaihnaa khat a ni. Amah kan rinna chuan ama lamah min hruai a, kan thian tha ber, min hruaitu, kan thlamuanna, kan beiseina, min Tlantu leh Chhandamtu a ni tih min briattir a ni. Chatuan nuona te briat i chhak a, chu chu kan Pathian Lehkhabu hian chiang takin min hriih a ni. Pathian Fapa Isua Krista chu ringa, hmangaiba, a rawngbawl turin min zirtir a. He Pathian thu atang ngei hian kan hmelmah-thihna pawh chu anchhia ni lovin, malsawmna a nih zawkzia, he leia awm reng ai chuan kal chhuaha Krista hnena awm chakna min neihtirtu a ni zawk asin," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Aw, chutiang a nih ngai chuan chu thutak chu min hriih ve rawh u. Hei hi kum tam tak ka lo zawn tawh thin a ni a, ka briat chak ngawih ngawih chu a neitu in lo ni reng si. Pathian tak chu he miah hian briat theih a nih si

chuan min hrilh ve lul teh u," a ti ta a. Kristian-hote chu an lâwm avangin an mittui a tla zawih zawih mai a. Honorius-a chuan lawmthu sawiin ngawi rengin a jawngtai a. Chumi zawhah chuan Pathian thu ziakna lehkbabu chu a han pe a. "Hei le, tlangval, Pathian hnena mi thutak, muanna leh hlimna, mi-hringte hnena thlentu chu. Hetah hian mihring ril-ruin a chak ngawih ngawihte hmuh chhuah theih a ni," tiin. Honorius-a chuan lehkbabu chu a han keu va, Marcellus-a chu Isua chanchin a hrilh ta a. Pathian thutiam chu Eden huan aţanga ţanin, zawlneite thu sawi indawt zelin, Pathian Fapa chu nula thianghlim laka a lo pian thu leh a naupan lai thu te, a rawngbawl thu te; a zirtirnate leh mipuiten an hmu-sit a, an nuhsan a, an tihdubdah a, mantira a awm a, thiam loh an chantir t  k thu te a hrilh a. A tawpah Kalvari Kros-a a thih thu a han chhiar a. Chu chuan Marcellus-a thinlung chu a khawih ta em em a, a hmelah pawh a lang chhuak a, "Ka Pathian, ka Pathian, engah nge min kalsan?" tia a hnukchah t  k thu a han chhiar chuan, Marcellus-a rilru chu a tui zo ta! A mittui a tla zawih zawih mai a, sipai huaisen leh chak ni   thin meuh pawh a khur zawih zawih ta mai. "A taw  k ta e, a taw  k ta e" tiin a hmai a hup a. Honorius-a chu vanvadakin a jawngtai a. An pahnih chauh chuan ngawi rengin rei fe an awm a.

Marcellus-a chu a lo d  k chhuak a. "Chu mi-thianghlim thihnaah chuan hei pawhin chanvo ka lo nei ve a, ni t  k ka hre ta, chu nuanna thu chu han chhiar zel tak," a hanti a. Honorius-a chuan khen-

beh thu leh phôma a awm a, a thawhleh thu te Pathian kut ding lamah vana a lawn chhoh thu leh Pentikos nia Thlarau Thianghlim lo thlen thu te, amah ringtute zinga a chen zelzia leh a hming rin avanga miten piantharna leh simna an lo chana, Kristan a awmpui zelziate a ban chhiarsak leh a. Marcellus-a chuan, "Pathian thu ngei a ni a, van a tang-a aw lo chhuak chu a nih hi. Ka thinlungin a pawm ta. Chatvan thutak a ni tih ka hre ta e. Tun hma chuan mi fel leh mi tha niin ka lo inhre thin a, tun-ah erawh chuan a mit hmuhah mi sual, thiam loh chang leh vak bo ka ni tih ka ihra. Engtin nge chhandama ka awm theih ang?" a ti a.

Honorius a chuan, "Boralte zawnga chhandam turin Isua Krista chu khawvelah a lo kal tawh alawm," a ti a "Aw, engtin nge amah chu ka hmuh theih tak ang le?" a ti a. Honorius-a chuan, "Thu chuan a hnaih a che, i kaah leh i thinlungah a awm, chu chu rinna thu kan hril thin a ni. I ka-in Isua chu i tan a, mitthi zing ata Pathianin a kai tho leh tih i thinlunga i rin chuan, chhandamin i awm ang. Miten thinlungin an ring a, felna an hmu a, kain an tan a, chhandamna an hmu a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Eng emaw tal tih tur ka nei lo maw?" a la ti talh a. Honorius-a chuan, "Rinna avanga khawngaihnaa chhandam kan ni e, chu pawh chu keimahnia chhuak a ni lo va, Pathian thilpek a ni. Thiltih avang a ni lo va, chuti lo zawng min an chhuang dah ang e. Sual man chu thihna a ni ngei mai, Pathian thilthlawnppek erawh chu kan Lalpa Isua

Krista zarah chatuana nunna a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Inthawina eng emaw tal ka hlan a tul lo maw?" a la ti ta zela. Anì chuan, "Isua Krista chu sual tan vawi kbat hlanin a awm tawh a, chu chu chatuan atan a ni, tunah chuan Pathian kut ding lamah a thu ta. Tupawh Isua Kristaa Pathian hnena lo kal chu a tawpkhawk thlengin a chhandam thei a ni. Anmahni jawngtaisak turin chatuana a nun reng avangin," a ti a. Marcellus-a chuan, "E, chutianga amah hnaih ngam tur ka nih chuan, a thute chu min zirtir la, a hnenah min hruai rawh le," a ti ta a.

Lei hnuai puk khur thim, fianrial reh vung vungah chuan, Honorius-a chu a thingthi a, a kiangah chuan Marcellus-a chu lu kun ngaihin a thu bawh a, Kristian putar zahawm chu a jawngtai ta a. Thahnemngai taka a jawngtaina avang chuan Marcellus-a chuan, a thlarau chu Chhandamtu kiang ngeiah, van rama hruai chahoh niin a inhria a. Pathian hmaah chuan mi hnuaihnuung leh bawhlhlawh a nihzia a inhre chhuak ta. Honorius-a jawngtai tawp veleh chuan a thinlung ngei atengin, "Lalpa, ka ring e, ka rin lohnaah hian min jawpui ang che," tiin a au chhuak ta rawih rawih mai a. Pathian leh mihring inkara Palai pakhat Isua Krista ngei chu a ring ta a, a Lal leh Chhandamtu atan a pawm ta a.

Thihna ata nunnaa lut thlarau hlim turzia chu tu nge hrihrih zo vang? An awmna chung lam khawvelah chuan khua a var mek laiin lei hnuai puk

thim chhungah Marcellus-a thlrau leh rilru chhung-
 rilah chuan ni ropui a chhuak ta mek bawh a nih
 hi. A mamawh ngawih ngawih chu phuhruk fam-
 kimin a awm ta. A sual phurrit chu hlih bo a ni
 ta. Isua Krista zarah Pathian thlamuannain a khat
 ta. Kristiante thuruk chu a ta a lo ni ve tain,
 Kristaa a unauten an sak thin-

“Min hmangaiha
 Ama thisen ngeia kan sualte
 Tleng faitu hnenah
 A ni, ama hnen ngeiah
 Ropuina leh lalna
 Chatuanin lo awm rawh se,” tih hla chu a lo
 sa ve thei ta a ni.

BUNG 6

THLIRTUTE CHHUMPUI NASA TAK

Heng zawng zawngte hi rinna avangin an thi ta.

CAPLAIN tiangval piangthar ta chuan Kristiana avmzia te chu a hre chhuak ta deuh deuh va. Rei lo te an hahchawln nuuah chuan, Honorius-a chuan an chenna hmun awm dan te chu entirin a fanpui ta a. A lo luh tirha inkhawmho a rawn hinuhte chu Catacomb chhunga chengte zinga mi tlem te chuan an lo la ni zawk a. Sang tam tak mai, lei huuai hmun zau pui maiah chuan chhungkua kua leh ho bran te tein an lo awm darh thluah mai a lo ni a. Chung ho hrang te tea awmte chuan, chung lama khawpui chhunga mite biak pawh tur an nei theuh hlawn baw a.

Honorius-a neu chuan thui fe an fang a, Kristiante chu thahacm fe an awm tih hre mah sela, Catacomb chhunga chuti zozai an lo khawsa a han hnuh meuh chuan mak a ti em em mai a. Chuti mai pawh ni lovin, mi nungte ai mahin mitthi tavhte a ngaisak zawk emaw tih tur a ni. An kal velnaah chuan thlana hriatrengna lung phek an ziahte chu a chhiar zel a, rinna chak tak leh beiseina sang tak mai an lo neihzia te a nmu chhuak zel a. Chung avang chuan thlan lungphun apiang chu chhiar nuam a ti em em mai a. A hruaitupa chuan, "Saw laia saw, thutak Bretu thlan lung a nih saw," tiin a han kaw a; Marcellus-a chuan a han chhiar a.

Primitius-a

Vaw. tam tak nghaisak a nih hnuah, a muhil ta,
Martar huaisen, Kum 38 mi

(A nupui duh takin a phun a ni) tih a inziak a.
Honorius-a chuan, "Heng mite hian, Kristiante chu
eng anga thi tur nge au nih an entir a nih hi. A
piah deuhva saw, Primitius-a ang bawka tuartu thlan
a ni," a ti a. Chu lungphunah chuan,

Paulusa

Chatuan hlimna a chan theih nan
Nghaisak hlum a ni, tih a inziak a.

"A piah leha saw, nu rinawm thlan a nih saw,
saw sawn, Krista chuan amah zutu mi chak lo ber-
te pawh a tul lunah meuh chuan a tihchak theihzia
entirna a nih saw," tiin thlan lung pakhat :

Clementia

Nghaisak chungah thi, Tho leh tur chu, tih a in-
ziak a. Honorius-a chuan, "Ringtu chu a thih veleh
a thlarau chuan a taksa a chhuahsan a, Lalpa hnen-
ah a kal ngah a ni. Kan Lalpa lo kal lehna chu
eng hunah pawh a ni thei tih hi Kristiante beisei a
ni. Lalpa ngei chu au thawm nen, vantirhkoh
chungnung ber aw nen, Pathian tawtawrawt ri nen,
van atangin a lo chhuk dawn si a. Krista thi tawh-
te chu an tho hmasa ang a, chu mi hnuah chuan
keini nunga lo la awm rengate hi boruakah, Lalpa
hmuak turin anmahni rualin chhum zingahthe khian
lak chhohvin kan awm ang. Chutichuan kumkhua-
in Lalpa hnenah kan awm tawh ang," tia a
sawi zawh chuan, "Heta pawh hi Constan-a, tum

hnih tlawng tihhlum tura an tihtluk a nih bi. A hmasa chuan tûr an pe a, mahse chu tur chuan engmah a tih thei lo va, chuvang chuan khandaiha sah blum a ni ta a ni," a ti a.

Chutiang chuan kil tin mai thlân lung inziak chhiar pah chuan an kal zel a. Marcellus-a tan chuan Krista Kohhran chanchin ziakna bu a ni ngawt mai. Krista tana thih dâwn lote thil tih thlâ chu thuin a inziak a. A lem mak pui pui leh chhe pui puia ziak mah ni sela, lemziak thiamte ziah aiin a thinsungah thu a sawi nasa zawk a. Chung lung-phun thu ziakah chuan Grik tawnga hawrawp X leh P ziak kawp hi a chuang deuh fur hlawm a, chumi awmzia chu 'Lalpa Krista chu' tihna a ni a. Thenkhatah chuan tûmkau lem a chuang bawk a, hnehna leh chatuan nunna entir nina an hman a ni a. "Hei hi eng nge ni?" tiin Marcellus-a chuan lawng lem ziah hi a han kawka. Honorius-a chuan, "Tlansate thlarauvin lei atanga chatuan chawlhna lui kam an pan entirna a nih hi," a ti a. "A nih leh he sangha lem hi eng nge a awmzia, ka hmu fo mai a!" a ti leh a. Honorius-a chuan, "Sangha hi Grik tawnga a hming hawrawp sipel hi Kristiante beiseina ropui entirna thu kaihtawi atana hman a ni, 'I' hi Isua tih nan a ni, 'X' hi Krista tihna, 'O' leh 'Y' hi Pathian Fapa tih nan, 'M' hi Chhandamtu tih nan a ni. Chutichuan sangha lem chuan a entir hming chu 'IXOYM' a ni a, Isua Krista, Pathian Fapa, Chhandamtu tihna a lo ni ta a ni," a ti a. "A nih leh he milem, lawng leh tui pui sakawh lem hi ka hmu fo bawka, eng nge maw a awmzia le?"

a ti leh a. "Hei hi Pathian zawlnei Jona, tunah chuan a chanchin i la hriat rih loh entirna a nih hi," tiin Jona chanchin chu a hrih ta a. Nghapui kaw chhung ațanga a lo chhuak hian, Kristiante chu Thlân thim ațanga chhanchuah an nihzia min hriattir a. Thawhleha beiseina ropui hi ringtute thlamuanna ber a ni tiin a hrih a. "He laia mikem pakhat, țhurovin Olive thing țang a pu lai pawh hi, thutak entirna ropui tak a ni," tiin. Tailêt chanchin a hrih a. "Thirchakai lemte pawh hi, Kristiante chu vanram pana an kal lain thlipui leh tui-fawn zingah pawh rinna an neihzia entirna a ni. Arpa lem hi inrin reng tur entirna a ni. Lalpa ngciin, 'Inring rengin, țawngtai rawh u,' a ti a ni. Beram no lem hi paw khawih lo leh nunnem, Pathian Beram no, kan sualte min phurhsaktu leh kan tana a inhlanna avanga, chatuan nunna leh ngaihdamna kan lo neih takzia entirna leh hriat reng nan a ni," tiin a hrih-fiahsak vek a.

Marcellus a chuan, "E, heta hi ka nihna nena inmil âwm tak mai a awm! Kei pawh hi eng hunah emaw chuan, Krista ka hriatna chu puang ve tura koh ka la ni ve mai thei a. Rinawmin awm zel tak ang i maw?" a ti a. Chu hriatrengna lung pheh a en laiah chuan hetiang hian ziaak a lo ni a.

"Kristaah chuan, Lalber Adriana lal lain, Marius-a sipai Officer tlangval, dam rei taw tak chuan, Krista tan a thisen a pe chhuak ta a, thlamuang takin a thi ta. Hei hi a țhiante'n mittui tla chung leh hlauvin an phun a ni," tih a chuang a.

Honorius-a chuan, "Khawvelah hian brehawmin in awm thin; nimahsela, thlamuang takin awm rawh u, keiin khawvel ka ngam ta, tiin Krist'a chuan min thlamuan a. Sualna thlipuite lo tleh thin mah sela, tanpui min tiamna te chuan min thlamuan thin. Amahah khawngaihna famkim kan dawng thei thin a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "He tlangval Officer hi ka entawn tur ni thei sela ka va ti em! Amah ang bawh hian Krista tan ka thisente chu pe chhuak vein, rinawm takin thi ve thei ila. Khawvela chawimawina ropui ber ai pawhin ka tan a hlu zawk dawn a ni," a ti a.

An fang dun zel a, Marcellus-a chuan an kal pah chuan, "Kristiante thih dan hi a va nuam awm em ve aw, a rapthlakna zawng zawng a bo vek mai. Thlarau chu Lalpa hnenah thlamuang taka a awm tawh avangin tui taka muhil ang an nih hi," a ti a. Lungphun tlar dul mai chu an cbhiar zel a. Thenkhat chu naupang tê tê thlânte a ni a. Hmun pakhat an va thleng a, Marcellus-a chuan, "He thlân chu a lian hle mai a! Pahnih lai an phum em ni le?" a han ti a. Honorius-a chuan, "A nih kha, an lungphunah pawh hei an ziaak hi. A chang phei chuan thlân pakhatath pathumte pawh phum an ni thin asin. Hmun dangah pawh i la hmu ang a, mi tam tak a hova an phumna hmun a awm asin. Tihduhdahna a nasat hle lai chuan, mi mal mal thlan laih a harsa a, a hovin phum an ni mai thin Saw laiah sawn hriatrengna lung pheh, martar tam tak,

an bming pawh briat loh 'e phuinna a awm saw,"
tiin a han kawka a. Chu thlan lungah chuan,

"Mercella leh mi zanga

Krista avanga Martarte,"

tih a inziak a. Marcellus a chuan, "Heta pawh
hi thu ziaak sei deuh mai a awm a!" tiin a han
chhiar a.

'Kristaah chuan, Alexander-a a thi lo ve. Arsi
piah lamah khian a awm a ni. A ta'si chu hetah
hian a awm a Lalber Antonie hnuaiah a hnuk a
chat ta a ni. A hnathawhnaah nihlawhna ropui tak
hmu thei tur ni mah sela, duhsakna aiin huatnaah
a lut ta zawka a ni. Pathian tak hnena a inpumpek
dawn lain, tihhlum turin hruai bo a ni ta. Aw, a
va lungngaihthlak em! Thiante leh laichinte phum
hlawh hlei thei lova a han awm chu. Eng thihna
kher nge ni le? A tawpah zawn vanah a eng ta.
tih hi a ni a.

Honorius a chuan, "Hei unau duhawm tak,
chawlhna bmun a nih hi. Kohhran mi zawn zawn
in amah leh a briat rengna an ngaihlu em em a.
He thlan velah hian a pian champha apiangin hma-
ngaihna ruai (agape) kan nei thin He ruaih hian
inthliarna leh inthlei bikni zawn zawnge a bo va,
Isua Kristaah chuan unan vek kan ni, Kristan min
hmangaih a ni tih kan hre theuh va, chuvangin kei
mahni pawh inhmangaih tawn tur kan ni," a ti a.

Hetianga an fan velnaah hian Marcellus-a chuan,
Kristian inunauna thar ropui tak mai chu briat chian-

na hun remchane tha tak mai a neih phah a. Mi a tawh apiang mai, a hmei a pa, a pul a pangin, mi tha leh mi chhiate Krista hmangaihna avanga Inunau-na thar lo nei tate awm dan chuan a rilru a khawih leh^hzual a. Tun hmaa Kristiante tiduhdahtu leh nghai-satu ni thinte leh an nghaisaka, an tiduhdahahte ngei chu inhuatna hmel reng reng nei hauh lova unau anga an han awm ta te; Juda puithiam, dan hnuaia serh leh sang vawnetu ngei thin pawhin Jentel uicho ang nia a hriatte nena inunauva an han khawsa hote leh Grik, mi fang hnam nia inhriaa, Chanchin Tha ringtute chu mi a nia ngai thinte ngei pawh Isua zultu an lo ni ta mai te, tin, an zingah mahni hmasialna te, initsikna, inhuatna zawng zawng Kristian inhmangaihnaio a han hnawt bo vek mai chu mak a ti em em a. Krista hmangaihna chuan tiduhdahna tuar tur leh helai hmun hrehawm leh pikah hian khawsa turin a tir lui ta a nih hi, a ti rilru nauh nauh va. Hun rei fe chhung hmun zau tak mai fang nia a inhriat hnuaa pawh a la zauzia chu hriat phak loh a la ni a, a chanve pawh an lo la hrih lo tih a inhre chhuak a.

Kal velna tura an lei verh chu a chung san lam feet riata sang te a ni a. Hmun tam berah erawh chuan feet sawm leh pahnih te, sawm leh pangaa sang te anni. A khat tawkin Chapel atana an hman pindan zau deuh fea laih zau a awm deuh thluah bawh a. Hmun thenkhatah chuan khawvel boruak leh eng lak lubna verh pawh a awm thliah bawh a. Chutiang hmun awmna lai chu chenna atan ni lovin,

boruak leh ni êng te dawnga va intihharh lawkna hmum atan an hmang thin a ni.

Marcellus-a chuan, "Tihduhdahna a la nasa hle a, helaiah kbarkhipin kan awm reng mai a. Pathian mite hi engtia rei nge maw darhsarha an awm reng dawn le aw? Engtia rei nge hmelmate'n an tihbuai dawn le aw?" a ti ta phawng mai a. Honorius-a chuan "Kan zinga mi tam tak pawhin chutiang chuan an ti fo thin asin; mahse, phunnawi chu a dik lo vang, Lalpa chu a mite tan a tha a ni. Rom ram zawng zawngah hun rei tak chhung tihbuai loh leh dana humin him takin an awm tawh a. Tunah hian i sawi angin, tihduhdahna rapthlak tak kan tawk ta a. Mi sang tam tak mai lungngaiin an thi ta; mahse, heng pawh hi a la reh leh mai ang a, Kohhran chu muang takin a la awm leh mai ang. Tuna tihduh-dah na kan tuarte hi Pathian mite thinlung ththianghlim nan leh an rinna tihropui lehzuai nan mai a ni. Kan tana tha ber tur chu Anin a hria e. A kuta awm kan ni, kan tuar theih bak chu eng mah kan chungah a thlentir lo vang. Iusum hram hram ila, inring rengin i tawngtai fo ang u. A! Marcellus, tuna thlipui kan tawh mek hian, Ni ropui leh hlauhawm lo thleng tur, hmana a lo sawi lawk tawh chu a hnai mek a ni tih min hriattir hle a ni e," a ti a.

Chutianga Honorius-a nena an vah velnaah chuan Marcellus-a chuan Pathian thutakah rinna thar a zir chhuak zel a. Kristianho zinga hmangaihwa te, thianghlimnate leh an rinna nghehziate chuan a thinlung a hneh zo ta. Lalpa Ni (Chawlni) hma chuan Pa

leh Fapa leh Thlarau Thianghlim hmingin Baptisma a chang ta a. A tuk zing, Lalpa Niah chuan Kristian dangte nen Lalpa dawhkan a kil ve ta a. Lal Isua lo kal lehna nghak a, a thihna hrist reng nana Kristiante ruai ropui chu, Krista zara a unau tharte nen an kil ta a ni. Hla an sa a, an sak zawh chuan an jin darh ta a.

BUNG 7

RINNA PUANCHHUAHNA

A ni, Krista Isuaa Pathian ngaihsaka awm tum apiang chuan tihduhdahnate an tuar hawh ang.

MARCELLUS-A chuan an bahrik a chbuahsan achin ni li lai a lo ral ta. A tan chuan ni danglam tak leh pawimawh tak an ni. Kumkhaw thatna leh kumkhaw chhiatna a inphial vela ni ber mai. Mahse thutak, thahnemngai taka a zawn chu a thlawn lo ve. Thlarau Thianghlimah piang thara lo ni ti. Duh thlan tur pahnih a hmaah a awm a, pakhat chu hningthanna, chawimawina leh hawsakna. A dang chu retheihna, tlâkchhamna, ânchhia; mahse a thlang fel ta. A hmasa zawkte khi huawlin, rei lo te atana sual nawmna hlimpui ai chuan Pathian nite nena tihduhdah tuar a thlang ta zawk a ni.

Catacomb chhung atanga a lo chbuah leha, an bahrika a lo kir leh hnuah chuan an hotu ber General hnenah a va in-report a. Kristian hote zingah a va awmin, a va kal chhan a tihtur chu a ti thei lo va, a tih loh avanga a chung a thil lo thleng mai tur pawh engkim a huam tak zawkzia te a hrilh vek a. General chuan vin zet mai hian a ina haw nghal turin thu a lo pe a. A inah chuan a chungah eng ang thil nge lo thleng thei tih nasa taka inngaihtuaha a awm lai chuan, a thianpa Lucullus-a chu a lo lut ta blaah va. Inkâwm ngeih tak an ni bawh a, inngai em emin chibai an inbuk a, mahse eng emaw engto tak nei hmel puin a lang. "Tun lawk khan

General nen kan inbmu a, ani chuan i hnenah thu eng emaw hrilh turchein min ti a. Amaherawhchu, eng thilnge i lo tih tak, min han hrilh hmasa phawt teh khai?" a ti a.

Marcellus-a chuan, a chhuah'tirh atanga a lo kir leh thlengin, engmah zêp nei miah lovin a hrilh ta vek a. A sawi zawnga a thahnemngaihna thûkzia chuan amaha thlarau hnathawh chu a chakzia leh a dikzia leh a nghehbia a tilang hle mai a. General nena an inbiak thute chu a hrilh ta a. "A pindan ka han lut chu, ka dînhamun pawimawhzia hre rengin lal laka rinawm lo nia an hriat ang chi chu ka ni ta miau si a; chu sual hremna chu tihhlum a ni tih ka hria. Mahse ka rilru ka sawhsawn thei tawh si lo va. Ka han lut chu, ka thil zawnah chuan hlawhtling hlea min lo rin avang a ni chek ang a, hlim zet mai hian min lo lawm a- Kristiante zawnga ka chhuah tak hnuah an zingah chuan ka va awm ta ngei a, anmahni ka hmuh dan atang chuan an laka rilru ka lo put thin dan chu ka thlak lo thei ta lo va. Sawrkar hmelma an niin tihblum an phu nia ka lo ngaih thin chu, Lalber khua leh tui rinawm leh mi tha niin ka va hmu chhuak ta zawk a. Hengte avang hian ka khandaih chu an chungah ka lek thei ta ngang lo va, a paiah ka khung ta zawk a ni," tih ka han hrilh ta a.

Ani chuan le, "Sipai rilru leh ngaih dan mai mai chuan a tih tur a tihna kawng a khak buai mai mai tur a ni hlei nem," tinn tûr fe hian mi han melh a, Kei chuan, "Mihring laka ka tih tur bat ai chuan min

siamtu Pathian chung a tihtur bat chu a pawimawh zawk alawm," ka han ti a. "Kristian ho i khawngaihna hian a ti â zo ta che a ni maw? Hei hi lal laka helna a ni tih i hria em?" min han ti leh a. Ka lu ka bu ngat a. "A hnua thil lo thleng ang ang chu ka sut sutin ka su zel poh a ni ang chu," ka ti a. Chu veleh vin zet hian, "Naupang â, i awmnaah kal rawh. I chungchang ka ngaihtuahna chu ka la rawn hriattir ang che," a ti ta a. Ka haw ta vat a, chuta chin chu khawiah mah kal lovin, ka chungchang a rêlna chu nghakin ka awm ringawt ta rih a nih hi," tiin a brilh a.

A sawi chhung zawng chuan Lucullus-a chuan ngun fein a ngaihtla kar a, a han sawi zawh veleh chuan, lungngai aw raih hian, "Chutiang hremna chu eng ang nge a nih keiin ka hriat tlukin nang pawhia i hre ngei a ni a. Hun pângngai mai maiah pawh Rom sipai inthununna chu a nep ngai lo hle thin a, tunlai takte phehi chuan heng Kristian ho chung a sawrkar rilru hi a so sang hle mai si a. I kawng zawh tum hi i tihluh thalh chuan, i chhiat phah ngei dawn a nia," a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka rilru leh tum bulpui chu ka brilh vek tawh che alawm," a ti a. Lucullus-a chuan, "Marcellus, i nun dan dik leh tha hi ka hria e. Sakhaw rilru pu mi tak i ni fo thin, finna zirtirna hlu tak te hi i ngaibsan zawng a ni a. Tun hma ang bawkin hengte hian i intitlai thei lul lo vem ni? Juda mi pakhat khenbeh tawha zirtirna tenawm mai mai khan engah tehlul nge a han bip

ang che?" a ti a. Marcellus-a chuan, "I han sawi tak fiina angah te lha chuan tlaina ka la hmu ngai reng reng lo, nangmah ngei pawhin khawvel finnaah chuan thlarau hahchawlhna a awm hlawl loh tih i hria alawm. Kristian zirtirnaah erawh hi chuan Patbian thutak, amah ngeiin van atanga a rawn lak thlaka, a thihnaa a tihthianglim taka chu a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Kristiante thurin chu kim tak-in min hrih tawh a. I thahuemngaih dan hmang chuan mi pawh a hip hle mai. A zuitu dang zawng zawngte hi nangmah ang tak an nih chuan, ka thian Marcellus, khawvel tan malsawmna a tling ang Amaherawhchu, tunah hian sakhaw thua inhnial turin ka lo kal lo va, nangma chungchangah inbe tura lo kal ka ni. Ka thian duh tak, tunah hian hmun hlauhawmah i awm a ni; i dihmun te, i zahawmna te, i hna te, i nunna ngei te hi ngaihtuahawmin a awm ta. I thiltih takte chu ngaihtuah teh. Tihtur pawimawh tak i kovah a inghat a, chumi ti tur chuan i chhuak a, chanchin pawimawh tak rawn hawn loh tura beisei i ni a. Chutih ahoe kin, hnelma ho lamah i lo tang ta a, an rilruang i va pu ta, an chungah briam lek te i duh ta lo va. Sipaiin a raldo tur duh thlang ta sela, sipai inthununna chu eng ang lek nge ni ta ang? Thupekte chu a awih mai tura ni. Ka ti dik em?" a han ti a. Marcellus-a chuan, "I tih e, Lucullus," a ti a. Lucullus-a chuan, "I dihmun tichiang tura zawhna che hi, 'Kristianha nge i thian dawn Rom finna' tih a ni lo va. 'Kris-

tian i ni dawn nge, Sipai i ni dawn?" tih a ni zawk e. Tun ang hunah hian sipai leh Kristian a nih kawp theih loh tih i hria a. A eng zawk zawk emaw hawisan tur a ni. Chutiang mai pawh a ni lo va, Kristian i nih dawn chuan an chan ang i chang ve tur a ni. Nang duhsakna che avangin engmah thliar hran bikna siam theih a ni lo. A lehlamah chuan sipai i nih zel dawn chuan, Kristiante chu i do tur a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chung chu rinhlelh rual a ni lo reng e," a ti a. Lucullus-a chuan, "Thian tha tak tak, i tihsualna theihnghilh vek duhtu an awm asin, Marcellus, i thahnemngaih thinzia te hi ka hria a, kan General hnenah pawh ka ngen-sak tawh che a. Ani pawhin i sipai nihna ze ropui tak hi a ngaisang chein, eng emaw thil awm dan azirin ngaihdam che pawh a duh ngawt a ni," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Eng thil awm dan maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Kawng ti rengah zahngaihna sang ber avangin. I va thang bo, ni li chhung kha theihnghilh vekin, i hriat rengna atang pawhin tibo vek la. I hna chu chhunzawm leh la. I sipaite hruaiin chûng Kristian hote man tur chuan kal leh ngbal vat rawh," a ti a.

Marcellus-a chu a kut kuangkuahin a thu lai chu a lo tho tual tual a, "Lucullus, thian tak zet angin ka hmangaih che a. I mi ngainatna rinawm avangin i chungah ka lawm e. Ka theihnghilh thei ngai lo vang. Amaherawhchu, tuna ka rilru chhuagril bera ka neih tak lakah hi chuan mikhual ang hlauh i ni

ta. Sawrkar chawimawina zawng zawng ai pawhin a hlu zawk, chu chu Pathian hmangaihaa a ni. Hemi avang hian chawimawina te, ka nihna te leh ka nun ngei pawh pek vek ka huam ta. Ka tumna chu sut rual a ni ta lo. Kristian ka ni ta e," a ti ta phawng mai a.

Lucullus-a chuan mak ti leh beidawng hmel zetin a thianpa chu a thlir vawng vawng a. A rilru tum-ruh thinzia te a lo hre thang tawh bawka, a thlê-m-thlu zo ngang lo chu hrebawm pawh a ti hle mai a. A theih ang anga tan kbawhin a han bel leh mawlh mawlh a, a chan tur rapthlakzia leh a chung a phuba an lak dan tur rapthlakzia te 'a han hrilh pawh chuan engmah kawngro a su thei ta chuang lo va. A tawp-ah chuan lungngai takin a thu chu a tho va, "Marcellus, chhiatna tawpkhawka i tlan lut ta a ni e. Vamneiha kawng titteng i hmaah hlanin a awm a; mahse mi vakvai, tenawm bo zinga chen duhin heng zawng zawng hi i hnawl ta a ni. I âtna laka hruai kir tur chein thian tha anga i chung a ka tihtur te chu ka ti zo ta. Ka tih theih zawng zawng chuan kawng-ro a su ta ngang lo a nih bi. Hei General-in i chung-chang a ngaihtuahna thutâwp chu ka rawn keng a. I hna atangin bân i ni ta a. Kristian i nih avangin man tur i ni ta. Naktukah man i ni ang a, hrem turin an hruai ang che. Amaherawho, darkar tam se-f la nei a, hrei teh mah la, rehru bo turin ka tawp leh hrem ang che. Tunah hian tha chhuak thui rawh. Hmanhmawh la, tawi khawthai sub. Kaisar phuba lakna laka i him theihna tur chu

khawvelah hian hmun pakhat chauh a awm a ni,"
a ti ta a.

Marcellus-a chu a ngawi reng a, muang fe hian
a ralthuam leh a sipai thuam ropui chu a hlip a, a
thianpa hmaah chuan ama kawrhnuai chauh hain a
ding ta a. "Lucullus, kan inthianna rinawm tak mai
hi ka theihngihl ngai reng reng lo vang tih ka han
hrilh nawn leh a che. Aw, kan pahnih hian tlan bo
dūnl, i tawngtaina leh ka tawngtaina te chu a rawng
ka bawla hnenah thleng chho dun tak sela aw! Mah-
se a tawk ta e. Ka kal tang e, dam takin," a ti a.
"Dam takin, Marcellus, tun dam chung hi chuan
kan inhmu leh tawh lo vanga. Tlachham leh hlauh-
awma i awm hnu pawhin, i rinchhan theih tura chu
i hria alawm," Lucullus-a chuan a ti a. Chu tlang-
val pahnihte chu an inpawm ta vawng vawng a.

Marcellus-a chu hmanhmawh takin a kal chhuak
ta a. Vantlang punkhawm thinna hmun a va thleng
a. A vela in sak ropui tak tak, sailungvara sak tem-
ple te, lal in ropui, in sak mawi thiam chi hrang
hranga an sak, sailungvar rawng chi hrang hranga
chei mawi te chu niin a chhun tle sut mai a. Sir
lehlamah chuan Coliseum ennawm chhuahna in bang
sang pui a ding luah bawk a. Remna temple an
tin chu a piah lawkah a ding bawk a. A sir
lehlamah chuan Capitoline tlang sang chhipa temple
mawi tak mai chhip zum, van dum thil tlang ruah
mai a ding bawk a. Chu mi lam pan chuan a kal
ta nal nal a, tlang chhipah chuan a va chuang a.
Temple tualzawl atang chuan a thir vel ruai ruai a.

Tiber luipui, Mediterranean tuipei lam pana luang dam ruih mai te a thlir a. Chu lui kam tuakah chuan khawpui mite in chu a khat tlat mai a. Khaw-latah chuan Rom sipai inchei nalh tak tak an ral-thuam nena kal thup thup te a hmu thei a.

Thawklehkhatah mi tu emaw au awin Marcellus-a chu a tiphu zawk mai a. A han lehhawi a, putar pakhat kawr chhe tak ha, hmai cher diau duau meng â phat mai hi a aw tawp tawpin a lo au va, a lan danah chuan mi â ni awm tak a ni:

“Babulon khaw ropui chu a tlawm ta, a tlawm ta. Ramhuaite awmna leh thlarau bawlhblawh tinreng, kulhbing leh sava bawlhblawh leh ten-awm tinreng kulhbing a lo ni ta. Pathianin a thil tih fel lote chu a hre reng si a. Anin a pek ang ngei khan pe thung ula, a thil tih ang zel chu a leh hnihin thungrul ula. A intihropui leh a intihnewmsakzia ang zel khan nghaisain tilungngai thung rawh u. Chuvangin, ni khat chauhvah a hremna-thihna te, lungngaihna te, tām te a lo thleng vek ang; meia halralin a awm bawh ang, a reitu Lalpa Pathian chu a chak si a. Darkar k’at chauhvah eng mah lo a lo nih tāk hi. Aw, van leh nangoi mi thianghlim te, tirh-koh ho te, zawlnei hote u, lawm rawh u, Pathianin a chungah ro a rel ve tāk hi,” tiin a au nghek nghek mai a.

Mipuite pawh chuan mak tiin an bawr luai luai mai a. Sipai thenkhat an lo kal a, an hruai bo ta mai a. Marcellus-a chuan a rilru tē tēin, “Kristian

khawngaihthlâk, an nghaisak nasat avânga thluak fel tawh lo a ni ngei ang maw le," a ti nauh nauh va. An hruai chung pawh chuan a la au nghek nghek mai a, a râwl hriat phâk lohvah râl khat hla takah an hruai ta daih a. Marcellus-a chuan, "Tawi khawtlai a hun ta lo, kal vat tûr a nih hi," a ti a, a kal bo ta a.

BUNG 8

CATACOMB CHHUNGA KHAWSAK

*Aw, thim, thim, awk lem zawh anga thim
Ni eng betseina awm mawth lo hmun.*

MARCELLUS-AN Catacomb chhung a va thlen leh chuan, Kristian hote chuan lawm avanga mittui tla teuh chungin an lo lawm a. Sipai hotute nena an inbiakna dan zawng zawng a sawilai chuan ngun takin an lo ngaithla thap mai a; a buaizia leh a manganziate an hriat chuan an khawngaih hle a, Mahse, Krista hminga tuar tlaka a rawn insiam tâk avang erawh chuan an lawm em em thung a. Chenna thar danglam tak maiah a han awm hnu chuan ni tin mai Pathian thutak a zir chhuak ta deuh deuh va, Catacomb chhunga thil chi hrang hrang mak tak takte chu a hre chhuak ta zel a.

He lai lei hnuaia cheng mi tam tak hi chung lam khawpui chhung ațanga ei leh bar tur tea chawm vek an ni a. Chutiang thilte la tur chuan zan thimah an che ber thîn. Heng ei tur la tura thil tih hlauh-awm tak hi pa huaisen deuh deughten tlawmngaia an tih thîn a ni a. A chang erawh chuan hmeichhia leh naupangte pawhin an bei a, chutiang zingah chuan tleirawl tē Pollio chu hman tlak leh hlawhtling thei ber pawl a ni. Rom khawpui mipui tam tak awm-naah chuan tu khaw hriat lohva han kal mai chu a harsa lo va; chuvangin, ei tur pawh an chhek khawm tha thei viau a ni. A chang erawh chuan chhiatna tawpkhawk te an tâwk bawk thîn a. Chutianga

tlawngai huaisen kalte chu kir leh ta reng reng lo an awm bawh thin. Lei chhung, chhawng hnua-hnung ber lamah chuan tui tha tak tam tak a awm a, chuvangin, tui chu duh tawh hman tur an nei a ni.

Zan thima thil tih brehawm tak an tih thin pakhat chu khawpui chhunga an unau Kristiante ram sakawh an seh hlumtir emaw, meia an hal hlum te emaw ruang han zawn khawm a ni a. Hlahhawm tam tak karah mi ruangte chu an rawn la lut thin a; Catacomb chhunga an chhungte emaw, an thiante emaw chuan an ruang emaw, an vap emaw chu tha taka vuiin an lo phum a. Sailungvar phekah an hmingte ziakin an thlanah an bel thin a ni. Hmanlai Kristiante chuan thawhleha thurin ropui tak chu infuih nan hmangin, jawih thei hian jawih theih lohna a a sin a, thi thei hian thih theih lohna a sin hun chu thahnemngai taka beiseiin an thilr thin a ni. An chung lam khawpui chhungah chuan hman atangin thangthar zelah Kristian an lo pung zel tawh a, chung hun atanga an mitthite chu he lai Catacomb chhungah hian an inphum zel thin avangin Catacomb chu mitthi khawpui zau tak a lo ni ta mai a ni. An Lalpan a koh hun nghakin mitkhap kar lovah boruaka amah hmuak mai thei turin Kristian sang tam tak ruang chu a mu thupap mai a ni.

Hun lo inher zelah ringtute lo pung zel mah sela, suai thiltihtheihna chu a nasa deuh deuh bawh a. Kristianna chu leilunga nuai bo vek tuma tihduhdahna rapthlak zawh a chhuak zel mai si a. Rom mite thilung chu tihsakin a awm deuh deuh va, an mit

chu tihdelin a awm zel a ni. Naupang pawikhawih mawih lo te, hmeichhe tbianghlim tak tak te, tar lu tuak var vo tawhte pawh zah leh pawisak derna nei miah lovin, Kristian an nih avanga sawisak leh tihduhdah chu an tha phurna ber a ni a. An ram chhunga chhiatna tur chhum dum lo zam mekte chu an hmu thei lo, an tihduhdahte ngei chu chhanchhuak theitu tur an ni si a.

Chutianga inikrâpna a nasat lai chuan Catacomb chu Kristiante tana abika khawpui a ni. He lai hmunab chauh hian an him thei a. Ram dang mite tanpuina an zawng thei lo va, ram dangah himna zawngin an tlan bo thei bawh hek lo. Chung lai hunah chuan ram an briat phak tawka zau chu Rom ram a ni vek si a. Rom sawrkar thinurna chu Kristiante chuan an pumpelh thei ngang lo a ni. Chutih avangin Catacomb chhungah chuan Kristian tihduhdah tuarte chu an khawsa a. Lei hnuaï puk thim, boruak tha awm hlei lo, hmun hnawng leh tawp, rimchhe tak, eng awm hlei lo, a tieng tura meichher an chhit leh a khu leh rim chu, puk chhung chutiangah chuan boruak rimchhia a ni mai si a. An tan himna leh lawmna awm awm lo tak ni mah sela, an beiseina chuan van ni eng lam a hawi a. Rom sawrkar thinurna thlipui chuan nuai sulh sulh mah sela, an rinna thirchatai chu chatuan lungpuih an thlun flat avangin an himin an lawm em em tho mai. Kristian nih chu an nunna atana hlauhawm khawp a nih lai chu an hun tawng ni miau si hek. Mahse an zam lo ve, thil hlauhawm lo thleng zel theite pawh huam

vekin an rinna chu huai takin an puang chhuak tho mai. Tawngkam hnih khat leka dâwt han sawia him-na mai turah pawh thu dik sawiin an tlanche chuang lo. Krista Kros, khawvelin hmusitawm nia an hriat chu phurin Catacomb chhung thawpikthlakah hian an khawsa a ni. Marcellus-a chuan heng zawng zawngte hre reengin Pathian mite nena tihduhdah tuar leh hmun hrehawma awm hi a lo thlang ta. Hetiang mi lian lo piangthar ta thut hian eng emawti takin chanchin tha a tidarh bawk a. Catacomb chhunga Kristian tam tak lo awmten thlamuanna leh lawmna an neih ang chu Marcellus-a pawhin a chang ve ta deuh deuhvin, Pathian thutak pawh an hre zau ta deuh deuh va. Rom khawpui chhunga thutak leh thatna eng an neih hauh loh chu he lai, lei bnuai khur thuk (Catacomb) chhungah hian ropui takin a eng si a ni. An beiseina leh rinna chuan varparh arsi eng tak lam chu hawiin, Pathian fakna leh chawimawina aw chuan Catacomb chhung chu a khawkrum rum mai thung si a ni.

BUNG 9

TIH DUHDAHNA

*Pathian duhzawng in tih hmuin thil stam chu
in hmuh theih nan chhelna in ngai asin.*

TIH DUHDAHNA chu a so sang tulh tulh a. Catacomb chhunga Marcellus-a a lo khawsak tâk hmu hapta eng emawti chhungin raltlan an lo pung ta hle a. Tun hma lam ai zawngin an lo pung leh zual ta a ni. Heng raltlan zingah hian mi lian fê fê te pawh an tel nawk ta mai a, chuvangin, tihduhdahna chu a nasa ta a ni tih a hriat mai a. Tumah hleih neih bikna a awm ta lo, mi hnuaiahnung berte leh mi lian mi fingte Krista zuitute chuan an nun humhim a tul ta a ni.

Tun hma lam zawng kha chuan khawpui chhunga mite nen awlai takin an inbe tawn thei thin a. Kristian mi rethei tê tê pawhin lei hnuaia an unaute mamawh leh tlakchhamna chu an ngaihthah mai mai ngai lo. Ei tur leh tanpuina tinreng an pe thei thin a. Tunah crawh chuan lei hnuaia raltlant an rawn rinchan ber thin a te ngei pawh chu khawpui chhunga cheng hlei thei lova hnawh darhin an lo awm ve ta si a, lei hnuaia pukah an hrehawmna leh tuarna jawmpuitute an lo ni ta.

An awm dan chu beidawnthlak lutuk phei zawng a la ni lo ve. Rom khawpui chhungah chuan Kristian ni kher lo mah sela, anmahni hmangaihtu leh tanpui thinu tam tak an la awm. Kristiante zingah

chuan an laichin leh thian tha tam tak an awm a, an khawngaihlin anmahni tanpui an la peih reng a ni. Amaherawhchu, an nun inhumhim nan milem pathian biain temple-ah te an la inthawi zel thin. Hetiang mi-te hi Kristiante chuan an mamawh atana an rinchhan berte zuk ni ta si a le. Khawpui chhunga han luh pawh chu a hlauhawm zual ta a, mi huaisen tak tak chauh lo phei chuan han beih ngam a ni ta lo. Mahse Kristiante zingah chuan chutiang mi chu an tlachham mai lo va, Marcellus-a ngei chu, chu hna atan chuan a inpe ta a; a unaute tana thil tha eng emaw te tal a han ti thei tur chu a lawm a. Sipai a nih laia a huaisen leh a remhriat a kaisan phah ngei kha, kawng dangin a hmang thung dawn ta a ni. Ni tin mai eng emaw zat tihhlum an ni a. An ruangte chu Kristianten phum turin an rawn hlawm thin a. Eng emaw zawngah chuan sawrkar pawh an zangkhai hlauh a ni, mitthi ruangte chu sawrkarin an halemaw, an phum emaw tur a ni si a.

Ni khat chu Appia kawng hnuaia awm hote zinga mi pahnih chu an man a, an tihlum dawn tih thu a lo thleng ta mai a. Marcellus-a leh Kristian dang pakhat chu a ruang hlawm turin an kal chhuak ta a. Mipa naupang Pollio pawh a tulna a awm takin tih thi-ah a kal ve bawh a. Khawpui kawngkapui an luh lai chuan a thim thut thut tawh a, rei lo te-ah a lo thim chhah ta hle a. Thla pawh a lo chhuak mek a, a rawn en uar mai a.

Kawththler thim ang rek ruk karah an kal zar zar a, Coliseum, an thiante martar channa hmun ngoi chu an thleng ta hlawl a. A chhunga enawm

chhuahna hmun zawl zaupui chu a thim khup mai a, chumi laia kawngka vengtu chuan an lo kal chhan chu hriain a hruai lut a. Hmun zawl zaupui mai, mi ruang awmna phungah chuan a hruai a. Chung ruangte chu an sât nasa khawp a, thenkhatte phei chu mihring ruang an nih leh nih loh hriat hran hleih theih loh khawpa sawisak an ni. Marcellus-a chuan chulai hmun chu a thlir vawng vawng a. "Eng-tikah tak helai hmunah hian ka Chhandamtu tan ka nun hi hlân ve tak ang imaw aw? Chung hun lo thlen hunah chuan ka la rinawm zel tak ang em le? Lalpa Ise, chung hunah pawh chuan min tichak ang che," tiin a rilruin a jawngtai a.

Chu lai hmun zâwl rawn ên tur chuan thla a la chhuak sang meuh lo va; chuvangin, thim rek ruk karah chuan kawngkhar vengtu meichher hawhin mi ruang chu an zawng zel a. Hun rei fe an zawn vel hnuak an mi zawn pahnihte ruang chu an hmu ta a. An ruang chu ip lianpuiah an thun a, Chumi hmun an awm lai tak chuan Marcellus-a chuan an hnung lam pindan puk chhung lam atanga aw ngui ruih mai lo chhuak chu a hre ta a:

"Tunah chuan kan Pathian chhandamna leh thil-thihtheihna leh ram chu a lo thleng ta a, Krista thuncihna nen; kan unaute hêktu, kan Pathian hmasa a chhûa a zana hêk thintu chu an paith thla ta si a. Nimahsela Berâm No thisen avang leh an hriattirna thu avangin ani chuan hneh a ni, thih ngam khawpin an nunna an ngainep bewk-a," tiin.

Marcellus-a chuan, "Chu tu nge ni aw?" a ti a. A thianpa chuan, "Ngaihsak vak sub, unaupa Cinna a nih chu. A lungngaihna a ti â tawh a nih chu. Tihdudahna tan tirh lai khan a fapa neih chhun an hâl hlum a, chuta chinah chuan a lungngaihna a ti â a, khawpui chungah hian a vâk a vâk mai a. Mi pawhin an ngaihsak mang lo va, mahse tunah hian an man ta a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Chu tunah hetah a tâng a ni maw?" a ti a. A thianpa chuan, "Ni e," a ti a. Cinna aw chu rapthlak tak leh hlauhawm khawpin a lo ri leh ruai ruai a: "Aw Lalpa, thianghlim leh dik tak, leia chengte chungah hian kan thisen phuba hi engtia rei nge la lova i awm dawn?" tiin. Marcellus-a chuan, "Lalber in bula au ka hriat kha he pa ngei hi a nih dawn hi," a ti a. A thianpa chuan, "Ni e, khawpui chhung hmun tinab, lalber inahte pawh a au a au mai a ni," a ti a. "Ti rawh le, i kal tawh ang," a ti a. Kawngkapui lam pan chuan an ip lianpui chu an pu chhuak ta a. An kal chhuah hnuah ralkhat atang pawh chuan Cinna aw la ri ruai ruai chu an hria a :

"Babulon khaw ropui chu a tlawm ta, a tlawm ta, ramhuaite awmna leh thlarau bawhlhlawh tinreng te kulhbing leh sava bawhlhlawh leh tenawm tinreng kulhbing a lo ni ta. Ka mite u, a chhung ata lo chhuak rawh u," tiin.

Coliseum atanga ralkhat, himna tawh an thlen hma chu ngawi rengin an kal dun zela. Marcellus-a chuan, "Saw laiah khan min khung ve reng ang tih

ka va hlau êm," a ti a. A thianpa chuan, "I hlau chu a mawh lo ve, kawngkhar vengtu khan a rilru thlak ta thut mai sela chuan, kan thi a ni ve mai rêng ang. Mahse, hetiang hun a lo thlen pawhin thihna chu tawh turin kan inpeih reng tur a ni. Kan Lalpa pawhin, "Nangni pawh inring rengin awm rawh u," a tih kha. A hun a lo thlen pawhin inhlan ka peih tawh e, kan ti thei tur a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "A ni e, kan Lalpa pawhin eng nge kan tawh tur min hrith kha. 'Khawvelah bian hrehawmin in awm thin,' a ti a. Mahse 'thlamuang takin awm rawh u, keiin khawvel ka ngam ta. Ka awmnaah nangni pawh in awm ang,' a tih kha. Ama zarah thihna te chu ropui taka ngamtu kan ni thei a ni. Tunlaia hrehawmnate hi nakina kan chungaropuina thihlan tur nen chuan tehkhin tham a ni mawh lo ve," a ti a.

Chutiang chuan Nunna thua thutiam ropui tak tak awmte chuan an inthlamuan dun zel a. An mi ruang chu phur zelin an thlenna tur hmun chu him takin an thleng ta a, eng mah buaina an tawh loh avangin an lawm em em a.

Chumi hnu rei lo teah chuan Marcellus-a chu ei tur la turin a chhuak leh ta a. Hemi tum hi chuan amah chauhvin a ni a. Khawpui kulh bang pawn lama Appia kawng bul lawka khaw fêh deuhva an thian tha tak, anmahni lo tanpui fo thintu mi pakhat inah a han kai a. An ei tur mamawh tawh a hnuh hnuh chuan thil awm zel dan chanchin a zawt thilthil a. Chu pa chuan, "Tunlai thil awm dan

chu in tan a tha lo hle mai le. Tun lawk khan Praitorian Officer pakhat Kristianah a inlet a, chu chuan lalber thin a tiur em em a. A hmunah chuan mi dang a dah leh ta a, chu chu Kristiante zawng chhuak turin a tir a. Ni tin man an nei reng mai, man awm loh ahleih an awm lo," a ti a. Marcellus-a chuan, "A, chu Praitorian Officer, Kristiante zawng tur chu a hming i hria em?" a ti a. Ani chuan, "Hria e, Lucullus-a a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Lucullus-a a ni maw, a va mak em!" a ti a. A thlen in pa chuan, "Pa fang leh tho thang tha zet a ni an ti asin," a ti a. Marcellus-a chuan, "Amah chu ka hriat hnu asin. Kristiante tan chuan thu hriat hrehawm tak a nih chu." a ti a. Ani chuan, "Praitorian Officer inlet ta chuan lalber a tithinur nasa khawp mai a. A lu man tur pawh a ruat diam tawh asin. Amah hi i hmuh hlah chuan emaw, a awmna lama i kal hlah chuan ka thian, hrilh vat ang che aw. Catacomb-ah a awm an ti ania," a ti ta a. Marcellus-a chuan, "Chutah chuan a awm ngei ang. Hmun dang himna awm hek lo," a ti a. "Tun lai hi hun hlahhawm tak a ni e, in fimkhur hle a ngai ang," a ti zel a. Marcellus-a chuan, "Vaw khat aia tam zawng min tihlum thei lo vang e," a ti a. A thlen in pa chuan, "Kristiante hi in paukhauh hle mai ka ti. In huaizia hi ka ngaihsanzawng tak in ni; eng pawh ni se, lalber thupek a lang talin in zawm tur a ni e. Engah nge atthlak taka thihna chu in um thalh ang ni?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Kan Tlantu chu kan tan a thi ta a, keini pawh a tan thih kan peih asin. A mite tan a

thi ta angin keini pawhin a tih dan entawnin kan unaute tan kan nun kan pe ve tur a ni," a ti a. A thianpa chuan, "Mi mak tak zawng i ni e," tiin Marcellus-a nen chuan chibai an inbuk a. Ani chuan a ip lian pui chu phurin a kalsan ta a. A thu thar briat chuan a rilru a luah khat hle ta mai a.

A kai pah chuan a rilru tê têia, "Lucilius-a chuan ka hmun a luah ta chu a ni phawt mai a. Kei em chu min haw ve dâwn tak ang em aw? A thian tha angin min la ngai zel ang nge, Kristian mi mai maiah min ngai ang aw, hre chhuak thei thuai ila. Amah ngeiin min man chuan a mak âwm teh e; man ka nih phawt chuan amah ngeiin a ni ang chu naw. Lo ni ngei ta pawh ni se sipai a ni a, a tih tur a ni rêng alawm, eng aiah nge ka han vui ang ni. Ka hmun luah tura ruat a nih phawt chuan, thupek awih mai loh chu eng dang a ti thei rêng nang. Sipai a ni a, kei chu sawrkar hmelma angin min ngai tur rêng a ni. A rilru takin min khawngaihni min hmangaih hle thei a, mahse a tih turah chuan a inkiltawih tur a ni si lo va. Ka luman tur te ruat fel diam a nih tawh phei chuan, mi man ngei tumin theihtawp an chhuah ngei ang. Ka hun a thleng ta a nih hi, ka inpeih diam tur a ni," a ti nauh nauh va.

Chutianga inngaihtuah tak chuan Appia kawng lamah a chhuak thla a, a inngaihtuah atalang chuan kawthler kil khata mipui lo awm khawm pawh chu haw lovin a va fin rawih ta mai a. A inhre chhuak thut a, a ding ta chawih a. Pa aw têng chher chhur hian, "E, thiana, chuti vut vuta hman-

hrawh tur em ni, tu nge i nih a, khaw'nge i kal dawn?" a lo ti a. Marcellus-a chuan sipai hotu a nih laia a thu pe awang hrâkin, "Saw laiah sawn," tiin a bula mi chu a nêk per dawrh a, a kal zel a, intihuai âwm tak maia a jawng leh a chet dan avang chuan mipui chu an phawk hru hlawm a. Chu pa chuan, "Tu nge i nih min hrilh zet rawh, chuti lo chu i kal tlang lo vang," a han ti zui leh a. Marcellus-a chuan, "Thiana, ngawi la a ni mai, min hre na nge? Praitorian ka nih hi," a han ti a. Chu hmîng an hriat chuan mipuiho chuan kawng an kian ta dual a, a kal tlang ta a. Mahse pên nga emaw lek akal hman tih hian tu emaw hian, "Lo man r'u, Kristian a nih kha, Marcellus-a a ni aug," a han ti a. Mipui chu an inau ta chul maia. Marcellus-a tan chuan kawng dang ngaihtuah a hun ta lo, a phur chu a ngbat lawk a, kawthler peng dangah a tlan ta zar zar mai a. Mipui chuan an ûm zui dur dur mai a. Marcellus-a chu inthazawh te lo zir thiam tawh ngang a ni a, a tlan chak bawka. Mipui man phak lovah a tlan a. Tiber lui a thleng ta thuai a, a zuang thla a, ral leblamah a hleuh kai ta a. Mipuite chuan lui kam thlengin an rawn ûm na a, an ûm zel thei ta lo va.

BUNG 10

INMANNA

In rinna flahna chuan ehkeha a siam a

HONORIUS-A chu mi dang pahnih pathum nen Catacomb chhunga an Chapel hmunah an yhu a. An zingah chuan nu pakhat Cecill a awm ve a. An awmna hmun chu khawovar te tak te hian a ên riai riai a, lunggai takin ngawi rengin an thu thap mai a. An klang vefah chuan ke pên ri leh mipui sa mur mur thawm a awm reng a.

Thawklehkhatah chuan rang zeta lo kal thawm an hria a. Marcellus-a chu a lo lut hlawl hmai a. Chu laia lo thu khawmte chu lawm em emin an lo ding a. Cecili chuan, "Khawiah nge Pollio," a lo ti lawm lawm a. Marcellus-a chuan, "Ka hmu hauh lo mai," a ti a. "I hmu lo maw?" tiin Cecili chu a thotnash chuan a thu ta hnawk a. "Engti zia nge, a thlen hun awmah a lo thleng na nge"? Marcellus-a chuan a han ti a. "Darkar ruk lai tawhah khih lo thleng tawh tur a ni. Ka mang a va ang tak em!" Cecili chuan a ti a. Marcellus-a chuan, "A, hlauhawm a awm lo ve, a inyeng him thei ang," tiin a han thlamuan thla rawk na a, a hmelah chuan hlauhthawwna a nei tih a lang a. Cecili chuan, "A hlauhawm lo ve i han ti tak na a, tunlai hian hlauhawm thar a awm tih kan hre Chiang hle asin. Tunlai ang tluk hian a la hlauhawm lo vang," a ti a.

"Marcellus, nang pawh engti ziaa lo haw har nge i nih? Kan ngaih a lo tha tawh lo hle hman

asin," an ti a. Marcellus-a chuan, "Alba kalna lam bul lawkah min lo dang alawm maw le. Ka thil phurh chu ka nghat lawk a, lui lam panin ka tlan ta a. Mipuiin minrawn um zel a; mahse luiab ka zuang lut a, ral lehlamah ka hleuh kaisan ta a. A ral lehlam kawttthlerah chuan ka tlan kawī zar zar mai a, zawi zawiin hei, him takin ka lo thleng leh ta hlawl a nih hi," a ti a. A thiante chuan, "Tlemah tlemah an man thelh che zuk ni a. I lu man tur pawh an ruat dīam tawh kha," an ti a. Ani chuan, "In lo hre tawh a ni maw?" a ti a. Anni chuan, "Hria e, kan hre theuh mai. Keini ho hi min tichimit turin a lēta nasain beih an tum thute kan lo hria a. Ni tin mai thu lungngaihthlak pui pui a lo thleng reng mai a. Min chhandam theitu lakah chauh kan rinna kan nghah leh zual a pul ta," an ti a. Marcellus-a chuan, beisei takin, "Kan la pumpeih thei zel em ang chu," a ti a. Honorius-a chuan, "Kan luhna kawngkapui ber hi an enthla deuh reng a ni," a ti a. "Chuti chu a thar kan siam thei alawm, kawngka tam tak a awm si a," a ti a. "Kan zinga mi pawimawh deuh deuh hi man ngei turin lawmman pawh an tiam asin," a ti zel a. "Chuti chu, chung unaute chu tun hma aiin kan veng fir-khur zual ang chu," Marcellus-a chuan a la ti talh zel a. Honorius-a chuan, "Kan ei tur hmuh dan pawh hi a harsa deuh deuh ta si a," a ti a. Marcellus-a chuan, "Mi huaisen leh rinawmte tun hma aiin an tam zel bawk a nia. Tunah hian an nun pawh chān ngam lo khawp an awm em ni? Cata-

comb kan awm chung chu ei tur inhlan vel chu a tawp mai mai lo vang. Min man loh phawt chuan, kan unaute ka tanpui thei zel ang; kan thih tak leh martarte lallukhum kan dawng dawn si a," a ti a.

Honorius-a chuan, "I tidik e, Marcellus, i ri-na han hmuh meuh hi chuan, ka lo hlauihawn rawa thinnate pawh mi tichak zo ta zawk e. Catacomb chhunga awmte chuan engtin nge thihte chu an hlaht theih tehlul ang? Rei lo te atan चाह a ni a, a reh mai ang. Mahse tunlai hian kan rilru leh ngaih-tuahnate tizâm thei tur kan hre hnem ta em a ni. Aw! khawpui chhunga Kristian inkhawmho, chung-nungbera hnena an tawngtaina leh fakna blân thut-tu te, hnawh darh leh um bova an han awm chu a va pawl tak ein," a ti vawng vawng a. A han ngawivung vung a, lungngai aw ruhi hian Sâm 80-na thu hi a han sawi a :

"Eng cten rge i mite tawngtaina chungah hian i thinur dawn le? Anni chu mittui chhengin i chawm a. Mittui hi in turin telua lian takin i pe thin. Nangin kan veia mite tan inhniainaah min siam thin a, Min dotute chu an nui tlang thin. Aw, sipai hote Pathian, min hawikirtir leh la, I hmel kha tieng ang che, tichuan chhandamin kan awm dawn nja."

Marcellus-a chuan, "I lungngai hle mai maw Honorius, kan tuarnate hi a pung ta hle mai tak e; mahse min hmangaihtu avangin ropui taka ngamtu

kan ni thei ang. Engtin nge a tih kha? A hnehtu apiang Pathian Paradis-a Nunna thinga mi ei tur ka pe ang. Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan nunna lallukhum ka pe ang che. A hnehtu apiang thih huihna chuan a tuna lo vang. A hnehtu apiang hrenah chuan manna thuhruk ka pe ang a, lungvâr pawh ka pe ang, chu mi lunga hming thar zia ken. A hnehtu apiang chutiengin puan varte sintir an ni ang a, tin, nunna bu ata an hming chu ka thai bo tawp lo vang. Ka pa hmaah leh a vantirhkohte hmaah chuan an hming ka tan zawk ang," tiin hmel hlim em em leh phur em emin a sawi vela. A thu ngaithlatute pawh chuan thutiam ropui an lo theihngihl tawh te chu an hre thar leh ta a. Jerusalem thar, Beramno hla te, lalthutphaha thua hmelte chu an rilruah a lo lut thar leh ta a, an lawm ta em em a.

Honorius-a chuan, "Marcellus, i thu sawite chuan kan lungngaihna a hnawt bo ta e, khawvel buaina leh manganna chungah i chuang zawk ang u. Khai lo, unaute u, kan manganna te hi i dah bo ang u. Pathian rama piang hnahnung berin kan rinna min lehpel zo ta zawk hi a va zahthlak em. Kan hmaa lawmna awm chu thlirin, kan awmna leia in hi thiat mah sela, vanah in kuta sak loh chatuana awm tur chu kan nei si a. Thihna chu a lo hnai zel a, kan hmelmate chuan min Lual a, min hual zim deuh deuh ta. Kristian rinawm takir i thi ang u," a ti a. Marcellus-a chuan, "Eng tizia nge, tun lama aiin

thihnain min hnaih ta em ni? Catacomb chhungah hian kan him ta lo em ni?" a ti a.

"Uai, i lo la hre ve na nge?"

"Eng maw?"

"Krisipusa a thi ta."

"Krisipusa a thi maw, eng tikah nge?"

"Tu emaw, Catacomb luhna hretu pakhatin lai-ber sipaite a rawn hruai lut a. Inkhawmna an neih lai mekna hmun pindanah a rawn hruai zel a. Hei hi Tiber lui piaah lam Catacomb hmun a ni. Unau hote chu an râlkhêl thut a, an tlan bo ta a. Mahse putar zahawm Krisipusa chu a tar em tawh avang leh martara thih hi a chak tawh zawk avangin a tlan ve duh lo va. A thingthi a, ring takin a lo jawngtai a. A rawngbawitu rinawm tak pahnihten an awmpui a. Sipate chuan a thingthi lai chu an rawn nangching a, thluak per sawk khawpin an han vua a; an vawi khat vuakah a thi nghal der mai a, a rawngbawltu pahnihte pawh chu a bulah chuan an that ve ta bawk a ni," an ti a.

Marcellus-a chuan, "Tunah chuan martar huai-ho rualte chu an zawm ve ta. Thih thlengin rinawmin an awm a, nunna lallukhum an chang ta zuk nia," a ti a. Chutih lai tak chuan, chapel pawn lama mipui buai thawm ri mur mur an hria a, an phawk hru hlawn mai a. "Sipai, sipai," an ti tuar tuar mai a. Mahse a lo ni lo va, sipai ni lovin

Kristian unau, chung lam khawpui atanga zualko lo kal a lo ni zawk a. Chu pa chu hlawhlawp khur zawih zawihin chhuatah chuan a bawktlawp mai a, thaw hlawp hlawp chungin "A pawî êm! A pawî êm!" a ti rawih rawih mai a.

Chu pa awm dan chuan Cecilli thauvah a man ta a, bang ngen tumin a pai pheî a, a pumin a khûr zawih zawih mai a, thidang ti tihin eng emaw sawi duh ni âwm takin a hmuîte chu a chêt thin a; mah-se ri chhuak tur a awm hauh lo mai a. Honorius-a chuan zualko hnenah chuan, "Sawî teh, sawî teh," a lo ti chûl a. Zualko chuan, "A, Pollio a ni," a han ti a. Marcellus-a chuan, "Eng tizia nge?" a han ti thuai a. "An man tî, tunah lung inah a awm," a ti a. Chutia zualkovin a han sawi veleh chuan, thlapang au rawl a ri chhuak ta rawih rawih mai a; chu chu Cecili, Pollio nu rawl a ni Chhuatah a thlu ta thlawrh mai a.

A kianga dingte chuan an han dawm zui thuai a, a awmna pindan lamah an zawn lut ta a. Theih-tawpin an enkawl a, zawi zawiin a lo harh chhuak leh na a, mumang ang riâi a la ni a. Zualko pawh chu a lo intiharh ta deuh deuh va, a hriat ang zawng zawng chu a sawi ta zel a. Marcellus-a chuan, "Pollio chu i bulah em ni a awm?" a ti a. "Ni lo ve, amah chauhvîn." "Eng ti turin nge a lo kal reng a?" "Chanchin rawn hre chiang turin a ni. Kei chu kawthler lehlam hnung deuh hlekah ka awm a. Pollio hi chu a haw lam a ni a, kan kal zel a, mipui awmna kan va thleng a, ka rin loh takin Pollio

chu an tiding a, an be ta a. Eng 'angin nge an in-biak zel ka hre lo va, mahse an vau vel hle tih ka hmu a, a tawpah an man ta a ni. Engmah ka ti thei si lo va, ralkhatah ka thlir reng mai a. Darkar chanve awmah hian Praitorian sipaino an lo kal a, Pollio chu an kutah an pe ta a, an hruai bo ta a ni," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Praitorian-ho maw? An ho-tupa chu i hria em?" a ti a. Ani chuan, "Hria e, Lucullus-a a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "A that chu," a ti a, a ngaihtuah ia vang vang a.

BUNG 11

AIA INPEKNA

*Mihringin a thian aia a nun a pek allama hma-
ngaihna nasa zawk tuman an nei lo.*

ROM khawpui chunah chuan Pretorian sipai bûkah zan khat chu C p ain Lucullus-a chu a pindanah khaw var ê e zet chh'in a thui a. A kawng-khet chu an rawn kik dawl dawl a, a tho thuai a, a va hawn a. Mi pakhat a lo lut a, ngawi rengin pindan hi la e ch a rawn pan a. A kawrfud hâk hi chu a pheh a, Lucullus-a chu a han en a. Ani chuan mok ti zet him "Marcelus, Marcellus," tiin him leh lawm em emin a va kuan thawk a. "Ka thian duh tek, rin loh taka kan inhmuh hlah mai chu lo, ka ngah tuah reng thin che a; engtikah tak inhmuh leh engi maw ka ti thin a," a tia. Marcellus-a chu n. ngui duh ru-i him, "Kan inhmuh leh zen zen tawh lo vang tih ka hlah hle mai. Tun tum pawh hi, ka tawh tawh ka tawh a ni eng chu tiin ka lo kal chawt mai a ni," a han ti a. Lucullus-a chuan, "A dik a lawm, man tura veh veh in ni asin, i lu man tur pawh ruet diam a ni e. M-hse hei, tunah rih chuan, âtnin a man hma chea him taka kan awm dun laia i him ang chih khan i la him rih a nih hi. Aw, Marcellus, enah ngei lo kir leh mai loh ang?" a han ti a. Marcellus-a chuan, "Ka awm dan ka tlâk thei ta lo. Ka tih tawh chu ka sût thei tawh bawh hek lo. Chu lo pawh chu, Lucullus, ka chan ang chu i tân han tih ve chi niin a

lang lo a ni thei e. Mahse kei zawng hetiang rengin ka la hlim ngai lo," a ti a. Lucullus-a chuan mak ti em em hian, "Hetiang rengin ka hlim ngai lo a?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Ni e, Lucullus, tihmangan-in awm mahila, ka hnual chuang lo va, tihduhdahin awm mahila, ka beidawng lo va," a ti a.

"Lalber tihduhdahna chu thil namai a ni lo a nia." "Chu chu ka hria alawm. Ka unaute chu ni tin tibhlumin an awm a, kan tlêm sat sat a, khaw-pui chhunga han lutte lah, an lo kir lehin mi ruang phûm tûr nen zel an lo haw a ni," Marcellus-a chuan a ti a.

"Mahse ka hlim êm êm i ti si alawm." "Hlim si e. Lucullus, khawvelin an hriat loh muanna ka nei a ni. Chu muanna chu Pathian laka mi a ni a, mihring rilruin a hriat sen loh a ni."

"Ka hria e, Marcellus, thih i hlau mawlh lo ve; amaherawhchu, chuti taka lungmuanna i neih chu ka lo la hre hauh lo. Tunah hian i tuar dawn tih ka hria a. I huaina hi eng emaw tak zawng a ni anga, a nih loh vek chuan ât huai a ni meuh ang," a ti a.

"Chung lam aţanga huaina a ni, Lucullus, Ka Lalpa Isua Krista chu khawvel hausakna leh chawimawina zawng zawng aiin ka tan a hlu a ni. Chu chu tunhma chuan hre thei hek lo i, tunah zawng thil hluite chu a ral ta a, thilte a lo thar ta a nih hi. He thiltihtheihna thar hian vawnin ka awm a, thil chhe ber ka chung a lo tla tur pawh ka tuar thei dawn ta a ni. Beisei dang engmah ka nei lo va, ka

dam chhunga tuar zel mai loh chu. Thlaphang takin ka thi ang tih mawlh ka hlau zawk; mahse keimaha rinna awm chu chutiang chuan a hneh thei lo vang," a ti a. Lucullus-a chuan, "I tum chu a ruh hle mai si tak ale," a ti vawng vawng a. Marcellus-a chuan, "A tâwp thlenga chhel taka ding thei turin Pathianin min ãaupui sela. Tunah hian ka hriatna thu hrih tur chea lo kal ka ni lo va, Lucullus, i khawngaihna leh ãanpuina dil tura lo kal ka ni. Kan iothianna hi ka mamawh hunah lantir zel i tiamna kha hre rengin, tunah hian ka lo kal a ni e," a ti a. Lucullus-a chuan, "Ka tih ve theih zawng zawng chu i tan ka hnial hauh lo ve, Marcellus, Eng nge i duh chu?"

"Mi tâng i nei maw?"

"Nei e, tam tak an awm."

"Ka tih hi chu mipa naupang a ni a."

"E. tun lawk khan ka sipaiten mipa naupang an man tak asin," Lucullus-a chuan a ti a.

Marcellus-a chuan, "He naupang han man hian eng mah hnemhnâna a nei lo ve. Lalber ânehhe hnuaiah a awm tak na a, tunah hian i thuneihna hnuaiah a la awm a; chuvang chuan, Lucullus, i chhuahrawn dilsak turin ka lo kal a ni e," a ti a. "E heu khai, Marcellus, eng a ni i dil? Rom sipai inthununna leh sipai dana chhechham te kha i theihngih ta em ni? Hetiang hi ka tih chuan, ka chhechham te chu ka bawchhiain mantirtuah ka insiam a ni tih i hre lo em ni? Hetianga ka tih ai chuan keima ngunhnam ngeia intihlum turin min ngen

la, awl takin ka ti mai zawk ang," a ti a. Marcellus-a chuan, "Sipai chhechham thin leh inthununnate chu ka theihnglhil awzawng lo ve, Lucullus, he naupang, naupang chhia tak meuh han man hi a awm lo a ni. Lalber thupek hian naupangte a huam reng em ni?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Tehreng mai, kum bi thiah engmoh thliar bikna a awm mawh lo, he mipa naupang tiat lek lekthe pawh Coliseum-ah an thah te kha i lo hmu thin na nge?" a ti a. "Hmuh chu hmu e," tiin Marcellus-a chuan hmeichhe tleirawl têt têt, thi tura an rawn hruai chhuah laia hlim taka hia sa chung a an lo kal te kha a ban hre chhuak leh ta a. "Chuti a nih chuan he mipa naupang pawh hian a tuar tur a ni dawm maw?" a ti ta vawng vawng a.

Lucullus-a chuan, "Kristianna hi chhechhama a phatsan loh phawt chuan tuar ve teh'ul ang," a ti a. "A phat haub si lo vang le," Marcellus-a chuan a ti a. Lucullus-a chuan, "Chuti a nih chuan a chan tawh khawvelah a zung lut nghal a ni mai alawm. Keia tih ni lovin Danin a ti a ni e. Marcellus. Kei chu a hmanrua chauh ka ni alawm, kei zawng mi dem suh ang che," a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka dem lo va che, Thupek awih tura i intukluh ngbeh-zia chu ka hre em em mai. I hna hi i ch'el zel dawn phawt chuan, tih tur chu i ti ngei tur a ni. A nih leh rawtna dang ka han siam leh teh ang aw. Mi tang chhuah tir tawp chu phal a ni lo va, mahse thlâktbleng chu a thi ang a ni," a han ti a. Lucullus-a chuan, "Thiang e," a ti a. "A nih leh mipa naupang in man aja mi pawimawh zawk daih mi pakhat

ka hrilh che chuan i thlâkthleng thei ang chu maw?" "A aiawh tur pawh man i nei si lo alawm," "Nei lem lo, mahse Kristiante zingah chuan thu ka nei theiin ka inring a. Kan zinga mi thenkhatte chu, a man thei apiangin an lu man atan lawmman nasa tak lalberin peka tiamte an awm a. Chungte chuan heng naupang za tam takte aiah hian lawm takin an inpe duh ang," Marcellus-a chuan a han ti a. "Chuti chu Kristian hote hian thiante inmantir hi in ching thin a lo ni maw?" tiin Lucullus-a chuan makti zetin a zawt ta ha mai a. Marcellus-a chuan, "Ching thin teh suh e; amaherawhchu, a chang chuan mi dangte chhanchhuah nan Kristian chuan ama nun ngei pawh a pe duh thin asin," ti a.

"Chutiang a theih loh vang,"

"Theih e, tunah pawh hian a theih nghal asin."

"A nih leh mipa naupang aia inpe tur chu tu nge ni?"

"Kei, Marcellus-a hi!"

A rin loh tak maja chu thu mak tak mai a han hriat chuan Lucullus-a chu a phu zawk mai a.

"Nangmah maw?"

"Ni e, keimah ngei hi."

"A awm lo lutuk deuh e. I fiamthu a nih chu." Ka ti tak zet a ni e. Hei vang hian alawm valau tak pawha i hnena ka lo kal. Heti taka ka rgaihsakna cbhan hi ka han hrilh ang che;

"He mipa naupang Pollio hi, hmanlai Rom mi zahawm chhurgkaw thlah la dam chhun a ni a. A nu fapa mal neih chhun a ni a. A pa chu indonaah a thi tawh a. Servilli hnam mi a ni a," a ti a. "E, Servilli hnam a ni maw? A nu pawh mi lian nu Cecili em ni le?" "Ni e, tunah Catacomb chhungah raltlanin a awm alawm. A nunna leh a hmangaihna zawng zawng chu he mipa naupangah hian a ngbat tlat a ni. Ni tin khawpui chhungah a han kal chhuah-tir thin a, thil hlauhawm tak pheizawng a ni a, rei lo te a thang bo hlan lek pawhin a nu chu a lo mangang chhe hle hman thin a ni. Mahse, lei hnuaipûk chhung hnâwnga boruak tha dawng lova naupang chutiang han awmtir reng chu, 'a hriselna a chhe deuh deuh ang tih a hlauh avangin, hlauhawm teh mah sela, khawpui chhunga han kal chu a phal leh hram thin a ni. Tunah hian chu naupang chu i lo man ta tih a nuin a han hria a. thih leh dam thliar lo lekin a awm ta mai a ni. A fapa chu i tihhlum chuan, a nu pawh a thi ang a. Rom khawpuia Rom hnam mi ropui leh zahawm chi la awm chhun chu an mang dawn ta a ni.

"Hei vang hian, amah thleng nan keimah ngei inpein ka lo kal a ni. Kei hi tu nge ka nih? Tumah mi rinchhantu an awm ve lo va, keimah ringawt hi ka ni mai a. Thih hi ka hlau hlei nem. Tunah emaw, eng tik hunah emaw chuan ka hun a lo thleng tho' dawn. A lo thleng thuai emaw, a tlai deuh emaw pawh ni sela; tangkaina nei lova thih ai chuan thiante tlan chhuah nana nun pek chu ka duh zawk a ni e. Lucullus, kan inthian thatna avang te, i

khawngaihna avang te, ka laka i lo tiam tawh avang te hian he mipa naupang tuar ai tuar tur hian kei hi min la zawk turin ka ngen a cho," a ti a.

Lucullus-a chuan a tho thut a, inngaihtuah mûk fein pindanah chuan a vei ngat ngat a. Nakinah chuan, "Aw, Marcellus, engah nge maw chuti fakauva min nawr mai chu aw?" a ti vawng vawng a. Marcellus-a chuan, "Ka rawtna chu pawm awlsam tê a ni e," a ti a. Lucullus-a chuan, "I nunna hi ka ta a hlu êm êm tih i theihngihl a ni e," tiin a chhang a. "Marcellus-a chuan, "Mahse, he mipa naupang tê hi ngaihtuah teh," a ti talh a. Lucullus-a chuan, "Ka khawngaih ngawt mai. Mahse, i nunna chu a thleng nan dawng thein mi ring em ni?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka nun hi ka ta a ni tawh hlei nem, eng hunah emaw chuan bun chhuahin a awm tho tho dawn. Tuna tangkaina eng emaw tal a la neih theih lai hian, ka duhna chu pawm mai turin ka ngen a che," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Ka dâl ve theih chhung chuan i thi kher lo vang, pathian thi thei lote azarah hun tam tak i la nei a ni," a ti a. Marcellus-a chuan, "Man ka nih tawh chuan tuman min chhan chhuak thei lo vang. I theihtawpin bei mah la, Lalber ânchhe hnuaia lut tawh engtin ngei chhanchhuah theih ang?" a ti a. "Dang tlát turin thil nasa tak ka ti thei a ni. Engte nge ka tih theih tih nanging i hre lo va. Eng mah ti thei lo pawh ni ila, i rawtna chu ka pawm thei ngang lo a ni," Lucullus-a chuan a ti zel a. "A nih chuan keimah ngei lalber hnenah

kal ila, ka dil chu min hlawhtlntir ang," a ti a. Lucullus-a chuan a lo man nghal ang che a, in pahnihin in thi dun dawn a ni mai," a ti a. "Chuti chu, ka dilna chu mi kutah thawa mai ila a nih chu," a ti zel a. Lucullus-a chuan, "I dilna chuan lal ber a thleng lo reng reng ang," thleng mial pawh ni se, tlaï khaw hnuah a thleng ang," a ti ve zel a. Marcellus-a chuan, "Chuti chu beiseina a awm mawlh lo a nih chu," a ti ta vawng vawng a.

Lucullus-a chuan, "Awm mawlh lo reng asin," a ti a. "A nih leh ka dilna che chu i hnial fithla dêr dawn a ni maw?" a ti a. Lucullus-a chuan, "Aw Marcellus, engtin nge ka thian tha, thiam loh chantirtu ka nih theih ang? Ka rilru tur min hriat-pui ve ta che. I dilna ka pawmpui loh che avang hian min ngai'am ang che," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Lalpa Pathian duhzawng chu tihin awm rawh se. Ka haw leh ta ang e. Aw, thu beidawnthlak ka han hawn tur chu a va pawl tak em," a ti a. Chu thian dunte chu ngawi rengin hnuk ulh tshuin an inkuah vawng vawng a, nakinah chuan Marcellus-a chuan a kalsan ta a. Lucullus-a pawh chuan a thianpain mi aia thih a dilna thu mak tak mai chu a ngaituah ta vawng vawng a.

Marcellus-a chu him takin Catacomb-ah chuan a lo haw thleng leh ta a. A thiante pawh chuan a han kal chhante hre rengin a thurawn hawn nghakhlelin an lawm chung a. Pollio nu Cecili chu nikhaw hre nang lovin a lo la lum reng a. A han jawngvaih chawte hian, hmanlaih hlim taka an awm lai thute

a han sawi nawh nawh phi a. Catacomb chhungah zawng ru thlin tak a chawm lo; beisema leh hlauhna, la vanna leh lungngaiina, manganna te, borak thiang-hlin lo, taksa leh nru tiehe thei tur zingah anawm a ni miau si a. Cautiang zingah chuan Cecil chuan lungngaiina tawptang turin mikaw hre lovin a lum vel a ni. Chuan zai chuan a kham bulah an kil thap mai a. Darkan tin chuan a awm d u chuan hniam lam a pan hret hret zai a; chat khawp chu a nih tawh avangin a fapa pwa chu lo haw leh taei ta mial pawh ni se, dom chhuak zo tur a awm ta lo. Zawi tê tîn Pathian thu, thluanna lam thu a sawi a sawi a. A changin a fapa deh tak chu a dinhmun hauhawmzia hriapui paat lovin, a laming chu a lam deui fo mai haw a.

A tawpah zawng a anak a chat dawn ta. A hau meng kaw kaw a, a aw arai tam chang chang hian, "Lalpa Isu, lo kai rash," a ti a. A huuk a chat ta. Ceci i, nu thiang d m chlaw chu a petu Pathian hnenah ngei a kir leh ta a ni.

BUNG 12

POLLIO CHUNGCHANG RORELNA

*Nausente leh hnute hne lai kaa chhuak
chuanin fakna i tifamkim ta.*

Lal in ropui atanga hla vak lovah in pakhat, pindan lian zet nei hi a awm a. A chhuatte chu sai-lungvar phah, a bante chu ropui taka chei mawi an ni a. Pindan kil khatah chuan maicham, a chung pathian lim hún a awm a. A lehlam sirah chuan hmun dawh san deuhvah hian roreltu ho an puan ropui sinin an thu a. An hmaah chuan sipai thekhat, mi tâng pakhat vengin an ding a. Chu mi tâng chu mipa naupang Pollio a ni.

A hmel chu a dâng diau mai a; mahse, a hawiber chu a harl in a zâm lo hle a. Engkim mai chu a thlir vel vat vat a. Thihna a chungah a lo thleng jep a ni tih a hria a. Mahse, hlahna leh zâinna hmel reng reng a nei lo. Khawvela amah phuaru ber chu a chat tawh a ni tih a hri. Chumi tuk zingah chuan a nu thih thuin a rawn deng tawh a, Marcellus-a rawn hrilh a ni. Ani chuan a thianpa Lucullus-a thatna azarah biak theihna a nei hlah va, a hrilh a ni. A nu dîm lai kha chuan amah a ngaih-tuah avangin a paukhauh ngam vak lo va, tunah zawng a thihsan ta si a; ani pawhin a huena kal ve a chak ta deuh deuh zawk a. A ngaih dan mawl têah chuan, a thih veleh a nu a hmangaih em em nen an inzawm mai dawn tih a ring tlat a. Chutiang tê a rilrua awm chung chuan a chungchang an rel-

na chu a ngahk rân mai a. Roreltute chuan, "Tu nge i nih?"

"Marcus Servilius Pollio ka ni."

"Kum eng zah nge i nih?"

"Kum sawm leh pathum."

A hming a han sawi rik lai chuan, rorelna pindana thu ho chuan an khawngaih em avangin an phun deuh nuai nuai a. Chu hming kher chu Rom khawpuia hning ropui lar tak a ni si a. Roreltu chuan :

"Kristian i nih avanga mi suala hek i ni a, eng nge sawi tur i neih?"

"Thil sual tih eng mah ka nei lo. Kristian ka ni a, mite hmaa puang chhuak theia ka awm avangin ka lawm a ni," a ti a.

Roreltute zinga pakhat chuan, "An vañin thu khat an vua a ni, sawi dan thuhmun vek an sawi mai," a lo ti a. Roreltu chuan, "I thil tih dik loh dan i hria em? a han ti a. Pollio chuan, "Thil sual tih engmah ka nei lo. Ka rinna chuan Pathian tih tur leh 'lalber chawimawi turin minzirtir a ni. Dan dik tak chu ka zawm a, mantirtu ka ni lo ve," a ti a.

"Kristian nih chu mantirtu nihna a ni."

"Kristian ka ni a, mantirtu zawng ka ni lo ve."

"Sawrkar dan chuan Kristian nih a khap tlat a, Kristian i nih chuan, i thi tur a ni."

"Kristian ka ni e."

"Chuti chu i thl tur a ni."

"A nih leh a ni mai ang chu, ka ni mlau alawm."

"Naupang, thih chu eng nge a nih i hria em?"

Pollio chuan, "Hman thla rei lo tē chhung khan, thil tam tak ka hmu tawh a. Ka hun a thlen ve hun-ah ka nunna chu ka Lalpa tana pek ve ka beisei rêng a ni," a ti a. Roreltu chuan, "Nauva, i la naupang em mai. I naupan ât rih em avangin kan khawngaih che a ni. Hengte avang hian ngaihna-thiam che kan duh a. He sakhua hian i naupan âtna a tibelhchhah mai mai a ni. Kum 200 lai tawha Juda mi rethei an tihlum kha Pathianah i ring mai mai a. Hei aia thil âwm lo hi a awm thei ngai em ni?. Kan sakhua chu sawrkar sakhua a ni. Naupang leh puitling, mi fîng leh mi â te pawh tilawm thei tawh a ni. I rin dan âthlak tak hi kalsanin kan sakhua fîng zawk leh upa zawk lam hi lo hawi mai rawh," a ti a.

Pollio chuan, "Ka lamlêt thei tawh lo," a ti a. Roreltu chuan, "Nangmah chauh hi Rom mi zahawm thlah la awm chhun chu i ni a. Sawrkar chuan Ser-villi hnam kha a chawimawiin a zah a ni. Nangmah thlahtute chu ropui tak leh hausa tak leh nuamsa taka lo awm tawh thin an ni a. Nang chu hei, nau-pang rothei leh lung in tâng i ni ta mai a. Pollio inngaihtuah fîng la, i pi leh pute ropuina chu ngaih-tuahin i nihna ropui tak dâltu leh tihmingchhetu hi hnawl bo mai rawh," a ti a.

Ani chuan, "Ka hnawl bo thei lo," a ti a.

"Mi vakvai nun hrehawm takin i khawsa a, Rom khaw puia kutdawh rethei ber pawh nang ai chuan an ni-hlawh asin. Hna tlem tê thawkin ei tur tha tak an hmu thei a, ni êngah boruak tha tak dawngin an awm a; chenna tur in an nei a, an nun pawh a him a ni. Nangchu rethei takin hmun hrehawm leh hmun hnawng ah, boruak tha dawng pha lovin, tlachham reng rengin i awm a. I sakhaw chhuan viau chuan eng nge a pek che? Juda mi pathian lema insiam khan eng nge a tihsak che? Eng mah a tihsak lo che. Chuvang chuan he bumtu lak ata hi lo hawi kir rawh. Hau-sakna te, thlamuanna te, thian tha leh sawrkar chawimawina te, lalber duhsakna te chu i ta tur a ni asin," a ti a. Ani chuan, "Ka hawi kir thei lo ve," a ti leh a.

"I pa chu mi rinawm leh sipai huaisen a ni a. A ram tana dovin a nun a pe tawh a. A roluah tu atan nausen tein a thihsan ta che a. Hetiang kawng dik lo tak zawha i vah bo hi a ring ngai hauh lo vang. I pa ropuina leh zahawrna te, in chhungkaw hmingthatna te hre rengin tuna i awm dan atang hian inlamlet lul rawh khai," a'n ti leh a.

Ani chuan, "Kan chhungkaw hming chu engmah tihhmingchhiatna ka nei lo. Ka rinna chu a nghetin a thianghlim a ni. Ka thi a ri thei e, mahse, ka chhandamtu chu ka phatsan thei lo," a ti tlat a.

"Han ngaihtuah la, i chungah zah kan ngai hle tih i bria ang. I hming leh i nihna te hi kan khaw-

ngaih che a ni e. Mi tâng naran mai chu ni la, tawi tēn 'thih nge i duh lamlet'? tih chauh kan zawt ang che. Chhungkaw ropui leh zahawma mi i nih avang hian kan sawipui hram hram che a ni zawk e," a'n ti leh a. Ani chuan, "Min khawngaiha min ngaihtuahna avangin ka lawm ngawt mai. Amah-erawhchu, in mi thlemna ai chuan ka Lalpa min thlemna chuan min hneh zawk a ni e," a tihsan leh mai a.

"Naupang â tak mai i nih hi maw! I hmaa thil awm hi i hre lo a ni. Lalber thinuraa chu a rapthlak a nia!" a'n ti a.

Ani chuan, "Chu ai chuan Beramno thinurna a rapthlak zawk dawn a ni."

"Thu mumal htei lo i sawi mai mai. Beramno thinurna chu eng nge ni? I hmaa thil awm hi i hre lo a ni."

"Ka thiante leh ka pawlpuite chungah in tih theih ang chu in ti tawh a. Kei pawhin ka tuar zo ve ngoi ang."

"Ennawm chhuahna tualzawla thi rapthlak pui pui chu i tuar zo dawn em ni?"

"Mihring chakna aja chak zawk ka neih ka beisei that a ni."

"Sakeibaknei leh Keipui kawhte chu i su ngam ang maw?"

"Ka rina chuan ka mamawh hunah chuan min kalsan lovang tih ka ring that a; min hmangaih a, ka ala mpea chu ka ring that a ni."

"Meipuin halhlum i zuam meuh maw?"

"E, chutiang tuar tur ka nih pawhin ka tim lo vang, A chhe ber pawh lo thleng se a rei lo vang. Chu mi hnuah Lalpa hnenah kumkhuain ka awm tawh ang."

"Rin dan atthlak buru berin a zial nget tawh che a nih hi. I hmaah eng thilin nge hmuak che i bre lo a ni. Sawi mai zawng a harsa lo thin a, hlauhawm chu a taka a lo thlen hunah eng ang lekin nge i awm dawn?"

"A mite an mamawh hun lai taka kalsan ngai lotu chu ka vuan tlat ang."

"Hei leh chen hi i tan eng a ti hlei nem?"

"Engkim a ti asin. Ka nun theih nan ama nun ngei chu a pe tawh a. Amah azarah nunna ropui zawk, tuna nangnin mi laksak in tum aia ropui hi ka nei a ni."

"Chu zawng i mumang lek a nih chu. Chu Juda mi rethei chuan engtin nge a tih theih?"

"Ani chu Pathian famkimna a ni, Pathian chu tisaah a lo chang a. Taksa thihna a tuar a, thlarau nunna kan neih theih nan."

"I bre thei hlawl lo mai maw? I thi ngei dawn tih i hriat hnuah pawh i dik lohna chu i lamlet thei ngang lâwm ni?"

"Thihna hach turin chakna min pe a ni. Ka hlau lo ve. He khawêl nun hrehawm ata nun nuam zâwka awm tûra inthlakna mai a ni a. Sakawhlin min

sehhlum emaw, meia hâhlumin emaw pawh awm
ila thuhmun vek a ni. Thi tura min han vauna
te hian min râpna a nei lo va. Nung zel tura
min han thlemna te chu vawi sâng thih aiin a
rapthlak zawk."

"Aw le, remchang hnuhnung ber kan han siam leh
brâm ong che. I awm dan âthlak tak hi ngaihtuah
leh lawk teh I zirtirtu â takte thurawn
che chu theihngihl vek la, i hnena kan sawi
zawng zawngte kha ngaihtuah teh. Nunna i
hmaah a la awm e, nun nuam tak, malsawmna,
chawimawina, hausakna leh thian thate neihna
tur chu, in chhungkaw hming zahawmna leh ro
hlute chu i ta turin i hmaah a awm. Chung
chu i neih theih nan he rangkachak wine no hi
la la, saw laia maichamah sawn pathian biak
nan va leih baw rawh. La thuai rawh, tih dan
mawl tê a nih chu. Thihna blauhawm lak ata
i nun chhanhim thuai rawh," a'n ti a.

Chutianga thlemna hnuhnung bera an beih lai
chuan rorelna hmuna mipui mit chu Pollio chungah
a fu thup mai a. A thlirtute pawh chuan chu chen
thlem thluk zawh lohva a awm chu mak an ti hle mai
a. Ngenna hnuhnung berah pawh chuan engmah a ni
chuang ta lo. Pollio chuan rangkachak No chu a
hnawl kiang ta mai a. "Ka Chhandamtu chu ka
phatsan ngai lo vang," a ti a. Mipui chu an ngawi
thup mai a. Roreltu chuan, "I chhiatna tur i sawi
chhuak ta e- Hruai bo tawh rawh u," tiin sipaite
chu thu a pe ta a.

BUNG 13

POLLIO THIHNA

*Thih thlengin rinawmin lo awm rawh, tichuan,
Nunna Lallukhum ka pe ang che.*

Pollio chungchang an relna chu an peih ta thuai a. A tukah chuan Coliseum-ah ennaawm ropui tak an siam a. Thisena tuihal, Rom mipuite ennaawm thlirna, dawh chhawn kual put maiah chuan a chhawng sang ber thlengin an thu khat tlat mai a. Tun hma ang bawkin ngunhnam vai thiam ho a mala inbeihna te, a huhova inbeihna te chu a bul tan nan an han hmang phawt a. He miah pawh hian mi za eng emaw zat chu an insam thal phung mai a. Ram sakawlh nena mihring inbeihna an han chhuah leh a, chutah pawh chuan sakawlh in ruang eng emaw zat chu a pawt sawm leh bawk a. Ngunhnam vai thiam leh chak te chuan chawimawina an hmuh chu, an chauh der thlenga mihring emaw, sakawlh emaw beih a ni a; an thi nge nge zel a, chu chu chawimawina an hmuh chu a ni mai. Chuti chung chuan thisena tuihal, mipui nuai khat lai chu an mit leh an rilru a la tlai zo ta lo fo va. Hun hnunung bera ennaawma siam atan Kristiante chu kek khal an ni tih an hre reng a. Chu mi nghakhlei chuan mipui chu an za chung reng mai a ni.

Lucullus-a chu lalber thutna bula vengtu sipaiho zingah a ding a. Tun hmaa a hlim leh a phur ang rengin tun tum hi chuan a awm lo va, a hmel a dur kaih reng mai a. A awmna hmun hnuag lam, a

chhawng sang ber lamah chuan mi pakhat hmel dâng deuh, meng tur deuh khai, ennaum chhuahna hmun zawl zaupui thlira ding ngat reng mai a awm bawk a.

Sakawh an dahna pindan thir kawngkhar chu an han hawng ri rawt mai a. Sakei pakhat hi a lo zuang chhuak thoh thoh mai a. Mipui chu zozai thu hmur mai chu a thlir vung vung a, a mei a hem vut vut mai a. Mipui an phun nuai nuai hma lawkin mipa naupang pakhat hi tualzawlah chuan an rawn nam lut dawt dawt a. A hmel te chu a dângin, a pumrua pawh a tê ble a, a bula sakawh hian pui thinur lakah chuan eng mah tham hi a ni hauh lo mai a. Nuihzatbur atan nguuhnam vai thiam incbeinain an rawn chei lehngah a. A naupana a chak loh awm tehlul nen, a hmelah leh a awm danah chuan hlauhna leh zâma reng a awm lo va. Lung-muong hmel siah hian tualzawl lai lam chu a rawn pan phei chhat chhat a. A lai takah chuan mi zawag zawag hmuh turin a kut kepin van lam hawin a jawngtai ta a.

Chutih lai chuan sakei kawh chu a lo vei thuak thuak a, mipa naupang chu a hmu tawh na a, a ngahsak rih hauh lo mai a, Thutna chhawnga mipui thu hmur chu seh chak tih hriat fahran hian a thlir vual vual a, ring zet zet hian a hahum dum dum mai a. Mipa naupang a laia awm chu han belh duh awm hmel reng a pu lo va. Ani lah chu a jawngtai mawh mawh mai si a. Mipui chu awm hse ble thei lovin an sa ta nuai nuai a, sakei chu tihchimura, chu naupang chu sehtir tumin an au nuai

nuai a. Mahse, chutia mipui buai sa mur mur zing-ah chuan, aw thum deuh, rapthlak khawpa ring hi a lo ri chhuak a: "Aw Lalpa, thianghlim leh dik tak, leia awmte chungah hian, kan thisen phuba hi eng tia rei nge la lova i awm dawn?" a rawn ti a.

Mipui bengchheng chu a reh ta thup mai. Mi tin mai chu mak tiin an inen hu hlawn mai a. Chutia an reh thup lai chuan, aw bawh chuan rapthlak tak maiin:

"Ngai teh u, chhumte nen chuan a lo kal dawn e,

Mit tinrengin an hmu ang a,

A naka chhuntute ngei pawh khan

Khawvela hnam zawng zawngin amah an jah bawh ang

A ni, Amen.

Aw Lalpa, nang mi thianghlim,

Nang awm mek leh awm tawh leh lo awm tur,

Anni chuan mi thianghlim leh zawlnete thisen an chhuah a, tin, nanging in tura thisen vek i pek thung hi, in tlak an ni reng e.

A ni, aw Lalpa Pathian, Engkintithe, i rorelte chu a dikin a fel a ni," a rawn ti a.

Mipui chu an buai a, an sa leh ta mur mur mai a, "Tu nge rawn tibuai a," an tia, an te tung hlawn mai a; an buain chuan an hre ta thui a. "Anchhe dawng Kristian, Cinna mi a kha zu ni phiangsen a, ni li lai chaw pe lova an khung tawh a nih kha. Han la chhuak rawh u—sakei ban pe tawh rawh u,"

an ti tuar tuar a. Chutia mipui au thawm nasaah chuan sakei chu thinur mangangin a zuang vel thuak thuak ta mai a. Pindan chhunga Cinna vengtu chuan mipui thinur thawm a hriat chuan, kawngkhar chu a hawng thuai a; Cinna chu a rawn nam chhuak ta a. Cher em em leh dawldang zet hian a lo pai chhuak jawng jawng mai a.

Sakei kawh chuan a han hmu ta a, a lo sawt phei thoh thoh va, hla vak lovah hian a bawк phêk ta thlur mai a. Mipa naupang thingthi chu a lo tho va, a thlir a. Cinna erawh chuan sakei chu a hmu hauh lo va, mipui chu a thlir reng a, a bâн chêr thiak thuak chu a vai a, a aw neih tâwp tâwpin. "Leia mihringte chung a pik e, a pik e," a ti tuar tuar a. A aw chu a thisen cbhuak nasa avangin a chuai ta rawih rawih mai-sakei chuan a zuan thlu a, a seh a, a chin hlum tak avangin. A sehblum zawh hauah chuan mipa naupang awmna lam chu a hawi leh ta hru mai a. Thisen rim a hre laklawh tawh bawк a, ei leh chakin a hmu a din a, a seh tur chu thlirin a mei a hêm vut vut mai a.

Naupang Pollio chuan a thih hun a thleng tep tawh a ni tih hriain jawngtaiin a thingthi leh ta a. Mipui chu a sehhlum leh thlir chuan an ngawi thuap mai a. Chhawng sang lam deuhva inthup deuh taka thu, Marcellus a chu thinur insehruh teuhvin a ding a, a thlir thla vawng vawng a. A hnung lama mi thute chuan, "Thu rawh, thu rawh, min hliah e," an ti tuar tuar a. Mahse ani chuan a hre lo emaw ni, a ngaibsak duh lo hrim hrim emaw ni a ding reng

mai a. Mipui thinur chu an bengchheng zual leh ta hle mai a. Chutia an bengchhen em avang chuan an hnuai lama sipai Officer-ho thu chu an tho va, an lo hawi chho va, an zinga mi Lucullus-a chu a han hawi vel ruai ruai a, a rin loh tak maiin ral khat deuhva Marcellus-a chu a han hmu hlauh ta mai a. Eng emawtiin mipuiin an hre chhuak ang tih a hlauh pui khawp mai a. Mahse bengchheng chu a reh leh deuh tak avangin a thutna ngaiah chuan a thu leh ta a.

Sakei chuan mipa naupang chu seh tumin a vél ta vut vut a, zuan tumin a hawk phêk ta thlur mai a. Mipa naupang thingthi chu a lo tho chhuak a, a hmel chu Seraf hmel ang maiin a lang a. A tak-sa chu sakawlh seh hlum mai turin ding mah se; a thlarau chuan Jerusalem thar, van ropuina êngah a lut dawn tih hriain, "Ka nu, i hnenah ka lo kal ve e. Lalpa Isu, ka thlarau la ang che," tia a aw tliang mawi tak leh chiang taka a au chu mipuite bengah a lo ri ta. Keipui kawlh chuan a zuan ta a, kâr lovah chuan tualzawl vaivut khu luih luih khawpin a han ching vel ta a. Rei lo teah a thi ta, tual zawl thisenin a bual sen hnuangah chuan naupang rinawm Pollio ruang chu pawh darhin a thal phung ta mai.

Mipui ngawih thup lai chuan mipui tiphawklêk tur hian tawtawrawt ri ang maia chiangin awin, "Aw thihna, khaw nge i tûr? Aw thihna, khaw nge i hnch-na...., kan Lalpa Isua zara hneha min petu Pathian hnenah chuan lawmthu awm rawh se," a rawn ti a.

Mipui sang tam tak mai chu thinurin an t̃e ch̃he leh ta a, chu aw lo chhuahna lam hawi chuan an b̃an an vilik chhuak a. "Kristian a ni, Kristian a ni, h̃alh̃um rawh u, sakei sehtir rawh u, tualzawlah hian rawn pah̃ let thuai rawh u," an ti tuar toar mai a.

Rom mipui thinur, pawh sawm vek duhtute lak-ah Marcellus-a chu chhan chhuak turin, Lucullus-a chu a hua takah a awmna lai chu a lo th̃eng hman hlah va. Mipui thinur lakah chuan tualzawla keipui thinur chu ñep t̃e a ni. Lucullus-a chuan mipui chu a rawn keu sawt sawt a, a rawn nem kiang duak duak a. Lalber sipai hotu a nih avangin mipuite chuan an hlau va, an lo kian dual dual a. Marcellus-a chu ennaam chhuahna in ata hruai chhuak turin a sipaite chu thu a pe a. Pawn an thlen veleh amah ngelin a hruai a, sipaiten an zui a. "Marcellus, a va paw̃ em! I nunna tih bo mai mai chu a fel em ni?" a ti a. Marcellus-a chuan, "Ka rilru so phutah ka han jawng chhuak ta mai a ni a. Kha mipa naupang, ka hmangaih tak mai kha, ka mit-hmuh ngela a thi ka han hmuh khan ka insum zo ngang lo a ni. Inchhir phei chu ka inchhir bauh lo. Ka Lal leh Pathian tan chuan ka nun p̃ek ka p̃eih ve reng bawk a ni e," a ti a.

"Chutiang lam zawng ka sawipui p̃eih lo a che, h̃inial h̃leih theih mi i ni lo ve," Lucullus-a chuan a ti a.

"Tumantir t̃alh̃ p̃hei chu ka tum lo va; mahse, a lo nih takah chuan paw̃ ka ti lo. Ka lawm zawk

mah asin. Ka Tlantu tana tuar tur chanvo ka nei ve chu ka lawm a ni," a ti tı zel a.

"Ka thian, i nuona chu i ngaihsak hauh lo mai maw?" "Ka nunna aiin ka Chhandamtu ka hmangaih zawk," a ti leh a.

Lucullus-a chuan, "Marcellus khai le, i tan kawng a la inhawng e, chak takin tlan bo thuai la, i him thei ang," tiin a hriih ru ta a. Sipai hote an hnung pen 20 laia hlaah an awm lai a ni kher bawk a, tlan chhuah rukna remchang tak a ni.

Marcellus-a chuan a thianpa kut chu a vuan a, "Tlan bo love Lucullus, nanga tan mualphona ni-a, keia tan nun himna tur chu ka duh hlei nem. Thinlung taka i mi hmangaihna chu ka ngaina thlawt mai. Mahse kei nena kan inthianna avanga barsatna hnuaia i lut tur chu ka duh bik hlei nem," a tihsan ta zawk a. Lucullus-a chu a thaw huai a, ngawi rengin an kal ta zel a.

BUNG 14

THLEMNA

Bawkkhupin chibai mi buk la, heng zawng zawng hi ka pe ang che."

CHU mi zan chuan Lucullus-a chu a thianpa an khungha pindana chuan a tawm ve chawt ta mai a. A tumna ruh tak mai sawi nghing turin hnial khan thireng a dap vel a. Mihring rilru han hneh theih-na tura thlemna hmangchang tinreng a hmang bawk a, hman lohva hleih a nei lo. Chung zawng zawng chu athlawn vek a ni. Marcellus-a rinna chu a lo nghet em a ni. Chatuan lungpuia innghat a ni bawk a. Tharuma vau behna thlipui emaw, thian tha aw nema thlem thlukna tur emaw pawhin a tumna leh a nihna chu a phet thei lo.

Marcellus-a chuan, "Ka phatsan thei lo ve, ka thiltur leh ka nihna tur chu ka thlang zo diam ta. Nihlawhna te, anchhia te emaw pawh lo thleng sela a tawp thlengin ka pawm tur a ni ta. Ka thiltih avanga thil lo thleng thei tur zawng zawng pawh ka buk zo diam tawh a, a tira ka lo tih tawh ang chu ka ti zel dawn a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Ka thil han dil che chu thil te tham te a ni e. He sakhua hi kumkhuaa malmak turin ka duh che a ni awzawng lo, tunlai te atan chauh hian asin. Tunah hian tihduhdahna a hluar-kai nasa si a, upa emaw, naupang emaw, mi lian emaw, mi chhia emaw, an tlu fai vek dawn. A eng

mah hi thliar bikna a awm lo tih chu i hmu vek tawh nghe nghe a. Pollio pawh kha remchang sela chuan chhanchhuah ngei tur a ni. Amah tuarpuina leh khawngaihna pawh a nasa a ni. A la naupang-in, thil tisual teh lua pawha cbhiar tham a la ni lo; amah a rinawm reuh hle a, hmanlai Rom mi liau chhungkuuaa mi a ni lehnghal nen. Nimahsela danah chuan inkhawngaihna a awm si lo va, a tuar tur ang ang chu a tuar ta a ni. Cinna pawh enga maha ngaih loh awm hi a ni, mi â a ni si a. Mahse Kristian dodalna lama thahnemngaihna hi a so sang em mai a, mi â a nihna pawhin a chhanhim chuan loh kha," a ti a.

Marcellus-a chuan, "Ka hria e, Thim lal Fapa chuan Pathian mite pungkhawm a bei nasa hle mai. Mahse lungpui chung a rem tlat a ni a, hremhmun kawngka chuan a ngam lo vang. Mi fel tak te, mi rinawm tak te, mi thianghlim tak te leh pawikhawih hauh lo te pawhin thubmun reingin an tuar tih chu ka hre vek tawh reng lawm ni? Kristiante chungah zahngaihna an nei mawlh lo tih te chu hmâna ka hriat tawh a ni a. Isua Krista chu Lal leh Chhandamtua ka pawm achinah ka chung a thil lo thleng zel turah te chuan, ka inpeih diam tawh reng a ni," a ti a.

Lucullus-a chuan, "Ngawi teh, Marcellus, thil ho tê a nia ka ngên che tih ka sawi tawh kha. He sakhua i ngaihsan viau hi i thlah daih a tul lo. Pawm zel rawh, amaherawhchu thil lo awm zel dan-

ah him thir dan tawh i nei tur alawm. Hetiang tihduhdahna thlipui lo tleh lai hi chuan zuai ve deuh mai la. Mi a ang maia ti lovin, mi flog angin thil zai zui thiam ta che," a ti a.

"A nih leh eng thil nge ti tura mi duh chu?"

"Hei hi a ni. Kum rei lo tēah thilawm dana lo danglam mai ang. Tihduhdahna te chu a lo zuai deuhdeuh emaw, Kristianto an lo er chhuak ve thung emaw, a nih leh leh lai ber chu a thi mai thei a. Roreltu dang, rikro danglam tak pu a lo lai mai thei. Chung bunah chuan Kristian nih hi a him ngawt tawh ang a. Heng, tuna tihduhdah tuartute hi an bihrukna atangin an lo chhuak tawh ang a, an in-lo an rawn luah ang a, ropui tak leh hmuingil takin an lo awm leh ang a. Heng hi hre reng ta che, sawrkar tana hman tak leh nangma tan ngeia blinna tur i nun chu tihbo mai mai ri lo tur a ni. I nun hi ngalhtuin, inon chhang la, heng zawng zawng hi ngalhtuah ngun teh. I saknaa chu hun rei lo tē atan chauh dah khang rib mai la, sawrkar bunah lo kir leh rawh. Hun rei lo tē atan chauh a ni. Tichuan, tuna hlauh-awmna hi i pampelh ang a, hun hlimawm zawk a lo awm leh bunah, i awm ngaim i awm leh ang a, Kristian i ni leh mai dawn a ni," Lucullus-a chuan a ti a.

Marcellus-a chuan, "Ni ngangin ka hre thei lo, Lucullus, ka thlarau tan thil tenawm ber a ni ang. Engtin nge vervek taka thil ka tih theih ang? Ka chung a thil lo thlangte hi hre chhang chiah la chuan, ka thlarau tih thei lo hi he khawvel atan leh ka Pa-

thian tana daw-ha taka ti tur chuan min ngen talh lo vang. Chutih ai chuan, a rapthlak thei ang bera nghaisaka thih nghal pawh a tha zawka ni," a ti a.

"I ngaih dan chu a buru em mai a, ka chhan chhuak zo dawn lo che em ni tak le. He thu hi awinze nei deuhvin thlir lul teh! Dawta chhechham-na tur a ni lo va, dan kaih mang a ni zawk. Vervêkna a ni lova finna a ni zawk alawm," Lucullus-a chuan a ti a.

Marcellus-a chuan, "Heng thilte ti lo tur leh, a laka sual lo turin Pathianin min tanpui rawh se," a tihsan mai a.

Lucullus-a chuan, "Ngaihtuah thui deuh teh. I tan chauhva hlawk tur a ni lo va, mi dangte tan pawh a hlawk dawn asin. Heng Kristian ho tanpui i duhte ngei hi tun aia nasain i tanpui thei zawk dawn a ni. Tuna tanpuina tam tak in hmuh thinte ngei pawh hi sawrkar sakhua pawm chung si a aruka Kristian ni si te laka mi asin. Heng mite hi vervêk leh daw-ha i ti dawn em ni? Chhawmdawitute leh thian thate an ni zawk a ni lawm ni?" a ti a.

Marcellus-a chuan, "Heng mite hian Kristiante rinna leh beiseina ka neih ang tak hi an la zir ngai reng reng lo. Thlarau lam nunna, piantharna, Thlarau Thianghlim awmpui zelna leh Pathian nung Fapa nena inpawlna te bi, ka hriat angin an la hre tak tak ngai hlei nem. Pathian hmangaihna thintlung chhung-ril tilawmtu an thintlungah a la awm tak tak lo. Kristiante an pawn lam taksa khawngaiha lo tanpui hi

thil tha ni ve reng rengah an ngai mai a ni. Kristian tak erawh chuan, chhungri la hmangaihna tak tak an neih avangin an tana chhiatna lo awm thei tur pawh huamin engkim an ti zawk thin a ni," a ti a.

"Chuti a nih chuan, Marcellus, kam khat chauh sawi tur ka la nei a; tichuan, ka kal tawh ang e. I awih dawn nge dawn lo tih pheichu ka bre hauh lo va. Engpawh nise ka han sawi ang a, "I rinna i ban-san a tul lo vang. Kan pathiante hnena i inthawi ve a tul bawh hek lo, i duh loh ang na na na chu i tih a tul lo vange. Thil kal tawhte chu theibngihl vek-in, i thinlung tak ni lem lovin, a lang a pau maiin rawn lamlêl leh teh. I sipai hna pangngai kha hlim takin i chelh leh ang a. Kan sakhaw inkhawmah te i duh loh chuan i tel lo mai ang a, temple inkhawm-naah pawh i tel khat deuh mai ang a. I hunte chu bahrikah i hmang ral mai mai ang a. Inserhna neih i duh lahin fianrialah i nei mai tur a ni. Puithiamte zirtirna aiin mi finge lehkhahua inkaihhruaina chu i zawm mai ang. Hetianga awm leh mai tur bian, i tih turte bei leh turin lo kir leh ngang rawh. Hotute pawhin i awm loh chhung leh, sipu dan bawh-chhiaa i awm dan dik lote pawh hi an ngaizam mai thei ang. Chutianga i awm pangngai anga i awm leh chuan, Rom khawpui chhungah pawh hian Kristiana i inlehma chu thuthang dik lo a lo nih hi an ti mai ang a; ram danga i kal bo hunah pheichuan tumahin an bre zui tawh hlei nang," a han ti leh a.

Marcellus-a chuan, "Lucullus, i thu han rawt chu ka ngaihtuah vang vangin, tih bleih theih niin ka bre

lo a! -Ka chungchang thu hi a tlang thang vek tawh a, mi mantu apiang hnenah lawmman pek tur tih a ni tawh a. Chu lo rengah, Coliseum hmuna lal ber mit hmuha ka awm dan zawng zawng te kha, han ngaihtuahin ngaihdam ka nih leh theihna tura beiseina kawng reng reng kuain ka hre lo a ni. Chu ai mah chuan ka chhandamtuchu a derin ka be thei lo. Amah zuitute chuan a lang a pau pawhin an tan ngam tur a ni si a. Amah ngerin, "Tupawh mite hmaa mi tan chu, Pathian vantirhkohte hmaah Mihring Fapain a tan ve ang," a ti si a. A lang pawhin ka tan ngam tur a ni. Min hmangaiha ka ara inpetu chu ka hmangaih a ni. Mite hmaa a thu puan darh hi ka lawmna sang ber a ni a; a tana thih chu ka tih tur dik tak a ni a, martarte lallukhum chu ka lawmman ropui ber a ni," a ti ta a.

A thlemna zawng zawng chu eng mah lo a ni tih a hriat hau chuan Lucullus-a chuan eng mah a sawi zui ta lo va. Titi dang daih an sawi dun ta a. Marcellus-a erawh chuan a tan duh tak nena hun tlem te a neih chu eng mah lova khawhral mai mai loh tur niin a hria a. Lal Isua rinna thu, Chanchin Tha ro hlu chu a theih ang tawka chiangin a hrih ta mawh mawh a. Lucullus-a chuan an inthian thatna avang mai ni lovin, rilru taka duhna nei ve ni awmin ngun takin a ngaithla kar mai a. Marcellus-a ttu sawite chuan a thinlung chhungril a deng ta.

Chumi tuk chuan Marcellus-a chungchang relna chu a awm nghal a, rei pawh an ngaihtuah lo; thu an titlu thuai a. Marcellus-a chu a zam lo hle mai.

Thiam loh an chantirna thute chu dam thlapin a pawm mai a. Chumi ni tlai lam la la chu tihhlumna hun a tan ruata ni ta. Sakawh sehhlumtir ni lovin, agunham vai thiam sehhlumtir ni hek lovin, meia halhlum tur a ni.

Kristian tam takten thutak hretu ni a, an rinna avanga an tuarna hmun ngeiah chuan Marcellus-a pawhin a rinna chu a nunna ngeiin a chhinchhiah ve dawn ta a ni. Coliseum tual zawl lai takah chuan thingtuai ngul an phun a, a velah chuan thing ai an chhep vum thur mai a. Marcellus-a chu a vengtu sipai hruangbrau zet hian a rawn hnuk lut hlawk hlawk a. Thlirtu mipui sang tam tak mai, lainatna thinlung nei lo thisena tuihalte thu hmur mai chu a thlir vel ruai ruai a. A dinna hmun ngei chu Kristian sang tam takte thisen luanna, an lei nunna tawpa martar huai ho rualte zawm tura an hnukchahna hmuu a ni tih te a rilruah a lo lut zung zung a.

A vengtu sipai rawng zet chuan a han phih dawrh dawrh a, thingtuai ngul an phunnaah chuan a va phuar bet ta a. Marcellus-a chuan a ruk tein, "Tunah chuan hlanin ka awm ta mek a, ka chhuah hun a thleng dawn ta. Tunah chuan felna lallukhum chu ka tan dahin a awm ta, chu chu Lalpa ngaih-tuahtu fel tak chuan chumi niah chuan min pe aag," tiin a phun ru sap sap a.

Meichher an han chbi e, a vela thing ai chheh chu an han depah ta a. Mei alh leh mei khu chuan lang lo lekkin a tuam hlup hlup mai a. A han ram

leh deuh hlek chuan mei khu leh alh zingah chuan van lam hawiin kut kuangkuaha a ding a han hmauh theih a. Mei chu an han chhep alh leh sauh sauh va, a rawo kang hnai ta tual tual a, meih alh chuan a rawn hliau ta duai duai a. Martar huiisen chuan a Chhandamtu ngei a bula awmpui nia briain, a rinna avanga chhel taka tur zelin, a thih dawn tepchuan a ban a phar a, a theih anga ringin mei alh zing a tang chuan, "HNEHNA," tin a au chuai ta rawih rawih a. A taksa chu mei alh zingah a thu ta thlawp a. Chutiang chuan Marcellus-a thlarau chu kal chhuakin Krista hnenah a awm ta, chu chu a tha zawk daih si a.

BUNG 15

LUCULLUS-A

"Mi fel hriat rengna chu malsawmna a ni."

Thih thlenga innghaisakna hmunah chuan mi pakhat, mangang leh lungngai hmel dur khuib maia Marcellus-a hawisan hlei thei lova thlirtu a awm a; a chunga an tih dan engkim hmuin, a thu sawi engkim a hre vek a. Mipui an tin zawh vek hnuah pawh a awmna ngaiah a la awm reng a. A tawp atawpah a tho va, a chhuak ve ta a.

Sipai a ni bawk a tun hmaa a pên zangkhai thin vei nen, tar chhia ang maiin thei leh thei lo ni âwm tak hian, muangchangin a ka' chhat chhat a. A rilru nâ leh lungngai hmel chu, natna na takin a tlakbuak thut ang mai hmel a pu a ni. Kawngkhar vengtu awmna lam a pan a, ani chuan kawng a hawnsak a, tual zawlah chuan a lut pheia. "Bêl min han pe teh le," tiin an meipui chhehna mit mek lam chu a va pan zel a. Marcellus-a ruang kâng vâp leh a ruh kâng bâng la awm chu Lucullus-a chuan ngawi rengin bêlah chuan a rut khawm mawlh mawlh a.

Chu hmun a chhuahsan dawn mek lai chuan, putar pakhatin a lo bia a. Ani chu a ding chawih a. "Eng nge min duhna i neih?" a ti a. "Kristian ho zinga an upa, Honorius-a ka ni e. Ka thin duh tak chu vawiiinah he hmunah ngei hian tihhlum a ni a. A vâp la awm chhunte ka la thei dah law maw tiin ka lo kal a ni," a ti a. Lucullus-a chuan, "Kei kher

mirawn bia chu a tha e. Mi dang biain i hming han hrilh ni la chu, an man ngeiang che, i lu man tur pawh ruat diam asin le. I dil chu ka pe thei lo vang che, Marcellus-a chu a thi ta, a vâp chu he belah hian a awm. Kan chhungkaw thlânah a urhsun thei ang bera dah ka tum a ni, ka thian thuber a nih avangin. Min boralsan tak hian khawvel hi ka tan chuan ruak zo vek tain ka hria a ni," a ti a.

Honorius-a chuan, "A ngaih em em, a sawi fo thin, Lucullus i lo ni reng a ni maw?" a ti a. Ani chuan, "Ni e, keini tluka inthian rinawm leh inkâwnngeih hi sawi tur an awm bik lo vang. Remchâng ngat phei sela chuan ka chhanchhuak ngei ang. Dan hnuaiah inbarh lut lo phei sela chuan manin a awm hauh lo vang. A chan tawh khawrel a ni ta a nih hi! Mana a awm lohna tura rem ka ruatsak lai khan amah ngei lalber hmaah a kal ta hlah mai a. Ka hmangaib tak chu, keima kut ngeiin tâng tur leh thi tura hruai luihtir ka ni ta a nih hi," a ti a.

Honorius-a chuan, "I hloh chu ani tan chuan hlep nasa tak a ni ta a nih chu. Hlimna chuai thei tawh lo nei turin a lut ta a ni si a," a ti a. Lucullus-a chuan, "A thihna chu hnehna a ni, Kristian thite chu tun hma pawhin ka hmu tawh thin a, an beiseina leh an rinna nghehzia chuan heti khawpin min khawih ngai lo. Thih hi malsawmna sawi sen loh dawng ang maiin Marcellus-a chu a thi a ni," a ti a.

Honorius-a chuan, "A ni ngei mai; amaherawchu, ani chauh a ni lo va, he khawpui hnuai 'ei chhung

hmun hrehawma chongto zinga mi tam tak phum takte pawh hi an ni asin. Chung martarte zinga chhiar tel ve atan Marcellus-a ruh ro leh vâp chu min pe hram thei dawn lawm ni?" a ti a.

Lucullus a chuan, "Engtin emaw chu ni ang le? Ka thian tha berin min hnutchhiah, a ruh ro leh vap te hi mittui nen urhsun taka vui liam chu ka duh ve si a le," a ti a. "Mahse Lucullus, i thian chuan martar dangte zinga awma, a rinna thar neih tak ang ngoia phum leh vui chu a thlang zawk dawn lawm ni?" a ti a.

Lucullus-a chu a ngawi ta hlah a, a ngaihtuah ta vang vang a. A tawpah chuan, "Chu chu a duh-thusam a nih a rinhlelhawm lo va. A duh ang ngei chu zahin, keiin ka duh anga lo tih ve mai chu ka ti lo zawk ang e. La rawh le, Honorius. Amaherawh-chu eng le khaw le, in thiltih velnaah chuan in hmelma anga in lo en thin, kei sipai hi ka lo tel vea, in awmnaah ka luh ve in phal ang em?" a ti ta a.

Honorius-a chuan, "Phal tehlul mai e, Lucullus, i hmas Marcellus-a kan lo lawm lut tawh ang bawkin, kan zingah malsawmna a dawn ang chu i dawng ve mahna," a ti a. Lucullus-a chuan, "E, chutiang chu beisei lem suh. Marcellus-a nen chuan ngaih dan leh tih dan hmangah danglam blei tak kan ni a. In chung a ngilneih emaw, ngaihsan hle che u emaw chu ka zir thei mai a, mahse Kristian chu ka ni ngai reng reng lo vang," a ti a.

"A nih leh eng ang pawh chu ni la, lo kal rawh le, i thian vuinaah chuan lo awm ve ang che. Nak-

tukah nangmah lam tur che an lo kal ang," a ti a. Lucullus-a chuan a remti ta a, tichuan Marcellus-a vâp dahna bel chu Honorius-a kutah a pe ta a. Lucullus-a chu lungchhe takin a in lamah a haw ta a. A tukah chuan amah rawn lamtu nen chuan Catscomb-a lut turin an kal ta a. An va thleng a, Kristian hote chenna hmun chu a va hmuh chuan a thianpau a lo hrilh thin tawh ang ngein, Kristian hote nun dan khawngaihthlakzia leh an brehawm dan te a va hre chiang ta a.

Honorius-a chuan, nunna thu ziakna lehkhabu zial hlai pui mai chu a han la a. A chhunga thutiam ropui, lungagaihna phurritin a delb behte pawh khai chhuak thei thintu, I Korinth 15 thu hi a han chhiar a. Tin, a vanvadak a, Pathian hnenah Isua Krista thihna leh thlân hnehtu hmingin a tawngtai a. Marcellus-a ruh ro leh vâpte chu urhsun takin an phûm ta. Lei hnuai pûk chhung khâwk rum rumin lungchhe au aw leh tap ri thawmte awm mah se; Isua Krista hnehna ropui chu rinna nunga vuantute an nih avangin, thawhlehma ropui beiseina nein Pathian an fak thei a ni.

Lei hnuai pûk thim chhunga Marcellus-a sântute zingah chuan Lucullus-a a lungngai hmel, dang bûma awm chu a langsar khermai a. Kristian ni lo mah sela, an thurin ropui chu a ngaisangin an beiseina sang tak an sawi chu zih takin a ngaithla thin a. Amah hi a ni, an hmangaih taka vâpte chu anni buai-pui ngai lova fel taka lo petu chu ni. Marcellus-a hriatrengna lung phekte chu amah ngein a bel ta a ni,

Engkim a tihfel hnuañ chuan Lucullus-a chu a haw chhuak leh ta a; mahse mi danglam tak a ni ta. A thianpa a sunna leh a thil hriatte chuan a thilung chhungril a khawih a. Tun hmaa a hlimna leh a hahvanna te chu a bo zo ta vek si. Kristian chu ka ni lo vang tia a lo sawi tawh thin chu a dik chiah mai a. A thianpa thihna chuan a tilungngai teh meuh va; mahse, sual avanga lungngaihna an nei si lo, sinna tel lo lungngaihna mai a ni. Pathian nung leh dik hriat chakna a la nei lo va, khawvel hlimhlawp um chakna a hloh zo tawh lawi si; hlimna tur dang a chhar chhuak thei bawh rih si lo.

Amaherawhchu, a thianpa a hriatrengna chuan rah pakhat a chhuahsak a ni. Chu chu Marcellus-a thian Kristian ho, hnehchhiaha awm leh retheite khawngaihna a neih phah ta a ni. Tuarna leh hrehawm karah pawh an chhel dante chu a ngaisang em em a. Rom khawpui chhungah thatna leh felna te hi a la awm ngai a nih phawt chuan, heng mi hmu-sit leh hnawhchhuaha awm, mi retheite ta hi a ni ngei mai tih a hria a ni. Heng ngaih dan hi a neih avangin Kristian hote chu a tanpui ta zel a ni. Marcellus-a a lo tanpui leh thian thaa a lo neih thinna chu Kristian hote chungeh hian a suan ta thung a ni. A sipaite pawhin an man mai mai ta lo va, rawn man changte awm thin nah sela; eng emaw tiin awl tein an chhuak leh mai thin a ni. A dinhmun sang leh a hausakna te, mi chunga thu a neih theih-nate chu Kristiante rawngbawlsak nan a hmang ta hlah a. Ama in ngei pawh Kristiante raltlanna,

huhhimna hmunah a lo chang ta, Kristiante pawhin a hming chu an zahin an chawimawi a ni.

Amaherawhchu, thilawm dan a lo danglam tan ta. Kristjan hote tuar zelna leh Lucullus-a nena an inthiannate chu a lo tawp dawn ta. Marcellus-a thih hnu kum rei lo teah chuan lalber Decius-a nunrawng tak chu a lo tlawm ta a, lalber tharin ro a rel ta. Kristiante tihduhdahna pawh a han ta rih a. Muanna a lo thleng ta. Kristian hote pawh Catacomb chhung atangin an lo chhuak a, khawvel eng leh boruak tha te dawngin khawpui chhungah ngei, anmahni Tlantu chu fakin inkhawmna ropui tak an nei leh ta a ni.

Kumte chu a lo ral zela, mahse Lucullus-a chu a la danglam chuang ta lo fova. Honorius-a Catacomb atanga a lo chhuah chuan Lucullus-a'n ama in ngeiah a lo awmpui ta a, a dam chhung chu a cheng ve ta a. Amah lo khawngaihtu chu Krista Chanchin Tha thutak hriattir hi a batah ngaiin, Krista chhandamna a hmuh theih nan theihtawpin a bei thin a. Mahse a tumna leh a duh ang chu hmu hman lovin a thi ta a ni. Amaherawhchu, kum tam a ral hman lo tiliin malsawmna a lo thleng ta. Lucullus-a chuan upat lam a pan tan mek tibah Chhandamtu chu a lo chhar chhuak ve ta le. Hausakna, chawimawina leh thiltitheihnate chu a tan eng mah lova ngaih ni tawhin, khawvel nawmchennate chuan hun rei tak chhung hipna nei tawh lo ni mah sela; himna leh lawmna dang a chhar chuang si lo. Chutianga tuilai-rapa a awm lai tak chuan Pathian Thlarau chuan a lo chhar chhuak ta a ni. Chu Thlarau thiltih theihna

azarah chuan Chhandamtu hmangaihna avangia thin-
lung chhungriflah lawma sawi sen loh a lo nei ve
ta a ai.

Decius-a tibduhdahna avanga Isua zuitute Cata-
comb chhunga um luh an nih achinah Kaisara khaw-
pui chhungah chuan kum zabi tam a lo ral ta.
Appia kawrgah dingin i han thlir vel teh ang -

Kan hmaah chuan hmanlai khawpula mitthiho
thlan lung thier zui mai kan hmu ang a. He laiah
Nian Rom mi ropui tak takte chu phum an nia, an
hausakna te, an ropuina te leh thiltithieihna te nen
chuan thlanah an liam zo ta. Kan diina lei hnua-
ah chuan khawvel boruak hip ve pha lo tura hnawh
chhuaba, um darhte thlan a awm thuap mai baw
ang.

Mahse tanah chuan a va danglam ta em! Kan
vela thlan ropui te chu a chim chhe zo ta, a zah-
awma zawug zawugte chu tibbawrhbanin a awm zo
ta; an thlan in ropuite a chhia a, vaivuta changin
thlan a len do zo ta. Tuman an hming an bre leh
tawh lo. Lal ramte a lo ding a, an thlu chhe leh thin.
Rom sipai rual sang tam tak, hmeima hnehma ram
latate pawh chu vaivutah an chang zo ta. Tibduh-
daha agaisak hmeima, lei hnua puk thima phum bo
takte erawh chu vawin thlengin Pathian Kohhrante
chuan an la chawinawin an la zah a. Chhandam-
na Chasahia Tha puan derh hma chu Lal Isua lo
kai leh hma chuan chhuazawm zel turin Kohhran
hoto chuan an iuhlan chhawng zel ta a nih hi.

Hmuhsit leh tihduhdah, hnehchhiaah leh hnawh chhuaha awmte chu khawvel chanchin ziaaknaah an hming a chuang ve lo a ni ange. Hei hierawh chu kan hria a ni lawm ni, Beram no Nunna buah an hming ziaakin a awm ta. Pathian lehkhabin a sawi tak :

“Heng hi hrehawm nasa tak ata chhuak hote kha an ni a, an puaute Beram No thisena suin an tivar ta a. Chuvangin Pathian thutphah hmaah an awm a ni; tin, a chhun a zanin a biak inah chuan a rawng an bawl thin; tin, laithutphaba thua chuan an chungah a puan in chu a zar ang. An rilam leh tawh lo vang a, an tuihal leh tawh hek lo vang; niin a em hek lo vang a, lum reng reng pawhin a tihrehawm hek lo vang. Beram No, laithutphah laia awm chu an vengtu a ni ang a, nunna tuikhurahte a hruai ang; tin, Pathianin an mit ata naittui zawng zawng a hru fai tawh ang,” a tihate ngei chu pawlin an awm ve ta a ni.

A tâwp ta.